

117
הולנד 117Interview met Bouke Koninga) Algemene persoonlijke gegevens

Bouke Koning is de 19.9.1915 geboren te Akkrum (Frsl.) in een arbeidersgezin, met een socialist geïnteresseerde vrije opvoeding. Na bezoek der Lagere School werkte hij vanaf 1922 in Land-en Tuinbouw. Werd in 1934 als dienstweigeraar tot 10 maanden gevangenis veroordeeld en trouwde in 1936. Was lid in een vrije socialistische getinte jeugdbeweging. Vanaf 1939 verhuisde hij naar Groenekan en werkte in de "Werkplaats" van Kees Boeke te Bilthoven als verantwoordelijke voor Fruit-en Groentetuin en bezocht tevens van 1939-1941 de Land-en Tuinbouwschool. Werd wegens zijn activiteiten in het verzet voor de eerste keer in December 1943 gearresteerd, maar na zes weken weer vrijgelaten. Na een tweede keer samen met Joop Westerweel in Maart 1944 aangehouden te zijn, zat hij in diverse concentratiecampen, eerst in Amersfoort en Vught en vanaf Sept. 1944 in Duitsland, waar hij April 1945 door de Russen bevrijd werd. Na zijn terugkeer was hij gedurende 7 jaren ziek en in deze tijd volgde hij de Middelbare School en de opleiding tot onderwijzer, welke hij in 1950 voltooide. In 1952 haalde hij de hoofdacte, was vanaf 1962 Hoofd van School te Bilthoven. In 1973 ging hij met vervroegd Pensioen wegens het verschijnen van het Concentratiecamp Syndroom. Hij is getrouwd, vader van 2 zonen en een dochter en woont in Ophemert (Geld) Holland.

Wij merken hierbij op, dat de vrouw van geïnterviewde, Mevrouw Froukje Koning-Kramer aan alle illegale activiteiten van haar man deel nam, zowel als ook aan dit interview en dat de antwoorden in "Ik form" ook in haar naam werden gegeven.

b) Het Interview

Al in 1935 zat ik als dienstweigeraar gevangen samen met een vijftien anderen. Het was het jaar van de inval van Italië in Abessinie en we waren allen enorm in politiek geïnteresseerd. Het probleem van Fascisme en de opkomst van het Duitsland van Hitler, was een probleem, dat ons allen zeer aan het hart lag. Zodoende kwamen we toen al indirect met het joodse probleem in Duitsland in contact. Toen ik na het uitzitten van de gevangenisstraf na 10 maanden weer thuis kwam, gingen we in het

verband van een jeugdbeweging, als politiek geschoolde en ongeschoolde mensen Fascisme en Militarisme te lijf, waarbij het joodse probleem altijd een rol speelde. In 1939 kwam ik via een onderwijzer naar de Werkplaats van Kees Boeke die als zeer anti-militaristisch bekend stond. Een school, waar alle kinderen gelijk waren en gelijke rechten hadden, waar de onderwijzers bij de voornaam genoemd werden en de leerlingen werkers en medewerkers waren. Mij werd gevraagd, of ik de tuin zou runnen - een fruit-en groentetuin van een paar Hectare met kassen en zo - en dat heb ik gedaan. Ik kwam dus hier nog meer met het Anti-Militarisme in aanraking. Ik heb toen een land- en tuinbouw cursus gevolgd en op die cursus was ook een zekere Mirjam Waterman. Zij was als onderwijzeres aan deze school verbonden, maar zij bereidde zich voor, om eventueel later naar Palestina te gaan. Wij kregen spoedig contact zowel door deze school, als ook door deze cursus. Dat is zo de hele winter door gegaan terwijl er in de zomer geen cursus was. Het was in de jaren van de bezetting 1940-41 en de volgende winter was het voor haar verboden, om deze cursus te volgen. Zij was er dus niet meer, maar ik had nog steeds het contact met haar. Wij hadden toen op de werkplaats ook veel joodse vluchtelingkinderen uit Duitsland die in weeshuizen en later ook in andere tehuizen ondergebracht waren. Met hun hebben we dus hier direct contact gekregen. Als ik dan een stapje verder ga, toen het joodse tehuis in Loosdrecht in gevaar was, kwam Joop Westerweel - een Oud-Medewerker van de werkplaats, later hoofd van de Montessorischool in Rotterdam - met het idee, deze kinderen te laten onder duiken. Samen met de leiding van Loosdrecht, werd toen een plan geopperd om dit ten uitvoer te leggen. Na veel discussies en voorbereidingen, vrij in het geheim, is dat gelukt en daarbij heb ik dan ook een rol gespeeld. Niet ik alleen, maar ook mijn vrouw, Froukje Koning-Kramer. Wij woonden in Groenekan en fungeerden als mensen, die de kinderen een tehuis bezorgden in Friesland, waar we allebei vandaan kwamen. We hadden daar contacten en konden de kinderen daar laten onder duiken. Ons huis zelf fungeerde vaak als tussenstation, als kinderen geen plaats hadden, konden ze altijd bij ons terecht en ook in een later stadium, toen ze de grenzen over moesten gaan, konden ze bij ons de laatste nacht slapen.

In de periode tussen 1935-1939 was je ook politiek georganiseerd of was de weigering van militaire dienst alleen een spontane handeling?

Politiek waren we zeer links geïntereerd als we zouden moeten stemmen hadden we toen SDAP of PvdA gestemd hebben. We hadden zo een soort jeugdgroep - al waren we al volwassen - die regelmatig bij elkaar kwam om over politiek te discussieren.

Maar niet in het kader van een partij? Nee.

Al op de Werkplaats had je met joodse vluchtelingkinderen contact?

Op de werkplaats werd het land bewerkt door de kinderen onder leiding van een onderwijzer. Ieder kind was verplicht een aantal dagen per jaar in de tuin te werken, om te leren hoe een aardappel of een kool groeit. Ik was daar ook bij, ik had er de toezicht en werkte zelf ook mee. Hierdoor kwam ik dan ook in contact met die joodse jongens en meisjes, die erbij waren.

Hier kwam je dus voor het eerst in de praktijk met het joodse probleem in aanraking? Ja. In Friesland, waar we woonden had je helemaal geen contact met Joden.

Waar bestond jullie werk hoofdzakelijke uit? In het begin zou er een hele groep kinderen naar Zwitserland gaan, waaronder ook twee kinderen die wij persoonlijk een beetje onder onze hoede hadden. Die waren in Friesland en wij haalden hun daar onder protest vandaan, want die wilden helemaal niet en ze waren dan onder die kinderen, die in België gepakt werden. Toen was het nog meer zoeken naar onderduikadressen, want na de dood van Sjoesjoeh was de weg over de grens niet meer gaaf. Soms was het ook nodig om het contact met de kinderen te onderhouden en soms om ze bij elkaar te brengen. Bijvoorbeeld twee zusjes, Irmgard en Rachel, de een zat in Den Haag, de ander in Friesland. Die kwijnden beide weg en moesten elkaar zien en daar is mijn vrouw met de een naar de ander gereisd. Er werd ook geprobeerd om geld los te krijgen, dat was ook een probleem

Je hebt een idee waar het geld vandaan kwam? Daar heb ik niet veel mee te doen gehad, want die mensen, die door ons ondergedoken waren, hebben bijna altijd kostenloos gezeten. Dit was eigenlijk het werk, wat we deden.

Later werkte je met Joop samen bij het passeren van de belgische grens?

Ja, dat hebben we dan een keer of wat gedaan, dan bracht ik de mensen naar Budel en de laatste keer zijn we dan samen gepakt. Ik heb toen gedurende de laatste reis aan Joop gezegd, dat het niet erg rationeel is, wat we doen. Joop, die gezocht werd en al gepakt was geweest en vermomd ging en ik, die ik ook al een keer gepakt was geweest.

Hoe werd je toen voor het eerst gepakt?

Door verraad. Het was een student, die ook bonkaarten had gehad via ons. Bij zijn arrestatie heeft hij bij de politie een boekje open gedaan. Toen kwamen ze bij ons op een nacht, Froukje lag in het ziekenhuis en we hadden een joods meisje in huis, dat de huishouding deed. Ons huis, een alleenstaand huis, werd omsingeld. We deden de deur open en het was mis. We werden beide opgepakt, het meisje kwam naar Westerbork, waar zij erin slaagde weer te ontkomen en ik naar de Amstelveenseweg, vanwaar ik na zes weken weer zonder meer vrij werd gelaten. "Mijn vrouw lag in het ziekenhuis met tuberculose en het meisje wist dat. Het was een meisje van de reclassering, dat met de Justitie in aanraking was geweest." Dat verhaal zat uitstekend in elkaar, maar die kennis van ons van wie wij dat meisje kregen, zat vol met joodse jongens en meisjes en hij was ook in werkelijkheid een reclasseringsman. Die zat al vast en toen ik dat verhaal bij de SD deed keken de kerels elkaar aan, maar ik wist niet de naam van die man. Zij kwamen met fotos en namen, maar hij zat toch al vast en ik kon hem niet verraden. Dit was een van de redenen, dat ze me weer hebben vrijgelaten, want ze dachten, dat boertje is verder niet gevaarlijk.

Froukje: De andere dag kwam er zo een SDer bij me en die zei: "U bent weer uit het ziekenhuis. "Ik zei, ja ik wil naar mijn kinderen toe. "Nou U man komt gauw weer thuis." Ja zeg ik, dat geloof ik wel. "Nee, U man komt over zes weken weer terug. En een paar dagen later kwam hij weer bij me, hij was er zo vriendelijk, maar je bent er zo bang voor, "U kunt er gerust op zijn, hij komt over zes weken weer terug." Toen kwamen Harry en Jan Smit, ik vertelde het hun en zij dachten, nou die Froukje, gelooft het ook nog, en precies ^{zes} ~~twee~~ weken later kwam hij inderdaad terug."

Toen kwam ik thuis des morgens en des middags was er gemotoriseerde politie en die vent weer en ik dacht, ze nemen me weer mee.

Jou pech was, dat je niet nog een keer gepakt had moeten worden!
 Precies. Het was niet erg professioneel van Joop Westerweel als leider van de groep en van Bouke Koning, als kwetsbare, kwetsbaar op twee manieren, ik was net weer terug 0 ze hadden me kaal geschoren - en een vrouw, die in verwachting was. Om deze twee daarvoor te gebruiken was geloof ik, niet zo goed geweest en bovendien twee mensen, om twee meisjes over de grens te brengen, daar was een genoeg voor geweest. Bovendien was het zo verschrikkelijk opzettelijk. Ik heb toen nog in de trein tegen Joop gezegd - we waren nog samen - Joop wat zijn we eigenlijk begonnen. Ja, Joop was ook een doorzetter en een beetje een avonturier en het zou gebeuren. Dan zie je daaraan dat we niet erg professioneel waren, dat moest toch niet voorkomen. Op klaarlichte dag, die lange stille weg --.

Julie werden op die weg tussen Weert en Budel opgepakt? In Budel. Daarom zei Joop, blijf nou in dat en dat huis - die mensen kende hij - blijf daar met die meisjes en ik ga eerst verkennen of de weg veilig is. Hij bleef een tijdje weg en daar kwamen twee Duitsers aan en die pikten ons zo op en ze hadden Joop al. Of Joop nou gezegd heeft waar we zijn, dat geloof ik niet.

Deze grensovergang was al door de Duitsers ontdekt? Ja, en ik ben er niet zeker van of die vrouw in dat huis er niet bij betrokken was.

Je had een bepaalde politieke oriëntatie, dan ontmoette je Joop, de joodse kinderen en de jodenvervolgning in de praktijk. Met Loosdrecht kwam de gelegenheid iets te doen en je daad was een loeis uitloei van het voorafgaande. Wat had je gedaan als dit niet zo was geweest?
 Wat ik gedaan had? Toen de oorlog uitbrak was ik al heel vroeg in de boomgaard, het was warm weer, je zag de vliegtuigen overkomen en wist, dat het mis was. Wat konden we daartegen doen was de eerste vraag. Maar we konden niets doen, want wij waren geen militair. Daar stonden we met een drie, vier mensen, een ook een dienstweigeraar, die was net terug uit Zwitserland en die zegt, wat kunnen we doen en het antwoord kwam heel gauw. Na de capitulatie waren er in Nederland heel wat politieke mensen, Kommunisten, die onderdoken. Wij waren helemaal niet kommunist, maar er werd bij ons aangeklopt of we niet voor een tijdje politieke mensen te logeren kunnen hebben. Dat was het begin. Direct

na Mei viel het even mee, die Duitsers waren zo kwaad niet en zochten niet direct wie een keer Kommunist was. ^{Al} Raim snel kwam er bij ons een vrouw terecht die in verwachting en met een Jood getrouwd was. Zo had ons huisje altijd aanloop en omdat we de strijd aanboden tegen onderdrukking en Dictatuur ging het allemaal vanzelf en dan kwam Loosdrecht er ook bij.

Vanaf die tijd werkten jullie eigenlijk uitsluitend met onze groep samen. Was daar een speciale reden voor of was het toeval? Voor mij was het niet dat ik zei, er moest een joodse staat ontstaan. Zionisme dat speelde voor mij toen helemaal geen rol. Voor de oorlog geloofde ik helemaal niet daaraan. Dat is pas na de oorlog ontwaakt, door de noodzaak en de vervolging heb ik ingezien, dat het beter is.

Speelde het bij jou een rol, dat deze groep er behalve nationale ook sociale en algemeen menselijke idealen op na hield? Dat begon toen een rol te spelen. Toen we met Mirjam en Elly en Menachem in aanraking kwamen, begon dat een rol te spelen, toen we zagen wat een doelgroep dat was. Bij mij persoonlijk was dat alleen maar de strijd tegen de onderdrukking. Dat was puur hulp aan diegene, die dat nodig had, of dat nou een Kommunist of een Calvinist of weet ik veel wat voor een man of vrouw was, maar daar moest hulp komen. Toen later Menachem bij me kwam - ik geloof, dat hij het was, die voor het eerst met het plan van de onderduik van Loosdrecht voor de dag kwam - en vroeg of ik mee wilde helpen, dat we daar geen bijgedachte bij hadden was logisch! Er werd een beroep gedaan op iemand, wil je helpen en daar kun je alle mogelijke dingen om heen hangen. Joop kwam uit een zeer christelijke familie, zijn vader was Dominee en het was een strenge zaak daar. En ik geloof dat Joop het misschien ook een beetje uit dat oogpunt gezien heeft, Maar het was dan toch de strijd tegen het onrecht. Dat was het, het onrecht, dat gedaan werd. Niet voor niets werkte ik op de Werkplaats en trok mij deze onmiddellijk aan. Want daar was toch een sterke tendentie, de onderdrukten te helpen. Dat was eigenlijk het motief van ons werk. In Mei, toen de oorlog uitbrak, eerst de woede van de machteloosheid, we kunnen niets doen, tot we ons realiseerden, dat juist een hele boel werk kwam opdagen, het kon niet anders.

De zionistische gedachte werd toen voor het eerst wakker bij me, want voor die tijd was ik helemaal niet op de hoogte van dit ideaal. Voor de oorlog, heb ik gedacht, dat volken zich helemaal kunnen assimileren en in elkaar op kunnen gaan dat ethnise groepen in elkaar op kunnen gaan. Dat was de grootste vergissing, die we maakten, want dat gaat niet en we zien dat heden ten dage dagelijks. Ik dacht toen, dat de wereld een wordt. De Internationaal speelde nu voor ons een rol en dat was ook de meest links georiënteerde politieke groepering, de SDAP. Maar toen werd ook nooit het accent gelegd op van de Joden moeten een eigen staat hebben en die moeten een eigen staat hebben. Langzamerhand toen ik met deze Zionisten in aanraking kwam en de eersten waren hierbij Menachem en Mirjam en Sjoesjoeh en anderen, dan begon dat toch een beetje te spelen en daar hebben we verschrikkelijk over geboemd. Ik heb er veel tegenwerpingen gehad. Ik had nog het ideaal van een wereld met een volk en dat werd ons afgenomen. Ik werd overtuigd door de werkelijkheid en die was anders. Ik heb militaire dienst geweigerd en toen wij dan jaren na de oorlog geconfronteerd werden met Israël en zijn oorlogen, werd het ons duidelijk, dat als zij zich niet zo goed hadden gewapend, hadden ze niet meer bestaan. Maar blijf ik dan met mijn Antimilitarisme? Dat heb ik al ontdekt, toen de oorlog afgelopen was en de Amerikanen ons op allerlei gebied geholpen hebben. Goed uit eigen belang, maar zonder de Amerikanen waren we misschien in Polen beland, wie zal het zeggen wat er gebeurd was. Ik was niet meer terug gekomen en duizenden anderen ook niet. Miljoenen waren uitgeroeid, zo was het toch.

Toen werd mij dat na de oorlog nog kwalijk genomen. Hoe kan jij nou een voostaander van Israël zijn, waar zo met de wapens gekletterd wordt? Dat houd ik staande, ze kunnen niet anders. En dat is vandaag de dag nog zo. Tegenwoordig heb ik nogal een discussie. We hebben daar kennissen, die kennen we nou een drie kwart jaar. Toen zij voor het eerst kennis kwamen maken - hij heeft ook een stenenverzameling - zat zij met mijn vrouw te praten en zegt, ik heb drie kinderen en die ene moet heel zuinig aandoen, want haar man en toen zeide ze - heel voorzichtig want ze kenden ons niet en wij hun niet - mijn schoonzoon heeft militaire dienst geweigerd en nu moet hij vervangende dienst doen en verdient dus niets. Toen zegt mijn vrouw, nou mijn man heeft dat vijftig jaar geleden al gedaan en dat is niets bijzonders. Toen

was die vrouw opgelucht, want ze dacht misschien valt dat niet in goede aarde. Ik heb dit punt met hun niet nog eens aangeraakt, want ik weet het niet. Het geweld lost niets op. Maar zonder dat militair apparaat zou Israël niet meer bestaan. Dat is een feit. Dus kan ik niet zeggen, ik ben een overtuigd Antimilitarist. Dat was voor de oorlog wel het geval, maar nu niet meer.

Ik leerde dus toen door de Zionisten van deze groep meer over de idealen van het Zionisme en dat bracht ons dan toch op andere ideeën. Dat dat het vestigen van een Joodse staat meebracht, daar voelde ik dan in principe wel voor, niet overziende wat de volgen daarvan zouden zijn. Dat dat zo een militair apparaat moest worden, daar hadden we nog geen idee van. Dus was het helemaal niet zo moeilijk voor ons, om de zionistische gedachte op te nemen. Het lag eigenlijk in die lijn. Bovendien waren we met die mensen samen in dat vrij gevaarlijke werk, je legde je leven en gezin in de weegschaal. Ondanks dat, ging je je als het ware een voelen. Hun gevaar was ons gevaar. We werden een met elkaar en dat komt uiteindelijk tot uiting dat we vandaag de dag nog altijd zo een sterke band met deze groep in Israël hebben. Als men Israël aanvalt, dan valt men ons aan. Natuurlijk kan ik kritiek hebben, maar ik kan geen kritiek leveren, want ik heb geen andere oplossing.

D.w.z. je voelde je toen een met ons door het gemeenschappelijke werk en het menselijke contact? Zo mag je dat begrijpen.

Was er een gevoel van gelijkheid tussen redder en uervolgende? We hadden een bijeenkomst in Israël in Jad Wasjem en daarna in kibboets Jakoem en daar stond iemand op, die het over de "Heroes" had. Toen zijn er twee op gestaan Wil Westerweel en ik. Ik heb haar het woord maar gegeven en zo zij dat beantwoordde, was ik het volkomen mee eens. Zij zeide, daar is geen sprake van een held. Maar dat heeft bij ons nooit bestaan van redder en geredde. Dit was gewoon, dat deed je daar was geen weg terug. Je kunt niet iemand laten verdrinken in een sloot, dan ga je de hand uitsteken. Dan ga je niet zeggen, nou je red je maar en gaat een andere kant uit lopen, dat doe je niet. Daar waren er die het niet zagen, verschrikkelijk veel, want anders had dat nooit kunnen gebeuren. Zo als wij erin zaten was heel gewoon en je werkte samen.

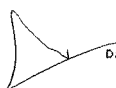
- 9 -

Het interview vond plaats op de dag van de 9.9.1989 ten huize van de ginterviewde, Jonathanstr. 5, Ophemert 4061 AS Gelderland, Holland en werd geleid door Yigal Benjamin. Het wordt bewaard in de sectie Holland van het archief van Beit Lochmei Hagetaot in Kiboets Lochmei Hagetaot in een nog nader te bepalen file.

Ik bevestig met mijn handtekening inhoud en geest van bovenstaand interview.

Naam: *BJ. Waning*Handtekening: Datum: *5-5-90*

Naam van

Interviewer: *Yigal Benjamin*Handtekening: Datum: *S.S.90*

bosse aantekeningen uit de mond van
Bonke Koning in april 1987 in Israël.

zwarte sinterlaven bij de
Zinke fabriek. Daarredert
een paar Duitsers-huon
aachterop. In groene mi-
formen. Die waren
waarschijnlijk de "ad-
hersers".

② Hulst trouwde als jonge vrouw
Non. Kochter, huis en tuin en
besonner huizek. In was
ook een Tazelaar. Van de bly
mee naar groene klu.
Bij de tuin in groene klu, worden
Klaas de Boer. (Met Bonke in
keuken en sevelst) Die haalde
Bonke en hells. 3 maanden
voor niet sevelst. Kneef Franki
fles. Hele uille.
Bonke begon aug-sept. 1939.
Giep naar de tuinbouw cursus.
Brachter, Reith en Berbel naar
Bolward bij den douille.
Via Klaas de Boer, contact met
Ludolf. (Hortus huis?) biolo-
gische misch. Had bedroef bij de
Hoop. Die wilde coöperatie wor-
Bonke veel contact met de biolo-
gische misch methode. Daar was
ook Tine Sieswerda. Had niet
haar inge der biolo. is in de natuur
tuin bedroef. antropro. so. so. so.
Tine stierf in de overlof. Dinsdag
was bij de moeder.

① Sept. 1939 Bonke op de
werke plaats.
Herfst 1939. Werkte Bonke
3 maand zonden Frankij Bent
op de w.p. in groene klu op de
tuin.
1939/40 Tuin bouw cursus
in de Bilt. met jaart Bonke.
Bestond contact tussen wijzen
en Bonke.

Bracht als eerste ten Esra en
nog een naar 25m onder in
Friesland. In Nijehorne.
Dec. 1939 kwam Frankij naar
groene klu met Bent. (Sinterlaven)
naar Gicker, wade. (i.p.v. naar de
veluwe) (Sinterlaven) stierf woonde en ferat
in de tuin in groene klu. Hoorde bij de
elvez. Een coöperatie. (ontginnen
naar het. Spijnens en weven.
Exclusieve) Stoffen die nog in
Berg eik gemaakt worden.
Idealis ten. Liep op taak. ^{naar} ~~aan~~

Bouta

19 sept. 1915 in Akkerum (Fr.-Ind)

aanvoudig gezin modern arbeiders gezin
vader: fabrieksarbeider en later kleinscheepje met
 4 weiden
 kenterboerij

zeho. niet atheïstisch maar niet en en
 leest de vroege SOAP
 zeer invloedrijke moeder
 en modern socialisme

Akkerum vooruitstrevend gezin?

Bouta was daar tot 4 jaar verhuisd naar
 Marusa bij Utrecht. Tegenwoordig afgevoerd
 uit in Akkerum en in Marusa. arbeider
 hielp mee opbouw zeer vooruitstrevend
 L.School in Marusa.

Lezing naar Fr. Niklaas Thorne -
 klein boerderijtje van 1920. Crisis 1925

hoge tijd armoele in der 1940's
 Bouke van 12^e jaar.

o.v. Trabeltra - Donata Mio. had
 veel invloed op zijn
 moeder.

en op hem
 ook Bart de Ligt Vredesweg
 in de voor de oorlog.

Wijerde chomat (15 jr)

dubbele chomat in de gevangenis (=10 mmil)
 in Veenhuizen Landhuys kolonie. was de
 enige een. die op een
 Alle chomatieren (40) in een speciale
 barak. (somsjt).

Werkplaats Ulass de Boer lichter
 v.d. Atlas dynamische beweging, zat
 daarvoor. Die had uit lezer op
 de Werkplaats gewerkt.

± 2 à 3 jaar in instelling Ulass de
 Boer op de frits aan in Fil. die roeken

aanradt op de Werkplaats om de haren te
 verzorgen. Voel je daarvoor.

Bouke kwam in sept 1939 naar de
 Werkpl. van Joop te net wassing.

Vandaar elkaar op de tentoonst. v.d.
 Werkplaats in de zult v. Kunst e Weten-
 schappen in Utrecht.

Was indertijd v. Joop.

In ¹⁹³⁴1935 Veenhuizen. Uitsluiting binnen gemeenschap
 1936-37 berichten uit Duitsland
 verspreidde hier al kerantjes over
 wat zich daar afspeelde.

V R A G E N L I J S T

A. Persoonlijke gegevens van de ondervraagde

1. Naam, gezinsnaam en schuilnaam in het verzet.

F Koning, Froukje Louke2. Adres Halsbroeklaan 31, Bilthoven3. Geboortedatum en plaats 19-9-'154. Nationaliteit Nederlander.

5. Welke opvoeding hebt U ontvangen? Confessioneel of volgens een bepaalde politieke overtuiging?

Socialistisch getind.6. Schoolopleiding - lagerschool - op latere leeftijd exámen voor onderwijzer gedaan7. Behoorde U tot een jeugdbeweging (naam en karakter ervan) vrije jeugdbeweging socialistisch karakter

8. Beroep bij het begin van de oorlog en huidig beroep.

tuinder - werkzaam aan de Werkplaats C. Boske.9. Burgerlijke staat in 1940 Nederlander.B. De tijd van de Duitse invasie tot de Februari-staking1. Woonplaats gedurende de invasie Groenekan Vijverlaan 26 "2. Dienst in het Hollandse leger princiepelijk dienstgeweigerd.3. Zijn U reacties van Hollanders tijdens de Meidagen 1940 ten opzichte van Joden bekend? ging en gachten alleen maar aanMeeste Nederlanders wisten weinig van de Duitse Jodenvervolg

4. Hebt U geprobeerd naar een neutraal land te ontvluchten in het eerste oorlogsjaar?

Neen.

5. Kunt U nu definiëren wat U toen dacht over de bedoeling van de Joden t.o.v. de Joden.

Ik zie het nut er niet van in.6. Hebben de gebeurtenissen van die dagen invloed gehad op Uw houding t.a.v. de Joden? Ik heb elke poging van onderdrukking altijd7. Bent U persoonlijk betrokken geweest bij de Februaristaking? zeer betrokken, logisch dat ik nu aan mijn zijde stond.Neen, alleen in grote spanning meegeleefd.

8. Kunt U zeggen wat toendertijd Uw opinie over de Joodse Raad en zijn eerste activiteit was?

Zeer twijfelachtig vond ik Zijn werkzaamheden.

9. Heeft U persoonlijke herinneringen verbonden aan de eerste arrestaties voor Mauthausen?

Neen.

F Ik, B.J. Koning, vul deze vragen in, maar verklaar hierbij dat mijn vrouw Froukje Koning-Kramer een even groot aandeel in ons illegaal werk heeft gehad, dat de invulling van deze vragenlijst door ons samen is gedaan, al heb ik de antwoorden in de "ik-vorm" getypt.

II

C. De tijd van de Februaristaking tot het begin van de deportatie naar Polen.

1. Heeft U Uw woonplaats na 1940 verlaten? Waarom, wanneer en waar
heeft U eenmaal omdat er arrestaties waren verricht waardoor men ook
51. mij zou kunnen komen, dus zijn we toen "ondergedoken".
2. Werd U gemobiliseerd voor een werkkamp? Hoe en wanneer bent U vrijgekomen?
Neen.

3. In deze tijd werden vele Joden naar de concentratiekampen Amersfoort en Buchenwald gestuurd. Kent U gevallen in Uw omgeving?
Ja.

4. Had U contact met illegale organisaties? Met welke?

Ik maakte deel uit de groep "Westerweel" had contact met de parool groep.

D. De tijd van het begin der deportaties.

Opmerking: Over deze en de volgende periode moet een samenhangende en uitgebreide getuigenverklaring worden opgeschreven, die zich niet slechts beperkt tot vragen en antwoorden. Doel van de vragen is slechts het geheugen van de ondervraagde op te frissen en een volgorde van de gebeurtenissen vast te leggen.

1. a. Met welke organisaties en mensen uit de illegaliteit bent U in deze tijd in contact gekomen? Westerweelgroep. Ik kan de personen niet allemaal meer opnoemen.
- b. Beschrijf Uw pogingen om deze contacten te krijgen.
Deze contacten ontstonden spontaan, er waren geen pogingen voor
- c. welke gebeurtenis heeft U er toe gebracht voor nodig te zoeken. Vervolg van mensen met politieke overtuiging.
- d. welke verzetsorganisaties waren U in die tijd überhaupt bekend?

Paroolgroep, ...

- e. naam van de verantwoordelijke en de verbindingsmensen, hun aandeel in de organisatie van het Joodse verzet in Holland en de maatschappelijke en geestelijke achtergrond van deze groep en zijn hulpacties.

2. Wat hebt U in die dagen over de reële mogelijkheden tot redding door ontvluchting gehoord? Wel over gedacht en gedeeltelijk tot uitvoering gebracht in samenwerking met de groep "Westerweel".
- 3a. Herinnert U zich wat U in die dagen bekend was over het lot van de Joden die naar Polen werden gedeporteerd?

Ja, werden vermoord.

- b. Wanneer hebt U voor het eerst over de massale vernietiging van Joden in Auschwitz gehoord?

Mij niet meer bekend.

- c. Wat was U bekend over andere concentratiekampen?

Dat er gruwelen gebeurden wisten we al ver voor 1940

- d. Herinnert U zich samenkomsten of gesprekken waarbij gesproken werd over het lot van transporten en over de toestand in concentratiekampen?

over deze vraag kan men vallen vol schrijven, maar ik zie het nut er niet van in.

IV

d. Had U aandeel in het verzorgen van onderduikadressen?

Ja

e. Indien U deel genomen hebt aan het zoeken van een weg naar Frankrijk, beschrijf Uw aandeel daaraan.

neen, ik bracht de mensen tot de Belgische grens.

f. Indien U actief was bij het leiden van vrienden over de grenzen, beschrijf Uw werkzaamheid.

De mensen kwamen dikwijls van uit hun onderduik-adres eerst naar ons grens. sliepen dan een nacht bij ons en dan ging ik de andere dag met hun naar de

g. Heeft U medegewerkt aan de bevrijding van mensen uit arrest, gevangenis of kampen? Beschrijf deze acties.

neen, niet daadwerkelijk.

h. Heeft U gedurende het verzet deelgenomen aan gewelddadige acties, heeft U geweld gebruikt of sabotage toegepast? Was U in het bezit van een wapen? Neen.

i. Hebt U geholpen bij de organisatie van het tewerkstellen in Frankrijk? Geef bijzonderheden.

Neen.

F. Overige bijzonderheden over het verzet.

1. Had U verbinding met de verzetbeweging in anderen landen?

Neen.

2. Heeft U spionage bedreven?

Neen.

a. omvang van spionage-acties en hun verbinding met reddings-acties

Neen.

b. uitvoerders van dergelijke acties.

Neen

c. de spionage-plannen en de doelstellingen van hen die de plannen maakten.

Neen.

3. Het aandeel van de Hollandse bevolking aan het verzet.

a. solidariteitsbewijzen.

b. hulp van de bevolking en het aandeel van de Hollandse arbeidersbeweging.

?

c. de maatschappelijke en de geestelijke beweegredenen voor deze acties.

?

III

- 4.a. Wanneer begon U "illegaal" te zijn? Ik ben maar een maand onderge-
 b. Was er een tijd dat U zowel legaal als illegaal was? Ja, toen ik onderge-
 c. Geef bijzonderheden op welke manier U gemacoufleerd was en gokend geweest
 over de wijze van schuilhouden. Ja.

Niets bijzonders over te vermelden.

5. Geef bijzonderheden over de gastheren in wier huizen U onder-
 gedoken was, hun beroep en hun opvattingen.
Mijn vrouw en kinderen werden bijzonder goed verzorgd bij kennis-
 6.a. Wie hebben U gedurende die tijd verzorgd (met p.b. bonkaarten, ^{sen}
 geld, extra voeding etc.) Was niet nodig, ik haalde de kaarten
 b. Beschrijf eigen initiatieven die U tijdens Uw onderduiktijd waren gewoon al, het was louter voorzorg dat we van huis
 genomen hebt gegaan.

Liever niet, ik weet dat niet precies meer.

- 7.a. Bent U in een concentratiekamp in Holland geweest? twee kampen.

- b. Geef bijzonderheden over Uw arrestatie en over Uw leven in
 het kamp. zie bijlage.

- c. Wanneer en op welke wijze werd U bevrijd?

naar ikmeen in het laatst van april, door het Russische leger.

- d. Geef de namen van de vrienden die U hielpen het kamp te ver-
 laten Ik verliet het kamp via officiële wegen.

- 8.a. Bent U over de grens naar een ander land gegaan? Waarom?

Niet vrijwillig, naar Duitse contratie-kampen als gevangene.

- b. Bijzonderheden over de reis. Ik ben eerst naar een groot kamp bij Berlijn gebracht, vervolgens

naar kamp Gross Rosen, dan naar Kamp Dora (Hartz), dan korte tijd in ~~xxxx~~
Ravensbrück en van de porloos wist men niet meer waar men met ons
 c. Beschrijf de reis naar uw laatste kamp. dat land leek moest, daarna
heeft men mij met een ziekentransport naar 'Kamp Malchow' gebracht,
waar de Russen mij bevrijd hebben.

- E. Over het actieve verzet.

1. Waarom hebt U contact gezocht met de groep van de Chaloeziem?

Omdat men mij gevraagd heeft mee te helpen een groep Joodse jongeren
te laten onderduiken.

2. Wie heeft U gebracht tot deze activiteit. Beschrijf het begin
 van Uw deelname aan het verzet.

Joop Westerweel of Miriam Waterman heeft me geloof ik gevraagd iets
te doen voor de groep 'Loosdrecht' eerder deed ik voor anderen iets.

3. Geef Uw indruk over de beweging der Chaloeziem en hun leiders.

4. Geef bijzonderheden over de ontwikkeling van Uw activiteit
 in dit verzet en over de verschillende acties waaraan U deel-
 nam

- a. aandeel in het verschaffen van valse papieren

Gezorgd voor het doorgeven van verschillende stukken.

1. Beschrijf de soorten van deze valse papieren.

Bonkaarten, stanakaarten, valse diploma's enz.

2. had U aandeel aan het werk bij de illegale drukkerijen

Neen.

3. hebt U meegewerkt aan het vervalsen van papieren

Neen.

- b. zorg voor de verdeling van bonkaarten en andere papieren

Ja veel werk mee gehad.

- c. had U aandeel in het verschaffen van geldmiddelen. Beschrijf
 Uw activiteit daarvoor.

Heb geprobeerd bij verschillende mensen geld los te

krijgen, vooral bij diegene, die geen mensen in huis konden of durfden
te nemen.

4: Hebt U een onderscheiding ontvangen?

Neen. Echter uit Israël een bedankbrief gehad van een of andere groep
5: Geef alle mogelijke bijzonderheden over vrienden die gedurende
het verzet zijn omgekomen:

?

Opmerking!

1. Bemoeidig de ondervraagden details te geven en waarderingen van vrienden die deze tijd niet overleefd hebben;
2. Iedere foto;persoonsbewijs, brief, manuscript, publikatie van de organisatie en andere bescheiden uit de oorlogstijd; hebben een grote documentaire waarde. Vraag om dit materiaal desnoods om het te kopiëren en terug te geven.

Bouke Koning.

(zie. uitvoering 14st/).

Doel uit bijgaande vragenlijst blijkt heeft Bouke een naam samen gewerkt met Joop Westerveel. Hij bracht o.a. Willy Gerler en Heinz Sechstower naar de grens en ging ook samen met Joop naar de grens. Toen de fam. Waterman gepakt werd, is hij van korte tijd ondergedoken. In dec '43 was Bouke gearresteerd en de hij hem onderpooker Lotty weggelooft en naar Westerbok gebracht. Voorzets van deze arrestatie was het verrast in ~~de~~ Utrechtse studentenverzet. Bouke voert op de Amstelvaarse weg in Amsterdam gesamen geset en bleef daar zes weken.

Onmiddellijk na zijn vrijlating begon hij weer met 't werk. Op 11 maart '44 werd hij samen met Joop Westerveel en de twee meisjes die te over de grens zonder brennen (Thea Tertmutter en Ruth Direktor) opgevoerd gearresteerd en in Eindhoven in de gesamen gebracht. Op 6 april naar kamp Amersfoort-15 juni naar Dught, waar hij samen te samen met Henk Brouse en de dolla Dinsclaf naar Oranienburg.

In het kamp Grog-Rosen moesten zij sterven en balken spouwen

Heek Kruse, die al zeer verwacht was een niet
gewoon aan dit werk is Kerstmis '44 overleden.

Toen het offensief steeds dichterbij kwam,
werd dit Lager opgeheven en de Scandinavische
kamps Dora in het Harzgebirge
gebracht (tunnel, waar aan de 1/2, en 1/2 gewerkt
werd).

Bij 't opleffen van dit kamp ging men
lopende naar Ravensbrück. Bonke was
aan 't eind van zijn krachten een kwam
in de ziekenbarak. Daar werden op 't laatst
enige Zweedse kore kruis pakketten uitgedeeld.

Op 't eind van de oorlog kwam Bonke met
een ziekentransport in het kamp Malchow,
waar hij tot de Russen ten kwam besijde,
ziel lag.

Met t.b.c kwam Bonke in Holland terug.
Pas 10 jaar na de oorlog werd hij gesere
verklaard.

De Groep-Westerweel

BOUKE KONING

VRAGENLIJST 1)

Naam, gezinsnaam en schuilnaam in het verzet
Koning, Bouke Jouke

Adres
Hasebroeklaan 35, Bilthoven

Geboortedatum en plaats
19-9-1915

Nationaliteit
Nederlander

Welke opvoeding hebt U ontvangen? Confessioneel of volgens een bepaalde politieke overtuiging?

Socialistisch getint

Schoolopleiding
Lagere school; op latere leeftijd examen voor onderwijzer gedaan

Behoorde U tot een jeugdbeweging (naam en karakter ervan)
Vrije jeugdbeweging socialistisch karakter

Beroep bij het begin van de oorlog en huidige beroep
Tuinder- werkzaam aan de werkplaats C. Boeke

Burgerlijke staat in 1940
Gehuwd

Woonplaats gedurende de invasie
Groenekan Vijverlaan 26''

Dienst in het Hollandse Leger
Principieel dienst geweigerd

Zijn U reacties van Hollanders tijdens de Meidagen 1940 ten opzichte van Joden bekend?

Meeste Nederlanders wisten weinig van de Duitse Joden- vervolging en dachten alleen maar aan zichzelf

Hebt U geprobeerd naar een neutraal land te ontvluchten in het eerste oorlogsjaar?

Neen

Kunt U nu definiëren wat U toen dacht over de bedoeling van de Joden t.o.v. de Joden.

Ik zie het nut er niet van in

Hebben de gebeurtenissen van die dagen invloed gehad op Uw houding t.a.v. de Joden?

Ik heb elke poging van onderdrukking altijd zeer veroordeeld, logisch dat ik nu aan hun zijde stond.

- 1) Ik, B.J. Koning, vul deze vragen in, maar verklaar hierbij dat mijn vrouw Froukje Koning-Kramer een even groot aandeel in ons illegaal werk heeft gehad, dat de invulling van deze vragenlijst door ons samen is gedaan, al heb ik de antwoorden in de "ik-vorm" getypt.

- 2 -

Bent U persoonlijk betrokken geweest bij de Februaristaking?

Neen, alleen in grote spanning meegeliefd.

Kunt U zeggen wat toentertijd Uw opmerking over de Joodse Raad en zijn eerste activiteit was?

Zeer twijfelachtig vond ik zijn werkzaamheden.

Heeft U persoonlijke herinneringen verbonden aan de eerste arrestaties voor Mauthausen?

Neen

Heeft U Uw woonplaats na 1940 verlaten? Waarom, wanneer en waar heen?

Eenmaal omdat er arrestaties waren verricht waardoor men ook bij mij zou kunnen komen, dus zijn we toen "ondergedoken"

Werd U gemobiliseerd voor een werkkamp? Hoe en wanneer bent U vrijgekomen?

Neen

In deze tijd werden vele Joden naar de concentratiekampen Amersfoort en Buchenwald gestuurd. Kent U gevallen in Uw omgeving?

Ja

Had U contact met illegale organisaties? Met welke?

Ik maakte deel uit de groep "Westerweel" had contact met de paroolgroep.

Met welke organisaties en mensen uit de illegaliteit bent U in deze tijd in contact gekomen?

Westerweelgroep. Ik kan de personen niet allemaal meer opnoemen.

Beschrijf Uw pogingen om deze contacten te krijgen.

Deze contacten ontstonden spontaan, er waren geen pogingen voor nodig.

Welke gebeurtenis heeft U er toe gebracht dit contact te zoeken?

Vervolg van mensen met politieke overtuiging

Welke verzetsorganisaties waren U in die tijd überhaupt bekend?

Paroolgroep, ...

Wat hebt U in die dagen over de reële mogelijkheden tot redding door ontvluchting gehoord?

Wel over gedacht en gedeeltelijk tot uitvoering gebracht in samenwerking met de groep "Westerweel"

Herinnert U zich wat U in die dagen bekend was over het lot van de Joden die naar Polen werden gedeporteerd?

Ja, werden vermoord

Wanneer hebt U het eerst over de massale vernietiging van Joden in Auschwitz gehoord?

Mij niet meer bekend.

Wat was U bekend over andere concentratiekampen?

Dat er gruwelen gebeurden wisten we al ver voor 1940

Herinnert U zich samenkomsten of gesprekken waarbij gesproken werd over het lot van transporten en over de toestand in concentratiekampen?

Over deze vraag kan men vellen vol schrijven, maar ik zie het nut er niet van in

Wanneer begon U "illegaal" te zijn?

Ik ben maar een maand ondergedoken geweest

Was er een tijd dat U zowel legaal als illegaal was?

Neen

Geef bijzonderheden op welke manier U gecamoufleerd was en over de wijze van schuilhouden.

Niets bijzonders over te vermelden

- 3 -

Geef bijzonderheden over de gastheren in wier huizen U ondergedoken was, hun beroep en hun opvattingen.

Mijn vrouw en kinderen werden bijzonder goed verzorgd bij kennissen

Wie hebben U gedurende die tijd verzorgd (met p.b. bonkaarten, geld, extra voeding etc.)

Was niet nodig, ik haalde de kaarten gewoon af, het was louter voorzorg dat we van huis waren gegaan

Beschrijf eigen initiatieven die U tijdens Uw onderduiktijd genomen hebt.

Liever niet, ik weet dat niet precies meer

Bent U in een concentratiekamp in Holland geweest?

Twee kampen

Geef bijzonderheden over Uw arrestatie en over Uw leven in het kamp.

Zie "Samenvatting van nadere mededelingen"

Wanneer en op welke wijze werd U bevrijd?

Naar ik meen in het laatst van april, door het Russische leger

Geef de namen van de vrienden die U hielpen het kamp te verlaten

Ik verliet het kamp via officiële wegen.

Bent U over de grens naar een ander land gegaan? Waarom?

Niet vrijwillig, naar Duitse concentratiekampen als gevangene

Bijzonderheden over de reis

Ik ben eerst naar een groot kamp bij Berlijn gebracht, vervolgens naar kamp Gross Rosen, dan naar kamp Dora (Hartz), dan korte tijd in Ravensbrück (eind van de oorlog wist men niet meer waar men met ons heen moest), daarna heeft men mij met een ziekentransport naar "Kamp Malchow" gebracht, waar de Russen mij bevrijd hebben.

Waarom hebt U contact gezocht met de groep van de Chalcoetsiem?

Omdat men mij gevraagd heeft mee te helpen een groep Joodse jongeren te laten onderduiken.

Wie heeft U gebracht tot deze activiteit. Beschrijf het begin van Uw deelname aan het verzet

Joop Westerweel of Miriam Waterman heeft me geloof ik gevraagd iets te doen voor de groep "Loosdrecht" eerder deed ik voor anderen iets.

Geef bijzonderheden over de ontwikkeling van Uw activiteit in dit verzet en over de verschillende acties waaraan U deelnam.

Aandeel in het verschaffen van valse papieren.

Had U aandeel aan het werk bij de illegale drukkerijen? Gezraagd v. h. de oorgereen
nick van a

Neen

Hebt U meegewerkt aan het vervalsen van papieren?

Neen

Zorg voor de verdeling van bonkaarten en andere papieren

Ja, veel werk mee gehad

Had U aandeel in het verschaffen van geldmiddelen? Beschrijf Uw activiteit daarvoor.

Heb geprobeerd bij verschillende mensen geld los te krijgen, vooral bij diegene, die geen mensen in huis konden of durfden te nemen.

Had U aandeel in het verzorgen van onderduikadressen?

Ja

Indien U deel genomen hebt aan het zoeken van een weg naar Frankrijk, beschrijf Uw aandeel daaraan.

Neen, ik bracht de mensen tot de Belgische grens.

Indien U actief was bij het leiden van vrienden over de grenzen, beschrijf Uw werkzaamheid.

De mensen kwamen dikwijls van uit hun onderduik-adres eerst naar ons, sliepen dan een nacht bij ons en dan ging ik de andere dag met hen naar de grens

Heeft U medegewerkt aan de bevrijding van mensen uit arrest, gevangenis of kampen? Beschrijf deze acties.

Neen, niet daadwerkelijk

Heeft U gedurende het verzet deelgenomen aan gewelddadige acties, heeft U geweld gebruikt of sabotage toegepast? Was U in het bezit van een wapen?

Neen

Hebt U geholpen bij de organisatie van het tewerkstellen in Frankrijk? Geef bijzonderheden.

Neen

Had U verbinding met de verzetbeweging in andere landen?

Neen

Heeft U spionage bedreven?

Neen

Omvang van spionage-acties en hun verbinding met reddings-acties

Neen

Uitvoerders van dergelijke acties

Neen

De spionageplannen en de doelstellingen van hen die de plannen maakten.

Neen

Hulp van de bevolking en het aandeel van de Hollandse arbeidersbeweging

?

De maatschappelijke en de geestelijke beweegredenen voor deze acties

?

Hebt U een onderscheiding ontvangen?

Neen. Echter uit Israël een bedankbrief gehad van een of andere groep

Geef alle mogelijke bijzonderheden over vrienden die gedurende het verzet zijn omgekomen.

?q

SAMENVATTING VAN NADERE MEDEDELINGEN

Zoals uit bijgaande vragenlijst blijkt heeft Bouke zeer nauw samengewerkt met Joop Westerweel. Hij bracht o.a. Willy Gerler en Heinz Sechestower naar de grens en ging ook samen met Joop naar de grens. Toen de fam. Waterman gepakt werd, is hij voor korte tijd ondergedoken.

- 5 -

In december 1943 werd Bouke gearresteerd en de bij hen ondergedoken Lotty weggehaald en naar Westerbork gebracht. Oorzaak van deze arrestatie was het verraad in het Utrechtse studentenverzet. Bouke werd op de Amstelveense weg in Amsterdam gevangen gezet en bleef daar zes weken.

Onmiddellijk na zijn vrijlating begon hij weer met 't werk. Op 11 maart 1944 werd hij samen met Joop Westerweel en de twee meisjes die ze over de grens zouden brengen (Thea Perlmutter en Ruth Direktor) opnieuw gearresteerd en in Eindhoven in de gevangenis gebracht. Op 6 april naar kamp Amersfoort, 15 juni naar Vught, waar hij samenkwam met Henk Brusse en na dulle dinsdag naar Oraniëburg.

In het kamp Grosz-Rosen moesten zij stenen en balken sjouwen. Henk Brusse, die al zeer verzwakt was en niet gewoon aan dit werk, is kerstmis 1944 overleden.

Toen het offensief steeds dichterbij kwam, werd dit Lager opgeheven en de gevangenen naar kamp Dora in het Harzgebergte gebracht (tunnel, waar aan de V₁ en V₂ gewerkt werd).

Bij 't opheffen van dit kamp ging men lopende naar Ravensbrück. Bouke was aan het eind van zijn krachten en kwam in de ziekenbarak. Daar werden op 't laatst enige Zweedse Rode Kruis pakketten uitgedeeld. Op 't eind van de oorlog kwam Bouke met een zieken-transport in het kamp Malchow, waar hij tot de Russen hen kwamen bevrijden, ziek lag.

Met t.b.c. kwam Bouke in Holland terug. Pas 10 jaar na de oorlog werd hij genezen verklaard.

1178

Bonke KONING

117-22-3

20/4/1990

117-22-3

Mirjam Pinkhof interviewt Bouke Koning 20 / 4 / 1990

(De stem van Bouke was vaak heel moeilijk te verstaan, sprak waarschijnlijk binnensmonds)

Mirjam - We waren er net aan toe dat je in Veenhuizen was, 19 jaar, dienstweigeraar en daar ontmoette je Klaas de Boer.
Bouke - Klaas kende Maarten Hulst, wist dat die zich terug trok van de "Werkplaats" en dacht toen aan mij. En zo ben ik daar geweest tot September 1939, dus net voor de oorlog. Ik geloof dat Joop toen al weg was.

M - Nee, Joop is weggegaan in 1940.

B - Goed, ik kende Joop wel, had hem ontmoet op een tentoonstelling in Utrecht van het werk van de kinderen van de "Werkplaats". We kwamen wel in contact, want Froukje en ik waren toen een week gelogoerd bij een schoonzuster van Klaas. Ik zou toen naar Bilthoven gaan om te zien of dat bevel en Froukje bleef thuis in Friesland. Dat was een moeilijke tijd, ik woonde bij Maarten in huis, en ik heb jou toen ontmoet op die tuinbouw cursus, dat was in '39 - '40.

M - Toen je Joop op die tentoonstelling ontmoette, welke indruk maakte hij toen op jou ?

B - Hij was een fascinerende man, die iedereen enthousiast kon maken. Wij waren daar niet op voorbereid. Wisten niets van de "Werkplaats" af, maar wilden wat doen, en dat leek ons wel. We hadden toen al een plan iets gemeenschappelijks te doen. Zoals als " de Ploeg".

M - Maarten Hulst had een kwekerij

B - Ja, in Brabant, in-----en daar waren een helcboel

M - Klaas is een biologisch-dynamisch tuinbouw bedrijf begonnen,

B - Ja, maar dat was later, een speciale school is hij begonnen en na de oorlog, toen ik onderwijzer was, wilde hij mij daar hebben, dat was in 1952. Ik wist wel iets van die filosofie van Rudolf Steiner af.

M - Maar ik ben meer geïnteresseerd te horen hoe Joop op jou overkwam en Kees Boeke.

B - Dat waren twee volkomen verschillende mensen. Joop was als mens meer enthousiast. Kees meer academisch, en waar je altijd afstandelijk mee was. Joop was meer direct en warm en iedereen moest direct enthousiast worden. Dat was Joop.

M - Toen werkte jij in de tuin van de "werkplaats", en Joop was daar al weg, maar jullie kenden elkaar.

B - Ik kende hem een beetje, ik was niet gewend aan die helcboel daar, werd daar in eens ingeplaatst en ga nou maar aan het werk, maar met de kinderen had ik gelijk contact. En elke week een medewerkers vergadering, zoveel praten, dat kende ik niet. Ik was wel eens op vergaderingen geweest, maar al dat praten! Dat was de tijd dat Joop terug kwam, maar dat heeft maar kort geduurd.

M - Wij hadden contact via die tuinbouw cursus, en ik ben toen weg gegaan met de Joodse kinderen. Hoe hebben we toen weer contact gekregen ?

.../.

B - Weet ik niet precies. Ik denk dat Froukje daar tegen was, dat is bij ons heel getidelijk gegaan. In die tijd ging Mussolini Abessinie binnen en dat heeft een hele opschudding gemaakt en daar hebben we toen in die groep veel over gepraat. Dat waren mensen die al heel vroeg dat fascisme gevoeld hebben....

M - Hoelang moest je zitten ?

B - 2 maanden, we waren een jeugd groep, niet erg georganiseerd. Maar we kwamen wekelijks bij elkaar, dat was in Friesland, en we hadden contact met Joodse jonge mensen, en die hadden contact met Duitsland. We hadden daar in Heerenveen mensen, die erg geïnteresseerd waren in die Joodse bewegingen en contacten met Duitsland, dat was al in '35-'36 Dus het was voor ons eigenlijk niets nieuws. Van sabotage hadden we verstand.

M - En wij waren zulke diletantten.

B - Ja en toen brak de oorlog uit en ik was toen thuis in Friesland. We hadden contact met Duitsland, Polen, Oostenrijk. En Froukje en ik hebben artikeljes geschreven. En toen die oorlog uitbrak zeiden we tegen elkaar: "daar kunnen we niets aan doen, want we hebben geen wapens". Maar onder die mensen was het vanzelfsprekend om verzet te plegen. Daar moesten we tegen in.

M - Je had Joop ontmoet en die was toen weer uit je gezichtskringen verdwenen. Hebben wij je toen benaderd met onderduikers ?

B - Ik dacht dat Menachem bij ons is geweest en we hadden daar geen probleem mee. Dat moest gebeuren. Wij konden geen geweer nemen.

M - Ik weet nog dat bij het ontruimen van het "Paviljoen" mensen hoorden. Maar dat waren jullie die ook dingen wegsloepen, die de kinderen nodig hadden.

B - Dat herinner ik me ook.

M - Wie had je toen bij jullie in huis ?

B - Ezra hebben we naar mijn ouders gebracht en Ediard naar Witmarsum. Ik weet het niet meer precies.

M - Toen ben je een paar keer met Joop naar de grens gegaan ?

B - Met Joop was dit de eerste keer. Maar ik ben eerst een paar maal alleen naar de grens gegaan. De eersten waren Hetz en Nili, die waren de eersten, die zijn al heel vroeg weg gegaan. Bij Budel was het treinstation en vandaar begonnen we te lopen. Dan moesten we langs een vaart - misschien was het de Zuid-Willemsvaart, en dan was er een sintelpad, en dat ging langs een zeepfabriek en dan moest ik erg met hun uit.....en daar moest ik die kinderen dan afleveren. En dat is dan zo nu en dan gebeurd, de meeste namen weet ik niet meer. Maar die eerste 2 hebben kennelijk indruk op mij gemaakt, die hebben bij ons geslapen. Soms hadden we zo'n heel clubje, die sliepen dan bij ons de laatste nacht.

...

M - En dan reisde je s'morgens vroeg met ze naar Budel ?

B - Ja

M - En heb je nooit in Eindhoven geslapen ?

B - Ja, maar dat was later, met Joop.

M - En heb je ook bij Jos Daams geslapen ?

B - Nee.....

M - Dat was de tweede keer dat je met Joop daar heen was ?

B - Nee de eerste keer, en achteraf gezegd. Waarom moest ik eigenlijk mee ?

M - Joop wou altijd graag met iemand samen zijn.

B - Hij stond er op dit samen te doen, maar dat was alleen maar meer mensen.

M - Jij geloofde dat jullie liepen

B - Ik dacht dat we liepen. Dat komt, die eerste keren heb ik gelopen, dat weet ik heel zeker. Later weet ik niet meer. Heel vroeg, want we hadden in Eindhoven geslapen. Ik heb het de laatste tijd wel eens anders gehoord, maar ik dacht dat we door 2 landwachters op de fiets werden ingehaald. Later toen we gepakt werden, heb ik gedacht

dat die lui het doorgegeven hadden en dat we stom gedaan hebben om door te gaan, maar dat weet ik niet.

En ik ben eens door iemand benaderd, die had me al eerder gevraagd: ik wil zo graag met jou die hele weg nog eens lopen.

M - Dat zal ik wel geweest zijn.

B - Dat was iemand uit Brabant. En nooit meer iets van hem gehoord. Ik ben daar nooit meer geweest.

M - Ik wel, maar ik heb niets kunnen vinden.

B - Er zal ook niet te vinden zijn, want het is volledig veranderd in deze 25 jaar.

M - En de zeepfabriek is er nog.

Dus hoe dat toen verraden is, weet je niet. Joop liep vooruit?

B - Ja. Joop liep vooruit en ik wachtte met de meisjes bij een vrouw in huis, en we wachtten en wachtten en in eens kwam er een SS'er op een fiets. Ruthe had een brief van Froukje gekregen, ik zei haar "Die brief moet weg", ze ging naar de W.C., maar ik geloof dat die er later uitgehaald is. Dat was een Duitser, dacht ik.

M - En toen zijn jullie met z'n viere naar Eindhoven gebracht?

B - Nee, in Budel was een cel onder het raadhuis en daar hebben wij (B en Joop) de nacht samen doorgebracht. In Eindhoven wisten we dat de meisjes daar ook waren, want we hoorden ze met de bewaker spreken, dat was in hetzelfde blok van de politie.

Maar die eerste nacht zaten we daar in Budel en we hadden natuurlijk niet genoeg mood om die man te overvallen. Daar heb je het weer, omdat we op dit gebied niet opgeleid waren. Er zat er maar 1, een soort marsechause en daar hebben we toen honderd uit mee gepraat en hem wel voorstellen gedaan, maar die was oud en wist het allemaal niet. Hadden we hem 5000 gulden aangeboden, dan had hij het waarschijnlijk wel gedaan!

...

M - Jullie wisten toen niet wat de toekomst brengen zou.

B - We wisten wel niet wat de toekomst brengen zou, maar het was wel zo dat het voor Joop wel zeer riskant was, omdat hij pas gezeten had(?) en dat ze dus van alles van hem wisten. En bovendien was hij veel ouder.

M - Toen hebben jullie veel kunnen praten, daar in Eindhoven
B - Nee, in Eindhoven niet, daar zaten we alleen. In Budel, die nacht wel. Moet je weten Mirjam, dat zijn natuurlijk dingen van heel lang geleden, dat was in '44, 45 jaar geleden. Daar blijft niet veel van over, dat blijft heel vaag. Die poging om er uit te komen, we hebben geprobeerd wat we konden, maar het was dat we niet goedend waren. Want we hadden die man samen kunnen overmeesteren en weg wezen of neerslaan. Een goede terrorist had zo'n man neergeslagen.

M - Maar je was geen terrorist.

B - Wij waren dat niet, wij moesten praten.

M - En toen heb je met Joop daar die dag doorgebracht en jullie hebben veel gepraat. En je hebt een paar keer gezegd dat jullie toen een enorm contact hadden.

B - Dat kan je wel begrijpen als je zo samen bent en we wisten dat we uit elkaar gingen. En we hadden toen ter tijd ook geen illusies, dat we er weer uit zouden komen. Dat wisten we ook wel. De eerste keer dat ik gepakt werd, had ik veel praatjes, waarom ik dat deed en goede bewijzen dat ik van niets wist. Maar die 2de keer wisten ze in Eindhoven al gauw dat ik al eerder gezeten had.

M - Je had eerder gezeten omdat je Lotte in huis had?

B - Lotte en de persoonsbewijzen, daar ging het om. Maar die konden ze niet vinden, die waren veilig. Maar we hadden niet een veilige

plaats voor Lotte, dus toen ze aan de deur kwam en Froukje lag toen in het ziekenhuis met een gekneusde rib..... en toen kwam ze er uit en toen hebben ze het huis helemaal ondersteboven gemaal, alles en alles, dat was heel erg. Daar zijn we naar buiten gekomen en bij Maarten Hulst zaten 4 Joodse kinderen en ze had zelf 3 of 4 kinderen en daar stonden we te wachten en we dachten maar aan die jongens. Maar ze kwamen er allemaal uit, maar die jongens niet, die bleven mooi slapen, dat heeft ze op een of andere manier mooi klaar kunnen spelen. En die kinderen waren niet verstopt in een kast of wasmand!! Wij zijn toen samen weggebracht en de eerste nacht op het politiebureau doorgebracht. Dat was in December '43. 6 weken daar vast gezeten en 6 weken weer thuis geweest, die 12 weken voor..... Eerst een maand in het politiebureau in de Bilt en toen naar het politiebureau in Utrecht en daarna naar de Weteringschans, dat was heel erg, dat was een gevangenis, zo erg dat veel mensen daar zelfmoord pleegden (?). Na 6 weken ging de deur open en ik moest naar het Scheltemaplein gaan : " En daar kunt u uw persoonsbewijs halen". Ik kwam naar buiten en liep eerst wat rond. En daar was een kolenboer met paard en wagen en die zei: "waar moet je heen, ben je ontvlucht?" Ik zei : nee. En hij bracht me naar het Scheltemaplein ! Ja zo'n man, die heb je graag. Toen ben ik eerst naar Haarlem gegaan, naar de.....straat 100. Gek dat ik dat zo maar zeg.....straat 100.
.../.

M - Waarom moest je naar Haarlem ?

B - Er was een man die had ook Joodse mensen in huis gehad en of ik wou gaan vertellen dat hij er goed uit zag. Die man was oud en zag er slecht uit, en ik denk dat hij er niet is weggekomen. Ik ben later nog wel eens in die straat in Haarlem gaan zoeken, maar de mensen wisten niets meer.

Dus toen ben ik naar huis gegaan. En ik heb een hoed opgezet en 2 dagen later was er een bijeenkomst hier in Amsterdam en Joop was er ook. En toen was ik er dus ook weer en gingen we weer verder. Ik geloof dat Wil toen opgepakt was. Met Letty had zich toen die zaak afgespeeld, dat was denk ik vroeg in 1944 en toen heeft zich dat met Joop afgespeeld, dat is zeker ook vroeg 1944 geweest. Ik weet dat we toen wel bij elkaar kwamen en toen moesten er een paar kinderen de grens over gebracht en iedereen had het druk.

M - Ja, we waren toen allemaal overwerkt

B - Toen hebben Joop en ik gezegd, dat moeten wij dan maar doen. Ik had niet veel zin , ik was er net uit en wist wat daar aan de hand was. We hadden ook andere dingen, mensen moesten naar IJmuiden gebracht worden.

M - Jan had daar contacten.

B - Ja, maar daar ben ik dan ook weer heen geweest en naar Noord Holland, Niodorp en Oosthuizen(?) en toen moesten we dus naar de grens.

Toen ben ik dus van Eindhoven naar Amersfoort gebracht. Daar in Amersfoort hebben ze me verhoord en verhoord.....(niet meer te verstaan).

2de kant van de tape

Van wat Bouke is heel weinig te verstaan, terwijl Mirjam's stem heel duidelijk is. Het gaat over zijn eindeloze zwervtocht door alle mogelijke kampen en Duitsland met ontzettende ontberingen tot de bevrijding. Hier volgen de segmenten die te verstaan waren :
Dat was de eerste grote wreedheid die we zagen, als je een klap kreeg

en nog een klap dat was wel vernederend, maar niet onmenselijk. Maar dat was doodslaan, zonder reden. Daar in Amersfoort hebben we een tijdje gezezen, er was een blok en daar waren lange zalen met bedden. Er was ook een zaal van de "oudsten". Toen kwamen daar allerlei jongens van een jaar of 16-17, bij een razia opgepakt in IJmuiden, die waren volkomen uitgeput-----en daarna ben ik dan naar Vucht gebracht.

M - Hoc zou je Amersfoort met Vucht vergelijken ?

B - In die tijd was Vucht beter, Vucht was berucht in de eerste jaren, toen begonnen de Nazi's. Maar toen ik daar kwam, mocht je een pakket van huis ontvangen, er was ook eten van het Rode Kruis.

M - En dus wist je dat Joop in Vucht was ?

B - Ja op een gegeven moment wist ik dat Joop in de bunker was en dat was een heel slecht teken. Daar werd je gefusilleerd.

...

M - En had je contact met Willie ?

B - Nee-----met Henk Brusse

M - Henk heb je dus daar ontmoet en daar pas gehoord dat jullie gemeenschappelijk met Joop gewerkt hadden. En toen zijn jullie met het laatste transport ----

B - Er was maar 1 transport. Dat was begin September 1944, er zijn toen een paar mensen ontsnapt, maar wij werkten buiten aan een kabel-----we zijn toen met een paar honderd mensen naar het station in Den Bosch gebracht en toen per trein, we wisten niet waarheen en toen moesten we lopen.

M - En daar hebben jullie samen gewerkt in die Henkel fabrieken ?

B - Nee, dat lag allemaal al plat gebombardeerd en we dachten niet dat we daar nog eens uit zouden komen. Daar had je allemaal van die Duitse Kapo's, dat waren Duitse misdadigers, moordenaars, die waren daar aan het hoofd. Ze stalen alles. Van wat daar binnen kwam namen ze alles wat zij nodig hadden. En in de nacht werden we weer naar een ander heel groot kamp gebracht en daar ging het om lijfsbehouding en dan moesten mannen er uit komen en kregen om de beurt 30 slagen. De Kapo's deden dat. Henk was een heel zengere man, tenger en erg gevoelig en ik was meer gespierd en gewend aan zwaar werk. En toen gingen we naar Oranienburg.

M - En je was altijd met Henk samen ?

B - Ja, van het moment dat we uit Vucht gingen hebben we elkaar in de gaten gehouden. Samen zijn, dat was heel belangrijk.....dat was een speciaal commando van mensen van Philips en daar zijn Henk en ik toen maar bij gegaan. Toen zijn we met een hele lange trein van Oranienburg naar Gros Rosen (?) gebracht

M - Dat was een heel Philips commando, dat waren geen Joden ? Dat was apart Joden en niet Joden ?

B - Ja, en niemand zou het ook zeggen als hij een Jood was. In Oranienburg, dat weet ik, was een Jood, die maakte horloges. En toen moesten we weer weg, want de Russen kwamen dichterbij, en daar hebben we vreselijk hard moeten werken. Kuilen graven, en het eten was vreselijk slecht en het was vreselijk koud, de winter van '44-'45. De mensen smolten daar weg, en ik had geluk dat ik het werk langer kon volhouden, langer dan Henk. Ja, hij was onhandig, kon niet met die huuwvel omgaan. We moesten "glueven" maken, weet niet of je weet wat dat betekent. In het begin heb ik met hem samen nog moeten aardappelen rapen, dat was de beste tijd in het allererste begin. Want de bewakers daar lieten toe dat we aardappelen namen, die kookten we in as. En toen kwam die barre winter. En toen is Henk gestorven. Ik weet niet meer wanneer dat was, maar dat was in de

koude winter.

M - Daar ben je toen gebleven tot de bevrijding?

B- Nee, want toen kwamen de Russen dichterbij en Henk was gestorven, en dat gaf me een enorme knauw. Ik was alleen en moest en ander zoeken om mee te slapen en alle spanning mee te delen.
.....

M - En heb je die gevonden?

B - Ja, daar was iemand daar heb ik het laatste van de oorlog mee opgetrokken. Hij had een hele zware baard, dat weet ik nog, maar niet waar hij vandaan kwam, niets weet ik van hem af. Tot op zekere dag de Russen heel dichtbij kwamen, gingen we weer. Alles lopen in de barre sneeuw en daar zagen we voor het eerst mensen die op de grond lagen, die konden niet meer lopen en werden daar achtergelaten. Toen waren er treinen met open, platte goederen wagens..... en toen hebben ze dat hele gebied gebombardeerd met fosfor, en hebben het spooremplacement en alles daar om heen plat gegooid. Wat we daar mee gemaakt hebben was wel het ergste. Toen hebben weer gelopen en de Duitsers waren als de dood dat ze ons zouden zien en weer bommen zouden gooien. En ik had een steenpuist en een gevangene heeft die open gesneden, die had zo'n niesje, doed pijn. En dan zijn we in Ravensbruck terecht gekomen, dat was een vrouwenkamp. Daar kon ik toen niet meer. Daar ben ik toen 3 weken geweest en ik was helemaal op en ik was te ziek tot mijn geluk om nog..... Toen kwamen de Russen weer dichterbij en toen de Engelsen die alles plat gooiden, en toen moesten we weer weg, maar ik kon niet meer en ben maar gebleven. En toen tot onze grote verbazing werden we allemaal op vrachtauto's gelegd, ook de doden en toen werden we naar een heel klein "Frauenlager" gebracht ("Malschau(?)). Ik dacht dat daar donkere vrouwen zaten, Joodse vrouwen. Daar werden we op bedden gelegd, ik lag naast een marconist, die sprak een beetje Duits en ik sprak een beetje Duits.....

Toen kwamen de Russen, die waren eerst perplex, maar begonnen ons daar weg te slepen. Maar die waren ook gewend aan doden aan de frontlijnes. Dat was ook niets bijzonders, dat werd zo gedaan. En wij waren ook al zo gewend aan de dood, dat zei je niets meer. En ik was in een dusdanige toestand-----

En die vrouwen die haalden alles wat los en vast was naar ons toe, die hadden ook niets. Daar zijn we dus door gered.
Na een paar dagen kon ik wel in de zon gaan zitten. En daar daar zat ik dan in de zon en iemand kookte wel een peje en dan kreeg ik ook wel wat. En zo begon dat. En toen zeiden ze dat we weg moesten, naar de Amerikanen en hier weg. De grenzen waren toen nog niet zo duidelijk. En inderdaad zijn we toen naar de Amerikanen gebracht, met van die jeeps. En daar kwamen we op een grote zaal. Maar al gauw werd ik met 2 mensen op een kamertje gelegd. En dat is toen zo'n tijdje door gegaan.

(einde 2de kant van de tape)

koude winter.

M - Daar ben je toen gebleven tot de bevrijding ?

B- Nee, want toen kwamen de Russen dichterbij en Henk was gestorven , en dat gaf me een enorme knauw. Ik was alleen en moest en ander zoeken om mee te slapen en alle spanning mee te delen.

...

M - En heb je die gevonden ?

B - Ja, daar was iemand daar heb ik het laatste van de oorlog mee opgetrokken. Hij had een hele zware baard, dat weet ik nog, maar niet waar hij vandaan kwam, niets weet ik van hem af. Tot op zekere dag de Russen heel dichtbij kwamen, gingen we weer. Alles lopen in de barre sneeuw en daar zagen we voor het eerst mensen die op de grond lagen, die konden niet meer lopen en werden daar achtergelaten. Toen waren er treinen met open, platte goederen wagens ..... en toen hebben ze dat hele gebied gebombardeed met fosfor, en hebben het spooremplacement en alles daar om heen plat gegooid. Wat we daar mee gemaakt hebben was wel het ergste. Toen hebben weer gelopen en de Duitsers waren als de dood dat ze ons zouden zien en weer bommen zouden gooien. En ik had een steenpuist en een gevangene heeft die open gesneden, die had zo'n mesje, deed pijn. En dan zijn we in Ravensbruck terecht gekomen, dat was een vrouwenkamp. Daar kon ik toen niet meer. Daar ben ik toen 3 weken geweest en ik was helemaal op en ik was te ziek tot mijn geluk om nog ..... Toen kwamen de Russen weer dichterbij en toen de Engelsen die alles plat gooiden, en toen moesten we weer weg, maar ik kon niet meer en ben maar gebleven. En toen tot onze grote verbazing werden we allemaal op vrachtauto's gelegd, ook de doden en toen werden we naar een heel klein "Frauenlager" gebracht "Maltchau(?)". Ik dacht dat daar donkere vrouwen zaten, Joodse vrouwen. Daar werden we op bedden gelegd, ik lag naast een marconist, die sprak een beetje Duits en ik sprak een beetje Duits.....

Toen kwamen de Russen, die waren eerst perplex, maar begonnen ons daar weg te slepen. Maar die waren ook gewend aan doden aan de frontlines. Dat was ook niets bijzonders, dat werd zo gedaan. En wij waren ook al zo gewend aan de dood, dat zei je niets meer. En ik was in een dusdanige toestand-----

En die vrouwen die haalden alles wat los en vast was naar ons toe, die hadden ook niets. Daar zijn we dus door gered.

Na een paar dagen kon ik wel in de zon gaan zitten. En daar daar zat ik dan in de zon en iemand kookte wel een potje en dan kreeg ik ook wel wat. En zo begon dat. En toen zeiden ze dat we weg moesten, naar de Amerikanen en hier weg. De grenzen waren toen nog niet zo duidelijk. En inderdaad zijn we toen naar de Amerikanen gebracht, met van die jeeps. En daar kwamen we op een grote zaal. Maar al gauw werd ik met 2 mensen op een kamertje gelegd. En dat is toen zo'n tijdje door gegaan.

(einde 2de kant van de tape)

II

en na de oorlog, toen ik onderwijzer was, wilde hij mij daar hebben. dat was in 1952. Ik mist wel iets van die foto's van van Kluff Steiner af.

M. maar 2 een meer geïnteresseerd. hi konse hoe Joop of jaan over kwam en Kees Boeke.

B. dat waren 2 volkomen verschillende mensen.

Joop was als mens meer enthousiast. Kees ^{meer} een democraat. en waar je altijd afstandelijk mee was. Joop was meer ~~meer~~ direct en waar. en iedereen moest direct enthousiast worden. dat was Joop!

M. Toen herkte jg in de tuin van de "werkplaats", en Joop was daar al neg, maar Jullie konden elkaar.

B. Ik herkte hem een beetje. Ik was niet gevraagd om die hele boel daar, werd daar in eens ingeplaatst en ga nou maar aan het werk, maar met de luike, had ik gelijk contact. In elke week een medewerkers vergadering, zornal praten dat konde ik niet. Ik was niet op vergadering geweest inaar al dat praten! dat was de tijd dat Joop terug kwam maar dat helpt maar kort geduurd.

M. wij hadden contact via die tuinbouw cursus, en ik ben toen nege gaan met de Joodse kinderen. Hoe hebben we toen weer contact gekregen

B. met ik niet precies. Ik denk dat Krouwfi daar toe was ^{daar} het is hij ons heel geleidelijk gegaan. In die tijd ging Maudes Abessinis binnen en dat maakte en onze opschudding en daar hebben we toen in die groep tal over gesproken. dat waren mensen die al heel vroeg dat fascisme gevoeld hebben - - -

M. Hoelang moest je zitten

B. 2 maanden. He waren en jeugd groep, met erg georganiseerd

is mij daar
behoort

of jaard

democratisch
was ~~was~~
et worden.

Joop was

en die

na nou
hij contact
praktijk

is geweest
hij kwam

is, en ik ben
ben te komen

en toen was
+ 9dag Masich;

mij en daar
waren mensen

was georganiseerd

Maar te kwamen relaties bij elkaar, dat was in Friesland, en
we hadden contact met Joodse jongere mensen, en die hadden
contact met Duitsland. We hadden daar in ¹⁹³⁵ 1936 een man
die was een terrassier naar in die Joodse ¹⁹³⁵ 1936 verenigingen en
contacten met Duitsland, dat was al in '35-'36 - toen het
was voor ons ergelijke niets nieuws, van sabotage hadden we
verstand

Morgen: en mij waren zulke dit het banken.

B Ja en toen brak de oorlog uit en ik was toen thuis in
Friesland. We hadden contact met Duitsland, Fokker, orsten
rij en Froukje en ik hebbe artikeltjes geschreven.

En toen die oorlog uit brak werden we tegen elkaar: waarom
kennem we niets aan doen, want we hebben geen wapens.

Maar onder die mensen was het vanzelfsprekend om verzet
te plegen. Daar moesten we tegen in

M ja hij had Joop ontmoet en die was toen meer uit je geachte-
kringen verdwenen. Hebben mij je toen benaderd met
onderduikers.

B Ik dacht dat Menachem bij ons is geweest en we hadden
daar geen problemen mee. Het moest gebeuren.

Wij konden geen gewen nemen.

M Ik met nog dat bij het ontzinnen van het ^{partilojen} (partilojen)
mensen hoorden. Maar dat waren jellin die ood dijgen
magsloepers die de leiders nodig hadden.

b. dat herinner ik me ook.

M Wie had jij toen bij jellin in huis?

B Ja, we hebben te maar mij anders gebracht in Edmond van
Witmarsum, ik met het niet meer precies

M toen ben je een paar keer met Joop van de greus gesproken?

ing mij daar
behoort

of juist

demisch.
er ~~was~~
et worden.

Toeg was

na die

je nou
tijt contact

praktijk

is geweest

ing maar

en, en ik ben

er te ben

en toen was

7 ging Maudie

ing en daar

warm mensen

weg geproes-

teerd

B met Joop was dit de eerste keer, maar ik ben eerst een paar maal
alleen naar de grans gegaan. De eerste waren Heerz en Bili
die waren de eerste, die zij al heel vroeg weg gegaan. B Budel
was het kwintation en vandaar begonnen we te lopen.

ban moests te lang en raast. misschien was het de Noord-
Willemsvaart, en dan was er een lintelpaad, dat ging langs een
diep fabriek en dan moest ik erop met hun uit ---
en daar moest ik die herder den afleveren. En dat is dan zo
na en dan gebeurd, de moeste namen raet ik niet meer.

Maas die eerste 2 hebben blif baar in d'val op rijk gemaakt, die
hebben by ons geslapen. Joms hadden te zin heel clubje
die slopen dan bij ons de laatste nacht.

M en dan reisje je s'morgens vroeg met de naar budel? B ja.

M en heb je nooit in Ginthoven geslapen?

B ja maar dat was later met Joop.

M ja heb je ook by jos draams geslapen?

B hee

B dat was de 2' keer, dat je met Joop daar hee was?

B hee, die eerste keer, en achteraf gezegd. Waarom moeit ik

etgeen tijt mee?

M Joop was altijd graag met iemand samen zijn

B hij stond er op dit samen te doen, maar dat was alleen

maar meer mensen.

M ik geloofte dat jullie lopen

B ik daelt dat we lopen. dat komt die eerste keren heb ik

gesloopen, dat raet ik heel zeker. Later raet ik niet meer.

Heel vroeg raet me hadden in Ginthoven geslapen. ik heb het

de laatste tijt met eens anders gehoord, maar ik doecht dat
me door 2 landwachters ~~stond~~ op de foto werden in

ban heb je het weer, door om dat me op dit gebied niet
opgeleid waren. En dat is maar één, een soort morechaussée
en daar heb ben we ~~ten~~ honderd-eert mee gepraat en
hem wel voorstellen gedaan, maar die was oud en wilt het
allemaal niet. Het dan we hem ²⁰⁰⁰ ~~1000~~ gulden aanbieden, dat
had hij het waarschijnlijk wel ge'daan!

M julkin moeten toe met wat de toekomst brengen zou
P We moeten wel niet met de toekomst bezig zijn, maar het was
wel zo, dat het voor jeog. wel een ^{risico} ~~risico~~ was omdat hij
pas gedrukt Laot (?) en dat ze dus van alles van hem wisten.

M ~~ten hebben julkin~~ en beraoelen was hij veel ouder.
B ten hebben julkin veel kunnen praten daar in de Euzhou, ^{voor}
Nee in Indochina niet, daar zaten we alleen.

In Bondel die nacht ook. Proef je reken Mergain, dat zij
natuurlijke dingen van heel lang geleden dat was in 44, 46 jaar
geleden daar blijft met red van over, dat blijft heel lang
die poging om er uit te komen, we hebben geprobeert dat
we konden, maar het was dat we niet ge'voeld waren.
want we hadden die man soms kunnen over mees kien en
niet meer of heen/daar. En goede terrorist had zo'n man
niet geslagen.

M: maar je was geen terrorist
P wij waren dat niet, wij moesten praten.
M En ten heb je met jeog. daar die dag door getrouwen
julkin hebben wel gepraat. en je heb een paar ten gesegd dat
julkin toe een enorm contact hadden
B dat ten je met begrijpen als je zo samen bent en we wisty
dat we uit elkaar zijn geen. En we hadden ten kon tijd
ook geen illusies, dat we er mee uit zonder komen.

... want
... en hij:
... Bij
... Bij, Bondel
...
... leerd-
... lang en
...
... dan zo
...
... want, die
... clubje
...
... ? 13 ja.
...
... ?
... uit 76
...
... alleen
...
... heb ik
...
... heb het
... cht dat
... inden in

VI

gedied met
 marchandise
 e geproant een
 en mist het
 geboden. dat
 een
 mees hi was
 omdat hij
 an hem misten
 in de Eindhaven
 dat zij
 44-46 jaar
 heel may
 schied wat
 id waren.
 nees tenen en
 d 2000 man
 gebracht
 es. d. dat
 in de wroch
 der fol
 ommeu.

dat miste me ten ook mel. te eerste keer dat il gepalt werd
 had il het praaktis, maar om il dat deed en goede bezwaer
 dat il van miste mist, maar die 2e keer miste ze in Eindhaven
 al gauw dot il al eerder geater had.

Ma
 H
 Je had eerder geater, om dat je Lott in hui's had?
 Lott e de persoons bezwaer, daas gering het om. Maar die
 kon die ze niet vinden, die waren veilig. Maar me. had die
 niet en net bij plaats roer Lott, dus ten de van de deur kwam
 in Frouwje. hij ten in het wroch met een
 geknede rib. --- a toe kwam me en uit en toen
 hebben ze het huis helemaal ~~over~~ onderste boven gekald,
 alles a alles. dat wat heel erg. Ben zij me naar buiten
 gekomen en bij Maerje^{en} Hulst water 4/1000e kinderen en ze
 had zelf 3 of 4 kinderen en daar stonden me k machten en
 me daeken maar een die jongens. Maar se hoemen er alle
 maal uit maar die jonges niet, die bleven moot slapen, dat
 heeft ze op een of andere manier mooi klaar kunnen spelen
 en die kinderen waren niet verstop in en kast of was mand.
 hij op ten samen weggebracht en hebben de eerste mocht op
 het politie bureau door gebracht. Dat was in Dec 43. 6
 weken daar roer geater en 6 weken meer thuis gemeent
 die 12 weken roer ---

gerst en maand in het politiebureau in de Bilt en ten naar
 het politie bureau in Utrecht en daarna naar de Waterschaps,
 dat was heel erg, dat was en geran peuris, so een dat veel
 menen daan zelfmoord pleegden. (?) Ma 6 weken ging de
 deur open en ik moest naar het ^{MA} Schethuis a Plein Geun: "en
 daar hant il het persoons Senjs kolen". Ik kwam naar Duitse
 en heb eerst wat rond. In daan was en kolen boer met paars

VI

gebied met
morenbanssee
gepraat ee
en wort het
gebied. dos

2000
maakt het was
omdat hy
an hem wisten.

in de Euzhans
dat zij
44-46 jaar
1 heel many
rebees d wat
d waren.
neer kern en
d 2000 man

gebrachten
sesen dat

in de wijk
ker fcol
ommen.

en vragen. en die zei: waar moet je heen? ben je outokus out?
Ik zei: nee. en hy brocht me naar het schoolplein!
Ja, zo'n man, die heb je graag. Toen ben ik eerst naar Haarlem
gegaan, naar de . . . straat 100, get dat ik dat do maar zag,
- straat 100!

M
P

Waarom moest je naar Haarlem?
Er was een man, die had een goede manier in huis gebeld
en of ik zou gaan vertellen, dat hij er goed uit zag.
Die man was vanden dag en steekt uit en ik denk dat hij er
niet weggekomen. Ik ben later nog wel eens in die straat
in Haarlem gaan draken, maar die mensen wisten niets meer.
Dus toe ben ik naar huis gegaan. En ik heb er goed
op geat en 2 dagen later was er een byeenkomst hier in v'dam
en Joop was er ook. En toen was ik er dus ook weer en ging
er weer verder. Ik geloof dat die toen afgespeeld was,
met de Betty had ook toen die zaak afgespeeld, dat was
denk ik vroeg in 1944 en toen heeft zich dat met Joop
afgespeeld, dat is vanden dag 1944 geweest. Ik weet
dat we toen veel by elkaar kwamen. en toen moesten we
een paar kinderen de grens over gebracht en iedereen
had het druk.

M
B

Ja, we waren toen allemaal overwerkt
Toen hebben Joop en ik gezegd dat mochten wij dan maar
doen. Ik had niet veel zien, ik was er niet uit, en weet
wat daar aan de hand was. Die hadden ook andere dingen,
mensen moesten naar Ypuzien gebracht worden.

M
P

Joop had daar contact
Ja, maar daar ben ik dan ook was een gemest en maar
n. Holland, Wiedorp en vord busen (?) en toen moesten we
Wiedorp
dus naar a gms

ontzaken eat.
 plein
 naar Haarlem
 de maas zeg.

in zijn gebied
 it zag,
 ik dat hij is
 in die straat
 wisten niet meer
 b en hoofd
 hier is o'dang
 vrees en angst
 opgepakt was,
 hol, dat was
 dat met Joop
 vrest. Ik moet
 moesten er
 t en iedereen

den man
 uit, en wat
 deze dingen
 en maar
 maake om
 naar de zins

Tou ben ik dus van Groothoren naar Amersfoort gebracht.
 Daar in Amersfoort hebben ze me verhoord en verhoord.
 (niet meer te verstaan)

2^e kant van de tapes

Van wat B. is heel vernig te verstaan kenigt Mijman's skun heel
 duidelijk is. Het gaat over zijn eindelijk zwerftocht door
 alle mogelijke kampeu in tuit's land met ontzaken de ontberigend
 tot de berigdiip. Hier volgen de fragmenten, die ten
 verstaan waren:
 dat was de eerste pake ^{vrees} kind, die we zagen, als je een klaf
 breeg en wij en een klaf dat was wel veronderd, maar niet
 om men selge. Maar dat was doodslaan, zonder reden.
 Maar in Amersfoort hebben we een tijdje geaakt, 'n was een
 Hets en daar waren lange zalen met bedden. En over ook een zaf
 van "de oudsten" - ^{Twee} ^{radio} ^{kwamen} daar allerlei jonges van een
 laar of 16-17, by en zaden opgepakt in ymurden, die waren vol-
 lomen uit geput - en slaamen ben ik dan noef

Vucht gebracht.
Mijman Hoe zou je Amersfoort met vucht vergelijken?
B Ja, in die tijd was vucht beter. Vucht was berucht in
 de eerste jaren, toen begonnen de Nazi's. Maar konik daan
 bijeen, mocht je en paktet van hun ontzaken en was ook
 eke van het Rode Kruis.
M En dus wist je dat Joop ook in vucht was?
B Ja, op een zeker moment wist ik dat Joop in de ^{boomst}
 was en dat was een heel slecht klan, daas wist je je paktet
M en had je contact met ~~Wittie~~ ^{Wittie}. ^{Brusse}
B nee. ^{Wittie} met Henk Busse.
M Henk heb je dus daar ontmoet. en daarop geboord, dat

VIII

oetkruisend.
klein
naar Haverley
de maas zeg.

in huis schied
at zong.

ik dat hij en
in die straat
wisten niet meer
b. en hield
hield in veldang
meer en zong
spijgeplakt was.
del., dat was
dat met Jozep
veest. Ik wact
meesten en
en iedereen

den man
uit, en wact
dare schijf,

en maar.
meesten en
naar de gans

X

Julius gemeenschappelijk met Jozep gearbeit hadden.
En en ten zij jultin uit vucht met het laatste transport —
B. En was maar een transport - dat was begin sept '44, en
zij ben en paar meuten ontsnapt maar niet wistken, bestent
aan en label. — — — We zij pas net en paar bordere
meuten naar het station in het Boedel gebracket en toen
per trein te wisten niet waar heen en toe moesten we
lopen.

A. En daar hebben jullie samen gewerkt in die Hechel (^{Henschel}) fabriek
B. hee, dat lag alleen oed al plots, job om bar deerd en in dachtig
niet dat te daer nog eens uit zouden komen.

baar had je allemaal van die chistke Kapo's, dat waren
Austriase mit dedezerg, moondensares, die waren daer een
het loofed. Le ^{strijden} stakten alles, van wat daer binnen kwam
naar en ze alles met zij nodig hadden. En in de vacht werden
te weer naar en andere luit geroep kemp gebracket en daer
grij luit om luit behoud en den maeten ^{manieren} en uit komen
(?) en kregen om de beurt 30 slagen, te Kapo's deden dat.
Heid was een luit jongere man, kuzer en ligg gevroeg, en ik
was meer gespoerd en gevred aan zwaar werk. En
ten juffe te naar Oranienburg.

M. en je was altijd meto Huk samen?

B. Ja, van het moment dat te uit vucht ging en hebben we
elkaar in de gaten gehouden. Samen ^{samen} zij, dat was heel
belangrijk. — — — dat was een speciaal commando
van ^{veel van} meuten van Philips a daer zij bleef en ik ten maar bij
gegaar. Ten zij te met een hele lange trein van Oranienburg naar
Gros ^{Rosen} (?) gebracket

B. Dat was een luit Philips commando, dat waren paar Joden?

lopen en werden daar achter gelaten. Toen waren er velen van
 met open platte nagels geden nagels. - - - en hi
 hebben ze dat hele gebied gebouwd is deurd met door
 en hebben het spoor emplacement en alles daarvoor heen plat
 gegrooid. Wat nu daar mee gemaakt hebben was het het
 eerste. Toen hebben we gelopen en de duitsers waren als
 de dood dat ze om ze en zie en weer bommen zou door
 gooien. En ik heb en steenpunt in een ^{gevangene} ~~gevangene~~ heeft die
 open gestreden, toe had zo'n mesje, deed pijn. En dan zijn we
 in Kamiborich bereijph gekomen, dat was en vrouwen kamp.
 Daar ben ik toen met meer, dan ben ik nu 3 weken geweest
 en ik was helemaal op en ik was te zied tot ^{me geluk} ~~me geluk~~
 om nog. Toen kwamen de Russen en ^{we hebben de} ~~we hebben de~~
 die alle plat goiden. En toen moesten we naar weg, maar
 ik kon niet meer en ben maar gebloven. en ben tot
 om te grote verbazing werden we allemaal op vrachtauto's
 gelogd, ook de doden en twee meer we waren en heel klein
 "Russen lager" gebracht "Maltshan" (?), ik denk dat daar
 donkere vrouwen zaten. Joodse vrouwen. Daar hebben we
 op beiden gelogd, ik zag ^{marxist} ~~marxist~~ en ^{marxist} ~~marxist~~, die sprak ons
 beetje duits en ik sprak en beetje duits. - - -
 Toen kwam de Russen die waren eerst jerpste, maar
 begonnen ons daar weg te stelen. Maar die waren ook jerpste
 aan doden aan de front lines. dat was ook niets bijzonders,
 dat werd zo gedaan. En zij waren ook al zo jerpst
 aan de dood, dat die te niets meer. en ik was in een
 die dampje toestand -
 En die vrouwen die hebben alles met los en wat was naar
 ons toe, die hadden ook niets. Maar zijn we dus door gered

K
 t.
 Ham
 eslay
 sey
 dard
 lound
 we
 had
 es
 raat
 mer
 ed
 dary
 jages
 was
 was
 d zoep
 ik waat
 en er
 vreen
 me
 heel
 maado
 was of
 es unne
 den?
 we
 gres

He en paar dagen kon ik wel in de zee gaan zitten, en dan
 zat ik dan in de zee en iemand lookte met een jolpi en dan
 kreeg ik ook wel wat. en zo begon dat. En toen seidde
 ze dat he weg moesten naar de Amerikanen en hier neg.
 de grenzen waren ten nof niet zo duidelijk. En midderdass
 zof me loes naar de Amerikanen gebracht met een die jolpi.
 en daar kwamen me op de grote zaal. Maar al gaant word
 he met nog 2 mensen op en kamertje gelegd. en dat is he
 loes zo's tijdje door gegaan.

Eind 21 kant 1/2 lapa

Mirjam interviewt Froukje 30 - 4 - 1990

(Niet alles was te verstaan en sommige zinnen zijn wat verkort)

M - Froukje, er is een heleboel dat ik van jou wil weten.

Toen Bouke de eerste keer opgepakt werd, dat was met Lotte, lag jij in het ziekenhuis. Wat is er toen met de kinderen gebeurd ?
Fr - Ik lag in het ziekenhuis, leed aan t.b.c., toen kwam Gielke, en ik zei-ik wil naar huis. De dokters moesten dat goed vinden, maar ik ben met een taxi naar huis gegaan en toen weer verder gegaan met die 2 kleine kinderen. Ik had een vriendin uit Friesland, Wimpie (?), die is gekomen en ook van uit de "werkplaats" zorgden ze voor mij. En een jonge man die niet naar Duitsland wilde, werkte in mijn tuin en zo had ik groenten, maar ik kreeg ook een klein salaris.

M - Had je contact met Bouke ?

Fr - Een paar dagen nadat Bouke gepakt was kwam er een politie rechercheur op een motor, een Hollander en die zei: " Uw man is gehaald, hij had dat niet moeten doen, maar hij komt over 6 weken wel weer thuis." Ik begreep het niet, maar hij zei "dat komt wel in orde hoor" en ging weg. Mijn vrienden lachten om mij dat ik dat geloofde! Die 6 weken waren vol spanning. Met Kerstmis kreeg ik en briefje van Bouke, dat ik iets mocht sturen. Hij schreef ook wasgoed sturen. In het ondergoed vouwde ik briefjes, en dat ging goed ook. Van hem kreeg ik zo cigarettenvlootjes met hele verhalen.

Bouke - Jij had dagboeken over die hele tijd, die heb je verleden jaar weggedaan.

Mirjam - Daarvoor moet je opgehangen worden !!

Froukje - We hadden uitgerekend dat hij 21 januari terug moest komen. En die dag kwam een van de jongens me roepen: " Froukje, Bouke aan de telefoon"

Froukje - Ik vloog er heen en Bouke zei: "Ik kom vandaag thuis". En de kinderen dansten: "Heid komt terug. Heid komt terug" Dat was me wat ! En tegen de middag kwam hij aanlopen met zijn kale kop. En op Zaterdag kwamen 2 politiemannen op en zware motor met zijspan. En ik riep: "Ze komen je weer halen". Maar ze waren heel vriendelijk, en een van die 2 was de man die toen tegen me zei: "hij komt terug". Achteraf hoorde ik dat was een Hollander, die niet kon verwerken wat hij gedaan had ! En toen is Bouke weer op stap gegaan. Op een keer belde Frans Gerritsen op en zei-"wil je een schattig boterbloemetje hebben ? Dan krijg je dat vanavond wel." En ik weet niet hoe en wat, maar die avond kwam dat kleine meisje binnenstappen.

Bouke -Ik ben naar Zwolle gegaan.

Fr - Ja, daar is ze opgehaald. En in die brief zei ze me, 5 jaar geleden schreef ze: "En je had de tafel gedekt met allerlei lekkers". Daar herinner ik me niets van, maar zij wel. Ze is maar 14 dagen bij ons gebleven, maar je voelde de spanning en Bouke heeft haar toen weggebracht naar Heckeren, daar is ze toen tot het eind gebleven.
...

Mirjam - En daarna is Bouke weer gepakt ?

Fr - Op een Zondagochtend komt er een man , ik vond hem maar griezelig, heel glad, met een heel klein snorretje en een brilletje. Dat was Joop, maar ik herkende hem niet. En Joop is toen weer weggegaan en op een avond belt hij uit Utrecht op." Heb je morgenavond carbonades klaar, want dan komen we samen weer terug" Toen wist ik dus dat Bouke op stap ging en s'avonds weer thuis zou

komen. En het werd 8 uur, 9 uur, 10 uur en ik wist niet waar het te zoeken, als ik maar wist waar hij was ! En s'morgens komt Wiebe Wijga die had wel niets met de groep te maken, maar hij woonde ook in ? ; hij was een journalist bij het Parool, maar ook een dokter en had een fiets met zo'n "siangetje", en hij vertelde dat Bouke in Eindhoven zat. Dat was toch een pak van mijn hart, dat hij nog leefde en daar zat. Later kreeg ik een telefoontje van de secretaresse van Kees Boeke, die was op het station Bilthoven en daar stopte een trein en Bouke keek uit het raampje en vertelde haar dat hij naar Amersfoort ging, maar uit Amersfoort kreeg ik nooit bericht.

M - En je bent nergens naar toe gegaan ?

Fr - Nee, eenmaal kwam een vrouw uit Bilthoven naar me toe en zei: we kunnen hem er uit krijgen, maar jij moet meewerken. Ik kreeg zo'n naar gevoel, en heb blijkbaar - nee - gezegd, want ze hebben nooit een poging gedaan om hem er uit te halen. En Bouke schreef dat hij bruin verbrand was en de hele dag buiten werkte, en dat het eten niet slecht was. En dan kwam jij een keer en Jan Smit en Els kwamen geregeld langs en zo hoorde ik wel eens wat. Intussen was onze Jan geboren. Maar ik kwam een keer Jan Smit tegen en die vertelde me van Joop. En toen dacht ik, die man die ging zoveel heen en weer die had temperament, en dat is toen eenmaal gebeurd. En een keer belde Elly op----- (onverstaanbaar)

M - En verder heb je geen enkel contact meer met Bouke gehad ?

Fr - Op een dag kwam een knecht en die zei: "Mijnheer Hulst is thuis gekomen en ik vloog naar Maarten, " weet je wat van Bouke af " ? Hij zei : "die komt zo" en ik geloofde het ; er kwamen wel meer mensen vrij. En hij zei : Ga maar eens naar Utrecht met (?) praten, die heeft contact met het Rode Kruis. Maar die zei dat er ook mensen met treinen naar Duitsland waren gegaan en toe wist ik het niet meer. En de winter kwam en de "Werkplaats" was ondergodoken en niemand had wat. Toen ging (?) naar Friesland en kwam terug met zakken vol aardappels en alles en alles. En mijn zuster zei: kom toch naar Friesland, hier is alles. Maar ik zei : ik heb Bouke beloofd..... (niet te verstaan) Men zei dat er treinen waren naar Friesland, maar ik wilde niet. Toen kwam Nico, die zei : er rijdt en bus vanuit Hilversum en je kunt met de kinderen mee. Er was een man die ons altijd kolen bracht, die had een wagentje en bracht ons naar Hilversum. Allemaal in die bus, maar die was helemaal dicht en donker en ik moest daar ook de kleine vooden. In eens en reuze knal, iemand had zijn fiets op het dak van de bus gebonden en die kon niet onder het viaduct door ! Zo kwamen we naar Heerenveen. Mijn jongste broer woonde in Heerenveen. En ik met een meisje aan iedere hand en het wiegje tussen ons in naar mijn broer toe. En we komen achterom en ik doe de deur open en wat zegt mijn broer: " Jij komt er niet in !
.../.

Want als je hier langs komt zeg je ook geen goeden dag ! " En het was winter. En ik heb zo ontzettend gehuild, maar toen kwam mijn schoonzuster en die zei: " Froukje, kom binnen". Wat was het geval. Ik fietste daar vaak langs voor illegaal werk, bonkaarten en zo, en er was die Joodse jongen in het sanatorium in Appelscha. Maar ze moesten niet weten wat ik deed, ze konden zich toch verspreken ! Als ik vrienden zag keerde ik me snel om. En mijn broer zei: " Nu wil ze ons wel zien, nu heeft ze ons nodig" Later, toen hij hoorde waarom dat was, heeft hij het erg gevonden.

M - Wat deed je daar voor illegaal werk ?

Fr - Er was een tweeling en nog een adres waar ik moest kijken hoe het ging. En een zekere Lore vertelde me van een jongen met toe, en

of ik daar raad op wist. Ik had vrienden in Appelscha en daar was een sanatorium. Ik met de trein naar Heerenveen, daar een fiets gehuurd en daarmee naar Appelscha. Daar was Atse. we zijn toen samen naar de directeur van het sanatorium gegaan, die zei direct: "hij kan hier wel komen". Toen weer naar Amsterdam gereisd, die jongen opgezocht, die lag in bed, zoveel trappes op, dat zal ik nooit vergeten. Zo zijn we gereisd naar Heerenveen en vandaar per taxi naar Appelscha en hij kende mij niet en ik hem niet en dat was erg moeilijk. Ik heb hem nog een paar maal opgezocht, maar ik was niks voor hem. Ik weet nog zo goed, ik zat bij hem want hij had niemand die hem opzocht. Joodse mensen konden niet naar hem toe gaan.

M - Bouke hield zijn verhaal op, op weg naar Brussel, hij was daar gebracht met een vliegtuig van de Lunenburgerheide

Fr - Ik wist niet dat Bouke in Brussel was. Op 21 juni zou ik naar Boukes ouders gaan, de meisjes waren bij mijn moeder en ik had kleine Jan bij me. Intussen kwam Jan Smit bij me langs, ik was bij mijn zuster en ook Harry kwam met de fiets, die was in Friesland. En mijn zuster kende eigenlijk helemaal geen Nederlands en was blij dat ik er was. Op 14 Maart was er in Friesland vrede, de Duitsers waren er uit en toen ben ik meteen met trein en bus overal heen gereisd. Waar ik hoorde dat mensen uit Duitsland terug waren, arbeiders die daar gewerkt hadden, ging ik overal naar toe, vragen of ze Bouke gezien hadden, moet je je dat voorstellen! Op een ochtend zou ik naar Boukes ouders gaan en bij het hekje zeiden ze al "ik heb een brief voor je" ik zie de enveloppe nog: blauw-groen. Ik had de fiets aan de hand maar ik zag dat die brief van Bouke was en kon in eens niet fietsen! En ik las de brief bij mijn zuster voor. Het zei: "Ik lig hier in Brussel en ik ben heel erg ziek en ze sterven als ratten om me heen. De Amerikanen hebben me hier heen gevlogen, ze waren heel lief voor me, zetten mijn brancard bij het raam en ik moest naar beneden kijken. Ik vind het zo jammer dat ik die brief niet meer heb.

M - Wie schreef die brief voor je?

.../.

Bouke - Een jonge Noorweegse vrouw, die bezocht daar de zieken. De Belgen hadden toen al alles, het was in de zomer. Overstelpen me met alles, maar ik wilde alleen maar thee. Er was toen nog geen post, iemand heeft die brief mee genomen.

Fr - Maar ik zat in Friesland en om naar Brussel te gaan, moest ik een "ticket" hebben om de IJssel over te gaan. Ik op de fiets naar Drachten, daar kreeg ik een "ticket" en toen naar..... en die had een auto, en we reden naar Eindhoven en dachten daar zullen we wel meer horen, maar we hebben heel Eindhoven door gereden en hem niet gevonden. Hoe of wat kwam ik te weten dat Bouke in Breda was. Ik ben naar Lemmer gefietst op een kinderfietsje, en dat was plus minus 1 Juli en toen met een soort vrachtboot met luiken en daarop stro naar Amsterdam. Maar die boot was zo langzaam, en ik sliep wat en ineens lagen we aan een kade in Utrecht, en ik moest er uit, maar ik bleef maar liggen en toen kwamen we in Rotterdam. Moet je voorstellen wat een tocht! Het was 4 of 5 uur in de morgen, maar iedereen moest er af en toen ben ik maar gaan fietsen, maar ik had zo'n pijn in mijn rug. En toen vroeg ik een vrouw om wat water, en daar heb ik wat gezeten en gepraat. En toen ben ik met die lekke band naar Breda gereden. Ik moest het water over, -was het de Waal? - De bruggen waren kapot en we gingen met een pont. In Breda moest ik toen nog die hele stad door op een lekke band en die hobbelende stenen, en ik was zo ziek als een hondje. Ik wist dat hij in een huishoudschool was en

daar zat een zuster achter een loket. Zij zei mij "uw man is erg ziek" en nam een kaarsje en bracht me naar zijn bed, en ik wist dat hij het was.....Zij gaven mij daar een bed en de volgende ochtend zei Bouke : "je moet eerst terug naar Friesland". Liftende met een Candese auto ben ik terug naar Friesland gegaan, ik zag wel hoe erg het was, maar ik had Bouke terug ! Daarna ben ik weer naar Breda gegaan met zo'n boot naar die Huishoudschool, er was daar 1 verpleegster en een aantal amateur verpleegsters. Daar ben ik gebleven tot Bouke naar het ziekenhuis in Utrecht ging, op 19 September, dat was zijn verjaardag. We gingen met een Canadese jeep naar Utrecht en ik kon mee. Zo zijn we in Utrecht aangekomen en ik was elke dag bij Bouke, en hielp hem want hij transpireerde verschrikkelijk.

M - Wat was de diagnose ?

Bouke - Toen ik in Breda was, zeiden ze dat ik pleuritis had, met zoveel vocht dat ze er per week 1 liter uit haalden. Dat heeft wel een jaar geduurd, en later heeft die long nooit meer helemaal goed gewerkt.

.../.

Froukje - In Utrecht werd hij direct op een brancard naar een ziekenzaal gebracht en ik kreeg een bezoekaart. Ik mocht mijn man 3 maal per week bezoeken -een uurte ! En die zuster begon te lachen en in eens werd ik zo kwaad, kun je je dat voorstellen, daar werd niets gezegd. In Breda waren die zuster en die meisjes schattig, maar hier was het een academisch ziekenhuis en ik was dat niet gewend. Daar is hij precies een jaar geweest. En daarna was hij nog een half jaar bij 2 oudere verpleegsters, die hadden zo'n 4 patienten in huis.

M - Wie betaalde dat ?

Fr - Ik geloof "de stichting" maar dat weet ik niet. En ik moest ook leven. De "Werkplaats" heeft voor mij gezorgd, je had toen zo weinig nodig, je was niets gewend. En toen zou hij de week voor Pasen naar huis komen en het hele huis hadden we versierd en alles was ok. En hij kwam thuis en had erge oorspijn, en dat werd steeds erger en s'avonds hebben we een oorspecialist geroepen, een schat van een man. Die heeft dat oor geopend en gespoeld en dat heeft 3 weken geduurd en tenslotte moest hij naar het ziekenhuis en daar hebben ze het geopereerd.

-----

is Heers gekomen en ik vloof naar Maarten, "Wat je niet van
Louke af?"

Hij zei: "die komt zo." en ik geloofde het; er kwamen met
meer mensen bij. En hij zei ga maar eens naar links
met ? speakers, die luift contact met het Rode kruis. Maar
die zei dat er ook mensen met treinen naar Duitsland waren
gegaan en toen was ik het niet meer. En de volgende
kwam en de bushplaats was ondergedoken en nu was
had wat. Jou zij? naar Friesland en kwam terug
met zachte rot aardappelen en alles er alles. En
hij zuster zei - kom toch naar Friesland, hier is
alles. Maar ik zei: ik heb Louke becoofte. . .
- ~~was~~ want ik wist te verstaan. Maar die zal er blijven
waar naar Friesland, maar ik wélde niet. Toen kwam
Nico en zei: er rijdt en bus vanuit Hilversum en je
kunt met de kinderen mee. En was een meer die ons al bij
kelen bracht, die had een regentje en bracht ons naar
Hilversum. Altijd in die bus, maar die was helemaal
dicht en donker en ik moest daar ook de kleine roeden.
En ik was en reuze blij, iemand had zij foto op het dak
van de bus gebonden, en die kon niet onder het vrachtwagen
door! Zo kwam we naar Heerenveen. Hij fuisje
blijer worden in Heerenveen. En ik met een mesje aan iedereen
hand en het was je fusen ons in naar rij Broekoe.
en we komen achter ons de close de deuren open en wat
zeet mij broer: "jij komt er niet in! want als je hier
lang komt zeg je ook geen goede dag!" En het was
winkler. En ik heb zo ontzettend gemild; maar toen
kwam hij. Schoon auster en die zei: "Franky, kom kom nu!"

Jan Smit bij nu langz, ik was bij mijn zuster en ook Henry
~~kwam~~ met de fiets die was ~~in~~ in Friesland. En mijn zuster
 konde eruitje helenmaat gaen. Nederlands en was bij dat ik
 en was. Op 14 maart was er in Friesland vrede ^{bleef?}
 de deutzers waren er uit. en toen was ik meteen met hen
 en die overal heen geres d. Naar ik herode dat moeten
 uit Duitsland terug waren, arbeiders die daar gewerkt hadden,
 ging ik orenl naar toen, vraag of de Bouke gezen hadden
 moet je je dat voorstellen! Of er oekend zou ik naar
 Bouke ouders gaen en bij het kofje zieder de af, ik "heb een
 brief voor je", ik zie de en olop kop: blauw groen ik had
 de fiets aan de hand, maar ik zag dat die brief van Bouke was
 en kon niemeen niet fietsen! en ik las de brief bij mijn zuster
 voor. Het zei: ik lig hier in Bomsel en ik ben heel eeg
 die en ze sterren als vatten om me heen. de ambulance
 hebben hier heel gertogen. ze waren heel lief voor me, setten
 mijn brandard bij het raam en ik ^{moest} naar beneden
 kofjen! Ik vind het zo jammer dat ik die brief niet kon
 ← heb. Warrin: heb straf die brief voor je?

Bouke de jonge Noordzeese vrouw die besocht stave
 de ~~zaken~~ ^{ziken}, die Belgen, hoorden toen al alles. het was in
 die zomer. overstelpken me met alles, maar ik wilde alles
 maar ^{hier} heen. In was toen mij geen post, vromines heeft
 die brief me genomen. F. Maart zat in Friesland en om
 naar Bomsel te gaen, moest ik een "tricket" hebben om de
 Ysel over te gaen. ik op de fiets van deacht, Naar kreeg
 ik een "tricket" en toen naar . . . . . en die had een
 auto, en we zeder naar Eindhoven en dachtte dan
 zikken we wel mee koren, maar de heister Lut Eindhoven

dan gemoeien en hem niet gevonden.

Het of wat kwam ik te weten dat Bouke in Breda was.

Ik ben naar ^{Leemmer} Leemmer gefietst op en hinder fietstrijd, en dat was te 1 juli en toen met een soort vrachtboot met luike en daarop streefde naar G'daan. Maar die boot was zo langzaam, en ik sliep wat en om een tijdje na een kade in Utrecht en ik maakt er uit, maar ik bleef maar liggen en dan kwam ik in Rotterdam Maatje voorstellen wat ons tocht! Het was op 5 mei in de morgen maar ik dierom moest er af, en toen ben ik maar 3 oom fietser, maar ik had zijn fiets en mijn rug. En toen vroeg ik een vrouw om wat water, en daar heb ik wat gezeten en gespraat. En dan ben ik met die dikke band naar Breda gereden. Ik moest ^{het} ~~de~~ water over - was het de Raal? - de bruggen waren kapot en we gingen met een pont. ^{In} In Breda moest ik toen nog die hele stad door op een dikke band en die hobbelende stenen, en ik was zo zwaar als een hondje! Ik wist dat hij in een huishoudschool was en daar zat een zuster achter een lolet, zij zei mij 'wat man is erg zwaar' en kwam een keertje en bracht me naar op bed, en ik wist dat hij het was... zij gaf me daar toen een bed, en de volgende ochtend zei Bouke, je moet eerst terug gaan naar Friesland. Zij had met een Canadese auto ben ik terug naar Friesland gegaan, ik zag met hoe erg het was maar ik had Bouke terug! Daarna ben ik weer naar Breda gegaan met zijn boot naar die huishoudschool, en was daar een verpleegster en een aantal amateur verpleegsters. Daar ben ik gebeten tot Bouke naar ^{Zichtsmis} de Utrecht ging, op 19 Sept, dat was zijn verjaardag. We gingen met een Canadese jeep naar Utrecht en ik kon mee.

Ze zijn nu in Utrecht aangekomen, en ik was elke dag bij Bouke, en hielp hem, want hij transporteerde menschenhelp.

Mirjam Wat was de diagnose?

Bouke Toen ik in Breda was zeiden ze dat ik Pleuritis had. Het doordat rocht, dat ze er per week meer dan 1 l. uit haalden! Dat heeft wel een jaar geduurd, en later heeft die long worst meer laten ont goed gewerkt.

Froukje In Utrecht werd hij doort op en brancard naar een ziekenzaal gebracht en ik kreeg een bezoekkaart, ik mocht vijf min Exp.W. bezoeken, en uurtje!

En die zuster begon te lachen en in eens werd ik zo kwaad, leen je je dat voorstellen; daar werd niets (vrij) d. In Breda waren die zuster en die music schatting, maar hier was het en academisch ziekenhuis en ik was dat niet gewend. Daar is hij precies een jaar geweest. En daarna was hij nog een half jaar bij 2 andere ruy leegdees die hadden zijn 4 patiënten in ~~de~~ huis.

Mirjam Wie betaalde dat?

Froukje Ik geloof de stichting, maar dat weet ik niet. En ik moet ook leven, de "werkplaats" heeft voor my gezorgd, je had toe zo weinig nodig, je was niets gevraagd.

En toen dor hij te werk voor Paschen naar huis komen en het hele huis hadden we versterkt. en alles was o.k.

En hij kwam thuis en had erge oorpy, en dat werd steeds erger en 's avonds hebben we oorspeciatist geroepen, en schat van een man. Die heeft dat ons geroepen en gespoeld en dat heeft 3 weken geduurd en tenslotte moest hij naar het ziekenhuis en daar hebben we het geopereerd.

Bouke Koning

פעלו של באוקה

בביתו של באוקה הכל היה אפשרי. תמיד היו הוא ואשתו מוכנים לקבל כל איש הזקוק לקורת-גג. שגאתם לגרמנים ואהבתם הגדולה את האנושות, נתנו להם את הכוח ואת אומץ-הלב לפעול. באוקה הפסיק את עבודתו הסדירה והקדיש את כל זמנו לסחתרת. סגב רוחו היה תמיד טוב, תמיד מצא מלה טובה לכל אחד ואחד. גם לאחר שחרורו, הראה כוח רצון בלתי-רגיל. עוד בשכבו במיטה התחיל ללמוד הוראה, ובגיל לא צעיר השיג את כל התעודות הדרושות...
ל.ר.

Zonke vertelt: "In die dagen waren de Nederlanders te bang om joden te verbergen. Zo b.v. mijn ouders, die één joodse jongen uit het Paviljoen al direct opnamen, hebben eerst later hun huis opengesteld voor meerdere onderduikers. Evenals de bureu, die toen pas bereid waren om joden op te nemen."

40 L rechts

Bauke und Frauke K o n i n g

Familie Koning waren seit 1942 mit der Gruppe Westerweel verbunden, die dafür verantwortlich war, dass die Kinder des Jugendalishheims in Loosdrecht in ihrer Gesamtheit untertauchen konnten, als ihnen die Deportation drohte. Bauke und Frauke nahmen viele Untertaucher bei sich auf. Ich selbst war Ende 1942 Anfang 1943 bei ihnen. Sie hatten damals zwei Kinder, Ba uke arbeitete als Gärtner in einer Schule in Bilthoven, dieselbe, an der Joop Westerweel vor dem Krieg als Lehrer verbunden war.

Bauke reiste viel im Lande umher, um unsere Kinder zu versorgen. Frauke hatte es sehr schwer, alleine die Sorge und Verantwortlichkeit für die Sicherheit ihrer Untertaucher zu tragen. Bauke wurde verhaftet, als er Kinder der Jugendalish über die Grenze bringen wollte.

Er sass bis Kriegsende in einem deutschen K.Z. und kehrte schwer krank nach Holland zurück, wo er jahrelang im Krankenhaus lag. Er ist heute Lehrer an einer Schule in Bilthoven. Viele meiner Chawerin, die bei der Familie Koning untergetaucht waren, stehen noch heute in brieflichem Kontakt mit ihr.

Mergalith Drach - Rosenthal

Haifa,

22. 5. 1964

Mergalith Drach Rosenthal

117/24/02

See also copy in personal file 21, Henk Brusse.

Over Henk Brusse. (Van Bouke Koning)

Dese stille bescheiden man leude ik in Vught kennen. We bleven bij elkaar Vught → vele Duitse Kampen. Tot Gross Rosen (Gross Rosen) Polen. Daar stierf Henk, was honger en ellende, veldkruis vermaagd samen slapen we, aten we en werkten we. Ik verloor de beste vriend van mijn leven. Sen was zo trouw als een tweede. Sen, bij straf appel, er was kritisch gescrepen om etens diefstal door capo's enz, kreeg iedere tiende rij (iedere rij 5 man) 20 slagen op zijn achterste voor omgeboepen, tegen een hek of bed zelf tellen. Telde mis op nieuw beginnen. Henk was een tiende koning, ik en maast. We sagen te aankomen. Hij kon niet meer hebben, dat wist ik. Vlug heb ik met hem gearsseld. Ik had nog een beetje vlees op mijn achterste. Telde echter 3 x verkeerd. Kreeg 45 slagen. 14 dagen niet zitten of liggen. ^{Enkel} Sen daarin beschadigd was. Resultaat, plus tot mijn rotte, bevuild in geen schoon goed. Maar Henk heeft nog meer pleddenda, niks. Sen prachtkereel. Daar het Herren volk vermoord. Ik moest wist meer in dit land gekomen zijn, was beter waf dan een zin Duits spreken.

Over Henk's nadere arrestatie enz. dat weet ik niet meer. Waarschijnlyke is dat te ver weg gezien keu.

(Door Bouke Koning = overgeschreven door Mirjam Pinkhof)

Groningen 14 Dec '43

Lieve tante

Ik hoop dat je niet dit Kerst pakket ook deze brief
 bij je kuiseling van mij en hoe is het met jou mijn
 liefste zelf misschien kan je toch een klein bij mij
 de kleine pakjes o kuiseling uit overleg overleg dat
 nu naar jou dat is niet meer om licht de chouden naar
 jong. Dat nu jou nu nog niet mijn sterfelijk nu weten
 dat ik niet eten en niet worden ijken kan daarom
 kies jonge jij hebt dat nog wel. Nu is beetje pakjes ha
 met vrienden in een cel deed om mij is dat nu weer
 hem toch hem doch bij me lieve tante.

Ik heb lang daren of hoort of werd je ook nog door ynter
 naar het weten o kuiseling uit heb je nu nodig hem de doch.
 Het was je dat ik thuis kan wel van dinsdag om een week en
 Simons is bij het morgen die zal ook dit pak mee nemen
 naar jou en morgen komt Umpie met midden Januari en dan
 met Mantia we dan weder hulp en als je dan nog niet bij me
 heb heb ook het den worden doch je hebt den doch weer
 hier zeker. Je briefje van uit Utrecht was toch nog iets kort
 baars voor me en ik lees het per dag wel. Het is mijn liefste
 dan schreef je nog dat het wel ma zal vallen nou als
 doet den ma. Nu is nog lieve zachttebont.

Ik heb nu sommige dingen om lieve Post dan bij mij

Ghetto Fighters' House

De vader is alle vinyoden liet zelfde hi. Verder achter op het veld vol alles
vol. De moeder liet voor staan met kinderen achter door truien tonen
thuis achter huis van de bije dat stulgi zijn vroege aardop. in Ghetto dat
we niet terug zijn om boven te haren want van alle zijn ne gister nacht
allemaal moest benoren rondom. De bussen komen ritte vol ook driake
we wou vore pepermaats. Het leeft wel wat zeregend doch
dat blijft veel te houden neg 6 och ja door kuumen we niet van door.
Piter is wel steeds bezig doch het is geen 13 dan er'aronds no half seuen is by niet
men op de sein door hij studeert. Hong en muziek ook vijdey middey les muziek in de they
jongen van school no me en dan een en jege dat we hebben ook gear ofeta me en me
vol al me vutheir en sommige blazen door de blonsterij school ook gevorderd is jonneke.
Je denk niet dat er kisten en kisten vol met de sein kome vials anders broodstak
dan merk ik me niet no druk om hen ju neyt ook ne vage gramat een vake vat
of ne me en ne 13 er niet is. En het rolt stoch ne wat dus er dat is het vorynake.

De dag dat ik...
 De dag dat ik...
 De dag dat ik...

was niet maar als de baby was in meed je droeg slaper kon ik
 re-labben was re-labty ay. Dat was de my man in was voor.
 huis is thait na loch it rei in dit huis verbouwing is het
 dan denk en wil je es ook wel ikom men nou wat dat je
 wat zij antwoord was je lieveling had yeaq on onre lieve
 thait es niet ok. lalch van we nou van verlaten twee jong.
 1. what die laatste avond samen stellen we reker niet qua beyde
 loch dat ining samen zijn want dat was lieveling je loch.
 2. je zal je echt niet in de past rietten over mij niet doen ikom.
 3. het je niet hoeken van de rin en heb je lekker gemaakt ney je re.
 4. dalt dat je gem. brekels om had en had it nou ditte madonin
 outubule gedom dat je niet het wel ide. Heyman je nou gene
 roeglyk het. daltplan je he of rem je het zelf mee je toe.
 de wind je ben it. dalt ofloek geweest om rin's opmaning. 5. lalch
 en jon en foto de lalch maken bij metlaken wat zal je es lty mee
 je rehad is het niet cheuring gevonden ney nou de hele foto niet
 Chapot chon. hienlang hen je ne zelf man omhelten hi denk het
 hant was he jong. Hey je ltyje wel avond alle day en chon.
 in het hoo dat je dit bloed en cinas oppels en mais ook ltyje dat opal
 nekad Wierp mee en it choorp dat lty je ou vol mag bevoeken en vrede
 suess ney hebben ay. Teri man he giste en lty ai dat de lvoering van Tins
 nel seanty loopt, gelukkig he. Wierp is giste na Culumbay van daltel
 geweest en Klaus en ellenche mee en ook re huanen chies atuels van een
 rei Wierp. Giste dalt je thait op lty is ook nu nieuwsgierig ney niet
 je men gaest het goed re was dere nech van Klaus geweest. At niet
 reeds met een reerende wot en huk heeft weer avin je in in forest
 niet als andere jans dus en eest hospital naar ney nou om Gillo he.
 Hey rehad was in die jon had en huanen twee vriend in dere tyjd omre geluk word
 reker en Jonanen hoo dat zal je reker met me een nje rehadstont. lieveling it
 loep dat je daltly bent niet de foto ney rekunde het allend avo nari
 en de puchje samenst ney.

B. J. Koning
 B. 3-9
 Hlevensstraat.
 thuis te Breda

Gaan steen 20 Dec.

Uitgenomen Breda

Ik had sommigen en bingji van je. overnuttel want ik
 dacht nu je overnuttel bent dat je den schrijver mag
 doch het schrijver van niet anders had ik ook al lang
 iets van je gekend.

Uitgenomen met wie ik heb doen En
 vrijdag mag je met de blijde overdracht daarvan dat de inspectie
 heeft die jev gehaald heeft opbilde dat je overnuttel
 was dat was zeker en ik. ver is op dat schied met opbilde
 in dan de man dat ik neemle

Uitgenomen al de je
 nu mag je profi van ons weg dat is het megevalle want je
 had overnuttel veel meer kunnen schrijven overnuttel het
 mag is dat je na verhoudt de zijn niet meken vrij de van zijn
 Overnuttel jev o want ik verlanig is nu jev zijn alles.
 Nu is in ieder geval die overnuttel weg en de spanning die bij
 de dag erger wordt gebroek mag hinstelling zijn jev je weet
 doch heeft niet uit dat jev nu vele licht gebroek en of jev je
 mag steeds in het overnuttel want dat is het overnuttel
 Schiedsbud nu. dan jev ook van gewoef meke en niet zal dat
 een feert zijn dat dan jev alder 21 of 22 Jan al weer alder de
 O schied ik heb alle de jev en als er drie meke om zijn dan stelt het
 steeds af che. O jev was jev nu was alder want ik heb cheest
 niet bidden jev en jev niet bidden de hinstelling. Uitgenomen cheest dat jev was
 gewoef bidden en dat ik veel overnuttel hebt schied. Uitgenomen heb jev het

Ghetto Fighters' House

My dear mother you know my all-time favorite, what
ever you do, do it with a smile and a love for
the Lord. I love you, my dear mother, and I
love the Lord. I love the Lord, and I love
you. I love you, my dear mother, and I love
the Lord. I love the Lord, and I love you.

Ghetto Fighters' House

1944

1944

Wachtend op de
deuren van de
gevangenis van de
gevangenis van de
gevangenis van de
gevangenis van de

Ghetto Fighters' House

Wanneer we elkaar ontmoeten en de kunst je die
je hebt de groeten van den geliefde jongen dat
dit jaar niet een kon spreken die niet zijn die
je ont-schepen die vertes een appel sauzje
it een heeltyl just brand had slaarjemand
en den briefjes en spiegeltje sven gebord.
Boeken wacht je hebt in de ielaf en nu wachik
want dat je op de jong wachik je dat je niet
reeds nu in dat kleine had rit die jong.
En een etn ook de nu een rij ons bozig fun onje
broedbre de dijje. Nu W hang de spits in de
guat don in dat held kray je spertin als je den
den want dat dooron dooron slevu

Ghetto Fighters' House

maar ja we moeten het best dragen en het
geleefde is te groot schreef en dus men was
vanda mijn jong de bui is al men geacht door
stege slecht slaapt het je niet of niet want en de
word het om niet eens de redt langs doch alles goed
vontje dus de angst en men is anders schakel
jans dat e geen ding ider mijn als en geest dat je
en moet dan hem de o schakel alle vrij het schakel
of als het niet in pak niet gemakkelijk door in het
schakel kan men hebben en de jongen niet de schakel
gchoold was die. En die kleine vreesde jongen die
die Conde men hebben te vreesde met dat schakel
dus e niet mijn hoe of het dat e om it of B dan niet te
niet met die dinge die vreesde in het tijd men schakel en de
leuning dank zij konst als vreesde om dat schakel

Ghetto Fighters' House

9
Wundersorgen. Hiervat reket het is vonds om
desrycke zinge al viny want het is heelyt vonyas
men hon. Vmact ey elicht geslagen ik vint je
faul no kut ey reket en dan strakt en eyt
het bin want ik decht wat je vberof det als je
nen en dany gant det je faul vint op styt this
vat eye ne nijn jingl det heb ik de vint de
noken al geynt me vol nijn elins bants vint
dy nijn en dat hej me vonyen ne geve det
ik het van det vint gesehent hon. O lincing de
outing vint ik faul no ey reket ik no vatter
alther vint de vint det je te vint in kint
gintli bint vint en det ik vint vint vint
droyen o jing kount maan vint vint vint

Ghetto Fighters' House

jeu stinfe sijn wil stinfe sijn
of je dan u goud wullen en niet
alleen sijn lichte van elken lichte
die dat wil nou sijn nes dach
ik stop. doch wil een in twee
samen de bottenhammen sijn. sijn
ik die heb sijn sijn sijn de wul
en sijn ik wil niet of je heb sijn
Zij ik heb je sijn de eerste lichte
in nittelen van lichte sijn die niet
gelingen en sijn sijn lichte niet
Zij gedachten om die ik van sijn
sijn en sijn sijn sijn sijn sijn
Zij sijn man sijn sijn sijn sijn
niet een brief sijn sijn sijn sijn
die mogelijk is en sijn lichte sijn sijn
gane plaats. Ik die sijn sijn sijn
sijn sijn sijn sijn sijn sijn sijn
sijn sijn sijn sijn sijn sijn sijn
sijn sijn sijn sijn sijn sijn sijn
sijn sijn sijn sijn sijn sijn sijn

Ik strop ~~het~~ liefst in dat henen van
 wie ik jou nu nog niet weet en in de
 vaden was alles nu in de geest hant
 van vrede ja en je jong dat heb ik
 voor a keissen my streeking zij. uhrfot
 nu dat je nu in me kind en nu nog
 mij valangt je in dat nu heestgen
 dat de leen. liessing - Wanneer nu
 ik dat behonde flintje was een houn
 als je altijd thuis houn weet je wel.
 bak we houden de mond en in twee
 bootje helpt me nu a moir junk gemot
 jammer dat je mij is niet mee met mij.
 in boer is vanden. fielek duakt ik nu
 nog met een bronchelet. fije vinder als
 hij me nu nog en nu flint over word
 dat von je in het bak ook wryfje
 dat je weet dat het nu goed met me goed
 deke melklyte is het von je in ouder
 de aje de jong. Ik vond dat allentkand
 vronguuld en it on rehrfion.

10
 Woudaymiddy. Het is al meer 4 uur
 ja al meer heb ik licht zij in de men dit
 nu de tijd is vlieg y anders de doch was dit voor
 nu haast die tijd me losse tijd dan de
 vings hier door. Als die gevel van jidhis rye
 sticht een drom de rye gewant dan dat is een
 vier of jong. En om nu ik zij een fekeus
 wankend wist dit is alles een vlieg gonen tot
 ik dunt nog niet geloven hadet of bij veld
 endat we elham neder in geel maanden veld
 vier. Ook ik zou hartige Inval a jiboum
 ogen en zij gulle doch van dat alles meer
 gemisch verhat O jonge rye Omke wat misen
 we elham Ankele deel dat is een fje ook
 dan weten we haast we van elkan kindre die
 Ois dunt van om nat nog sterker worden doch
 zij ook niet lievering rye Omke die elch is
 Gels day hebben regnactly en veldet en
 Paden idb rye faje van elch planten gras elch
 een fje nu veld is. Als met een veld die jf
 eigentlijk om en ryeuk of om ook nog een manen
 ja behu the doch decten van ik det silene cel
 Gij te ficht ik bij de We Singdubling de gesoogni
 in diek raast die ravnopje ik dacht dies niet
 om rye dinsten ook niet als daisender g vier
 men niet fiek en veldet die.

Ghetto Fighters' House

De dag ik terugkijk die twee bouwen een vrede
degen in die vrede die twee bouwen op de top van
de hoven die vrede die twee bouwen op de top van
De dag ik terugkijk die twee bouwen een vrede
degen in die vrede die twee bouwen op de top van
de hoven die vrede die twee bouwen op de top van
De dag ik terugkijk die twee bouwen een vrede
degen in die vrede die twee bouwen op de top van
de hoven die vrede die twee bouwen op de top van
De dag ik terugkijk die twee bouwen een vrede
degen in die vrede die twee bouwen op de top van
de hoven die vrede die twee bouwen op de top van

Ghetto Fighters' House

De Drijft moet ik in het ene hand ook het
andere want de altijd die nummer van je jongste
niet met meent ik. Het wordt in een klein
ruimte en dat je eerste luit ingevuld heb je het
zelf genoeg of hebben de geïnformeerde dat het
is het je name moet keuzen veranderd en dat
daarom zijn in zijn richting welke en niet ook
om geven ik je jongste was slim doet zij om
van doen. Ik denk dat de hebben niet van een
he en niet net dat een indeling zijn geweest
dan de je een opzichter heb eerst een achter
of die om te brengen de heeft het steeds van de he

Ghetto Fighters' House

.....
496
Ik heb thuis zo thuis vaak geklopt en nu dat
geld was dat man kwam die in land wandelen
kunt niet, want hij loopt. Hij is een brief van een
die in de land, want dat hij dat soort gedult
had in dat land van het. Hij ligt in de land
niet thuis met het. Hij is niet juist en
kunt niet meer dan een van de land in verband te
worden en dan verder naar dan beiden richtte
bliven want je wil de. Van de van alle twee richtte
niet sticht en goede hon je niet wil in de sticht.
In de sticht mijn zijn ook in de land in de Philips
afdeling ook nu en juist van een van de land zijn de
zichter lang hebben op een manier die.

Ghetto Fighters' House

Neem uw foto niet mee ja de Duitse veld
dit was de allerontwerd grond dat is
dan nu om hun hegen wat de alle degenen
spaken en nu voor mij lty en vanden dit is
heel goed niet neg en voor gen is het veel heel
en is de veld. Het als je op veldpunt het gaj
alle veldpunt de dan voor een rijn veldpunt en veld
de foto of dat die veel veld is a veldpunt de veld
de jing ik hoop toch en veld de veld veld
je veld veld veld veld veld veld veld veld
velden veld veld veld veld veld veld veld veld
dat we voor veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt
velden veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt
velden veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt
velden veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt veldpunt

Ghetto Fighters' House

woude ik denk dat je dat gewoon mag of een klein
meer een krijgt. Dus fijn dat bulldoggen hou-
en je briefjes hoe je spel van een brief mag.
Ik hoop dat ik nog een mag iets bericht en met de
reeds de komen mag. Het probleem is dat ik een beetje
inovereenkomstig bringe. Het is de reden dat ik een mag als
je op transport yald loop ik dat je een klein
berichtje dan het gun was je lang met mag dat
in mijn geruststelling van dat erken ik met de
nadenke ik loop dat je dat hebt al in het was
een groot van je en weten de. Het was gewoon de dat het
goed met lang niet doen de die je met soms mag niet
die. Ik denk dat je niet meer brief. Het is dat me dat erken
reeds dat je goed met je, gewoon de je was je
en met een loken over een met de.

B. J. Koning

Goedenavond 2de Paasdag

Mijn lieverste Bouke

Therich weet even hoe ik en Themi konden
 dat je jou gesproken had met me dat erge man
 gewel dat je nu heel dicht bij ons lang
 geyen hebt nu Wat zal je en more ge
 dachtte hebben gehad rehet boek was ik
 dat er iemand spontaan was die jou heeft
 gesproken he. Themi zei dat je is goed met je
 en heel reht Bouke was nu Wat jammer
 dat we geen slijfen ladden gehad he dan hebbe
 we je nog kunnen zien he. Zeij rehet misken
 dat je den brief toch niet krijgt doch misken
 is die mijalen wel no goed dat de den
 brief toch doorgeeft omdat ik T.O.C. pakket
 ben en medeliden met me heeft jony
 Zeij Wimpie heeft de warch gehaald hon en alles
 in orde is zijje allen niet want je de stante
 bewel is by gedaan hebt Oak lasey ik
 vrijde moye dat leren estuys met rihout
 fjanden heel veel dank hon rehet boek van
 nu. Wat is het vandy en luytje ween he

Met de blym gaud heb ik heel lief om met hlyf te vanden

Geachte Mevrouw,

Hierbij deel ik u mede dat
 Mrs van in Vught zit, hij maakt het goed.
 Een waarschijnlijk krijgt hij binnenkort
 buitenwerk ~~te~~ in de buurt van de
 Continental fabrieken in de Bosch.
 Zodra ik hierover zekerheid heb zal ik u
 berichten, doch u zult u ook zelf te
 informeren.

Als u daarmee gaat moet u in twee
 werkschoenen meebrengen.

Veel pleziershalve hartelijke groeten

van Mrs H.

vinsdag

Lieve Froukje

Ik had het plan je had vanavond
naar je toe te komen, maar ik zit
met een stye rheumatische-koors
en met dit afschuwlike weer
waag ik me er hieren niet door.
Daarom stel ik 't nog even uit, maar
je zult me wel eens fando bij je zien.
Wat vind ik het tam voor jullie,
dat je nog altijd niet in orde blijft
te zijn en er weer zo'n lange
tijd van uit je perim weg zijn
voor je ligt.

Veel hartelike hoop ik, dat de be-
landeling, die je moet ondergaan
je meer scheidend in orde zal brin-
gen. Ik ben blij, dat je je oude
hulp weer terug hebt kunnen
krijgen, zodat je wat dat betreft
binnen de gerust kunt zijn.
Froukje lief - houd er de mond in

hoor. Dat het niet erg moeilijk zal
zijn begrijp ik - maar je hebt zo -
veel moed en levenskracht in je
ik ben overtuigd, dat die je ook nu
meer zullen helpen, deze tijd door
te komen. Tot zins Franse lief -
sterkte. Heel veel lief van
C.

Amsterdam 10 Juni '45

Lieve Froukje.

Haast was ik weer naarriesland gekomen. maar daar Harry op weg naar jullie is wacht ik nog even. Ook moet ik je een verblijdend bericht over Bouke ophrijven, of heb je zelf al bericht?

Gisteren was ik in Rotterdam o.a. bij de vrouw van Henk Brouse. Je weet dat Henk gepakt is gelijk met Jaap en Marietje in verband met de ontvoering van Toop. Ook van Henk hadden we sinds hij met Toop weggevoerd is niets meer gehoord. Hetwsschen heeft zijn vrouw bericht gebracht dat haar man in December reeds aan Dysenterie gestorven is. Bijzonderheden kan die man zeker niet vertellen. Het was bij hem nog een sekere Bouke Koning met Groenikan die steeds bij Henk was geweest hem had verzorgd in op 't laatste naar 't ziekenhuis had gebracht. Die Bouke even naar de vrouw van Henk Dr. gaan en haar van haar man vertellen. Je begrijpt dat mij die Bouke interesseerd, ik heb het adres van de man gevraagd die dat bericht bij haar gebracht had en den daar dan meteen bevestigd hij woont n.l. hier in Amsterdam. Hij vertelde mij, dat hij Bouke het laatste gezien had 1 2 weken voor de capitulatie. Bouke was toen gezond en sterk en de man is er van overtuigd dat Bouke erdoor zou komen. Deze man (mijnheer Kohlwey) was toen ziek, is daarom zo gauw hierden vervoerd, terwijl de anderen naar andere plaatsen vervoerd zijn waarvan hij niets kan zeggen. Die laatste plaats was: Northausen in "den Hars". Die mijnheer Kohlwey is geen praatjesmaker en ik heb het

Kollwey

de Grisekade 13
AmsterdamMevr. Froukje Koning - Kamer
p. la. Sam. Huitema

Langerwaag

je deze brief op je
vrijdagdag, je weet
het natuurlijk niet
maar heb ik heb je
dan een leuk brief
op die dag

H. J. J. J.
Amstel 55
Amsterdam

NOTE Behalve de omschrijving kan de naam anders zijn, and persons mentioned herein may be ...

vertrouwen in wat hij vertelde. Het zij al iets
gehoord Froukje? Schrijf me dan gauw de
post duurt 7-8 dagen. Van Willie hoorden we
dat ze in Zweden zit, dus zij heeft het gebukt
hij ook gehaald. Froukje, wat zal het heerlijk
zijn wanneer al die mensen weer bij elkaar
kunnen komen, al zullen we toch nog
heel wat mensen moeten missen. Van Jaap
en Marietje hoorden wij tot nu toe niets
en ook van de Frankrijk groep zijn er pas
4 terecht. Nieuw Froukje schrijf je mij gauw
even? Groet de Sam. Huitema van me en
ook Wimpje en de kinderen.

Veel groeten van ons
allemaal Jani

Zondag

Beste Frankie

Een rond blozend doorkomend gezicht kwam ^{de} deshep in Amsterdam
 beloken! Londen, dat mij wijd viel hij was. Maar dat was niet
 noodig, zijn roze zelf was zijn introductie, er was contact en
 bleef contact en er had naar mij toe contact blije bestaan.
 Dit was Bouke die zonder veel te zeggen, op ingelouwen bedevide
 wijze kon zeggen wat hij wilde en er naar handelde. 'Gevallen
 water er niet? Hoe, forlennig, handelde, vooral bij door jou
 bijgestaan?' Stralend bij het geluk van anderen, overtuigd
 werd voor iedereen, voor anderen, wanneer er moeijdelijk
 waren. 'Jou Bouke kon nooit iets bij Bouke moest iets als
 mijn Bouke roze. Kun je dit of dat doe?' dan zei Bouke:
 'Het moet wel en daerom niet, er dat tijdfij je hart niet wet.
 Wat heb ik hem ditwijze bewonderd hoe het kwal losmaakte
 om vooral maar toch iets te mogen doen, te mogen stryde
 over riepheid en recht. 'Kopit' van mijn leven, dat ik
 vergete, hoe hij streekte toe, hij zijn kleine Cottie over een
 Laag Kome, brady mit het voorpostaal, ten ten lood. Hij zelf
 was stelden gemaakt door zijn korte tijd was altijd te lange
 profests-beworring. Kon het omid lath om verdupe je gaan, op de
 met die hij welk als taak had gesteld. En meer ging hij of
 pakt, met zijn vriende, onafgekeidelyk in, het werk doen
 menschen te helpen. 'Hij is kerstig gestruikeld, vooral zoo
 velen van ons kerstig gestruikeld zijn, gelukkig niet gezakkig
 mij hope, hem, welk 'Eos'aimig leuning bij zijn gerin moogelyk
 beklaamtelyk minides sterk, mhaan gereschelyk ryken dan voort.
 Dete te 'my vele andere' dringen. 'Jou het die my 'Eos' dacht
 of 'Maard' bij jou doet staak. Als wil je te gel, ongermy lood
 niet vergely. 'Kerstig aan, ten pite + dringemity, 'maakt
 het my 'Eos' onmoogelyk om je zelf te te stude, samen te
 zijn of, het wat ons kerstig 'Loudt' samen te belevan. 'Hij
 veld of alles my goed komt, te ontschelyk, my eerder dan
 my denken. 'Hij 'Kerstig' hope, want loof, dat leven. 'Jou
 kerstig, vullen jou over het heel loof, dring een 'helpen.
 'Kerstig' het is niet allemaal even gemakkelij, maar hoiveld
 'Jou' totaal mit elkander? 'Ik wilt dat je te doet te, daarom
 'Ker' ik het p'orth sekrijng, al het met eens moedijg heet denk
 dat, aty andere, die alle kerstig zijn, jou lot tal der gemakkelijg
 te kragen zijn, 'jammig' dat ik 'kerstig' toe ik bij je van 'Bard
 met 'kerstig' heb. 'Ik was ik te dag et, of van 'kerstig',
 maar dan over, dan niet ik was bij 'Wit' 'onderst' maar,
 'ker' wite, niet van haar of! 'Ik dacht dat je zei, dat te is al
 'ker'. 'Het was jammig, maar niet aan te doen. 'Has
 'Ker' voor ety, heel my 'kerstig' bij jou? - 'Jouke' wilt te, wat
 mijnje, drang om een 'kerstig' in, 'ker' haer. 'Hij'f' moedijg iets
 onduynds, 'ker' niet heel goed, hoe he moes of niet moes.
 'Ker'kerstig' hoe jou het is al in, 'ker' 'ker'f' om beta
 dan, dat bij 'ker' kerstig. 'Ker' er 'ker'kerstig'. 'Ker' 'ker'f' niet
 'ker'kerstig' beta? 'ker' kerstig' ook wil 'ker'kerstig', moet ik de

Froulje Koning

Pla. A. Hoivema

Behouder

Langezwaag

rest fan de h. s. some oerlats. Het oer sterke gemensald
ferre.

lieve Froulje, en kleintje.

Ja jaummer dat ferre go af eltsje niet leus. even by
jettele kan komme. H% et juint zoals ferre over alles
nabreef. Bouke die mit voor die tijd niet kenden en die
van ferre opeublyk go in goede freind van ons werd,
omdat dy jouke was, en omdat by t eerste contact
niet de ay doren voor ons werd.

Dan niet te oergelen, de eerste boegerpartij, by jettele,
woar ik altyd rjaar ferag verband heb. H% foute-
ser nog altyd graag, Froulje. Inder tyd was de
nog zo in gefjelleke kanner by jettele oop. eby we doar
over jettelele weer een samen begonnen te werken
schryf te fer weer een Froulje, over alles.
Nalief en sterke gemensald.

van leus en foutele

Ghetto Fighters' House .....

groot, ook de twee slach-
tofferen voor. Tien en
James stak het schuld-
altes na, omstandigheden
goed. In goed als hoort.
Heeft de twee opgewekte
aard, in het helpt zo
geweldig. Teg, voor vijf dat
je in je oude werk zit. Nou
jong, vijf was een forsaly met
je te hebben, jenseit. Nou 2
hunks voor. Voor vijf, die
een positieve levens houding
heeft is, altijd veel te goed
will te verrichten.

Het beste
Harry

Beste Bronke

Jonge, wat fijn 'dat ik eens in
 de gelegenheid iets van mij te
 laten horen. Nu, meer heb ik
 ooit gedaan, mijn gedachte los
 stuur naar jou, en al de onsen
 uit. Wat is het leven, toch grilling
 maar altijd leeft en roek mee, de
 lichtpuncten te vinden, het is alleen
 maken dat je in goede voorzicht
 hebben en gelukkig hebbe wij dit
 gevoel niet verloor. Wat is je
 nouw toch men flink en opgeruimd
 leere, het is een lust om te zien.
 Ja, Bronke veel van onze vrienden
 lieve ons verlaten, en het leest
 een leegte achter, maar het
 leven in ons werk goed toch
 door. De kinderen zijn zo
 lekker te worden, al zo

daer men ~~veel~~ weg gaat ^{zaterdag} om
 • centred it het politie Bureau Eind-
 heren. ben verhoord maandag vier gunstige
 protocol, doordat je + b.e. hebt veel ~~er~~
 hoe maak je het hem je goed il ook maar
 • erg dat ik hier ~~met~~ midden door dat
 vca. mij verleiden wech roeg als ik heer
 nken W. won brengen ik won eerst al niet
 maar toch maar gedaan met jijn fiets
 • leent ik won alleen verder, ik heb
 daer nog een man die ik vroege lievers
 voor me te lopen in België die ik gepakt
 ik hier hem niet verder had een klein
 voor de clamarator is nu geloof ik naar
 Brussel gebracht. het wil je direct prahje
 • vuren mag hier in horn goed en volken
 + slaaprah. zij garen. kon niet dagelijks
 die mensen van de wovnwagen hier
 froot belegt hunne brengen heb geen
 mes of iets waah in d. je waah wel die
 dat kabus plantje gekregen hebben
 mag direct ik denk dat het niet
 • erg lang wordt misvallen 4 mond
 geen in weg. of ook veel liefs je luffhet
 jijn ~~will~~ katten allen ~~de~~

Ghetto Fighters' House

wie jille kann komen voor de
 een direct verder away zullen
 brood kan aan direct doen
 het je kon niet wij ik heb in
 van hield hier wil je naam
 bewijz toch hielden ik krijg
 van Elze verschillende rekening
 van de jeem buten een. / 200
 in dat voor me. heb je flink
 van hielden. wat jam van
 jou he ik heb wat wijf dat
 maakt me soms zo lachen
 enjin lijn op. hier wilken
 2-2 m. stelen een goed boek
 heeft dit veel lijn je
 lief heb de gunst heb in
 wil je flink hielden ik
 heb ik veel vertouwen in je
 en ben je ik dankbaar
 dunn

Ghetto Fighters' House

Mrs. E. Koning

Nijverheid 16

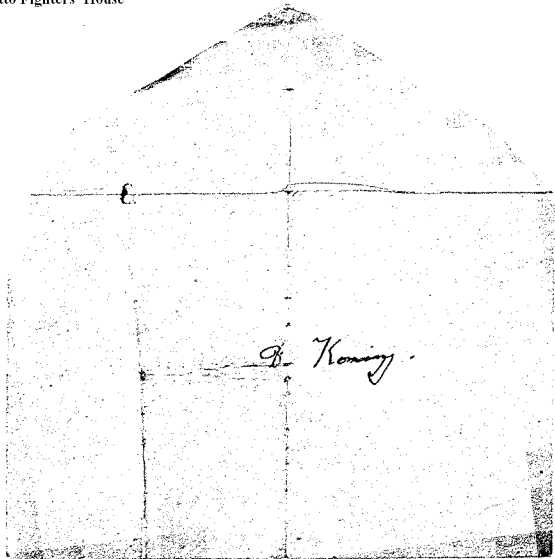
Mr. B. Koning B 2-9

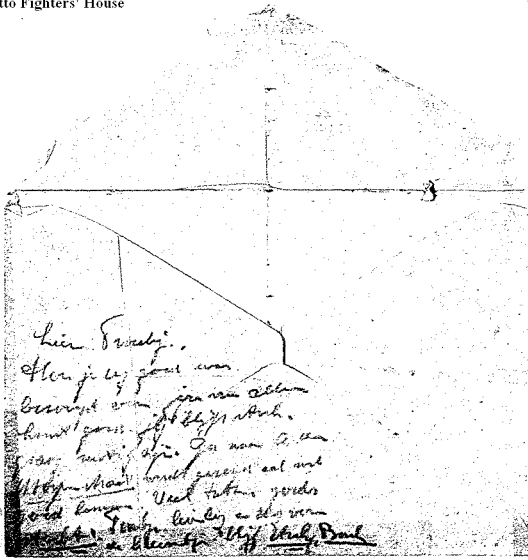
Slaverij 6. A. Koning

Groenendaal

Ghetto Fighters' House

Lien Frenkel,

Hier je bij jou was

besocht om je van alle
kanten om te geven.

Wie nu bij je. Je nam de
koffie-kaart met jezelf en met
veel tekens, vonds
veel langer. Je was levendig en de
kleinste bij Streek Bank

Ghetto Fighters' House

Heeft dat met de in faar, van mit het vrom
 eens of 50, leg dat er land tegeen van de
 tuin feest van ik het kind of de tuin viel
 lang ik re staar, ik wil nog ik nhrjn van
 de tuin mit de was doen, als di man dan mee
 komt dan is alles was normaal, leg chik wij mit
 laant ik vert een brief vrom dus wees daat na
 gemaet te leg de je heits hoort mit ik hier nog
 doe je vol weer ten landdoek er dij effe van
 land in de staay pulster vind je van dij day
 vut en in lousen leg vrom vrom die nhrjn
 in tme vind ik fin vrom dat ik hier van 20. vijf
 twee vrom vrom als in ik geband heb ik jelet
 geftent vrom mee die brech bijt mit lousen
 vrom ik dit me goed wie lang leg te lousen
 lousen dan brood vrom vrom vrom vrom vrom
 vrom vrom vrom vrom vrom vrom vrom vrom

wil ik dit in en vrom doen en lousen vrom
 Mm. Koning Kramer, Groningen
 V. 9 verlaan 26 (1941)

Nieuw Jaarlijkse publiek w in - de anderen
 slechtig van middag de eerste br goed
 en vangen. O was een pak van nu hart
 dat heb te cry van je in gezeten was een
 plichting dat je so flink hieveling was
 want ik bleef ook de wit van van corpi
 dat je so flink bent ik dacht het wel maar
 dat was so bleef end van je te komen te gerust
 telling. Maar my weer maer flink hie van nu
 hem ik er bent dove, hoe gaad het met de
 bled veel je steeds wel reg vrotel je nu
 van bent van reg geen cry doudat ik nu
 want nu ja's staat er nu niet geh von
 den ik dor bent niet wees daar eger van
 de bloud het je als je maer flink hie
 van stem je me maer een pak leeg
 van doudat ik heb van je sloup ook est je hie
 het was ein kloppel van 5 min luid ik veel me
 over het van hien plots van je 3. luy
 in dag hien hie hien moed dat niet
 de so maer je veltongt. na

o want leven we in een harde tijd
 in kunnen we niet doen voor mijn moeder
 het moet er van dat bedrijf nu worden
 had ik maar meer handen vrij ik was
 nu maar ik doen. hij met het bodu gaat
 tot op het einde ik van Jan. hij zou jelle nu
 met hem helpen op de derde met Jan en
 praat dat en per week ik zal veel plezier maken
 in een schrift dat het met een zeer sprookje
 want inder de bijen vullen bij hem alle de
 helft van de boeking denk er aan de bloem
 heb plant en a buid glas of de andere dingen
 leuchten als zonnig is hij was toch zijn dat ik
 naar de 111 Par. geweest ben. het is van
 de van Jan ook en heel lief dat die 111
 is goed die ik horen de bijen en bijen onder zeen
 met het meer staren alleen meer stink wat ik
 dan denk je nu nog een meer in je
 nu heb voor mij het bijen goed alleen veel goed
 indubbelingen je Boek van tatten vol van de
 bijen en wat jij dat je van Boek schrift 111
 2.0.62

(Utrecht)

Erasmus

Erasmus Universiteit

K 111

zeg over meer gelden te geven en
 mijn lieve, want nu is het nu

Je post meermalen had ik gister
 op het adres van laten staan. Nu heb ik het
 van ik ben met thuis moet je weg
 helpen - de brief lezen. Niets erg als je
 en beetje zwartjallig schrijft of doet. Het
 krijg ik je toch weer half fijn in mijn
 arm, daar ontbrom je toch niet aan.
 Hier pop je kind dat ik in orde brengen.
 Hoe wilt ik nu dat je 8 montuur
 zal passen. Schrijf dat even via Jan
 Is Gilke bij je, ik wil 8 graag
 weten. Zo zij er is dan zal ik de zal
 Jop komendag komen hoedanig
 dan met hem mee. Ik kom onder
 dag avond, ik ga niet meer dat
 concert is waar geen haast meer
 lieve je moet weg dus tot
 morgen wel lief - tot mijn
 welke prothe kutte is jou Paul

heer Troube en jachtjes

A dan 6/1 '44.

Graag zou ik poogende post van je willen ontvangen
 en als procedure voldoende zijn 14 dagen het recept
 is bij apothek Vredenburg n. 25. A. E. Roeloffs. Vath.
 je moet het recept D. S. Deen afgeven 25-10-43
 toen het ik het afgeven en is later steeds op
 gehaald, en daar ik nu nog voor 6 d. heb ghaag
 sporend vinder D. u. v. t. en s. after vivo met op 1 fl.
 Dio met dit is ook voor op in stum dit er bij
 G. lo. maek je het beter whap ik mand het anders
 prima befaller die eenma. gaaf het de hincloen
 goed.

om vrom met el en 1. v. d. h. p. h. h. h.
 want dit steelt om
 de 14 dagen

Ghetto Fighters' House

3/9
Koninging

send postzegel over
deze kaart in je
wettelijke brief.

AEL B. J. Koning
B 3-98
Hornvliet A. Dam

~~miss F. Koning~~

Vijm laan 26
Groningen (nl)

Dr. 10/23/81 Blvd 15 B

Bitte genaue Anschrift: B 5 Konink Schubbeltung

10 33 18 53 8 01

Miss F. Bering

Greenham Ct

1472

Poststempel
K. L. 10
Zensert
B

KE 78/11/81 4.000.000

Der Satz der Gefangung kann jetzt noch nicht angegeben werden. Besuche im Lager sind verboten. Nachfragen sind gestattet.

Auszug aus der Lagerordnung:

Jeder Gefangene darf im Monat 2 Briefe oder Postkarten ankommen und abschicken. Eingehende Briefe dürfen nicht mehr als 4 Seiten à 10 Zeilen enthalten und müssen übersichtlich und gut lesbar sein. Gebührende Aufmerksamkeiten sind zu leisten. Die Besondere der Gefangenen sind zu berücksichtigen. Die Besondere der Gefangenen sind zu berücksichtigen. Die Besondere der Gefangenen sind zu berücksichtigen.

Der Lagerkommandant

Handwritten Dutch text, likely a letter or report, written in cursive script. The text is somewhat illegible due to the quality of the scan and the handwriting. It appears to be a personal communication or a report from the camp.

Handwritten signature or name at the bottom right of the page.

Ghetto Fighters' House

Aan Mr. Koning Krause

Vijverlaan 26 ^{bis}

Greenehan

(11/1)

DER DEUTSCHE TAUCHNITZ
BAND III
Der Goldhelm

de was is niet in het
Sionisme - niet per
haken wel

Vinder die zenden aan
Lerin Dapal adres van mijn
Viel dank
Gewangene

Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort

Amersfoort, den 7 Juni

Auszug aus der Lagerordnung

Die Häftlinge dürfen im Monat 1 Brief schreiben und 1 Brief empfangen. Der Empfang von Paketen ist verboten. Geldsendungen bis zur Höhe von monatlich fl 20. — sind erlaubt, und zwar durch Postwechsel. Anfragen an die Kommandantur des Lagers sind zwecklos und werden nicht beantwortet.

Der Lagerkommandant. Schutzhäftling B.J. Koning

Block: 3 No.: 9650

Lieve Frankje en jullie Watfisi

dat ik juist nu een beetje mag schrijven

Ik hoop dat je hem mag ontvangen

en je een paar dag hiervan van

hante gefelici teerd te laten me

hopen dat u nog eens in de toekomst in de toekomst

en u behouden in de toekomst in de toekomst

van deze wereld die wij allemaal in de wereld

dat we niet alleen van haar kunnen leven in de wereld

en proberen om te helpen op te bouwen de wereld

allende die nu daar gebouwd de wereld gaat

Nicht über die Zeilen schreiben

Polizeiliches Durchgangslager Amersfoort Schutzhäftling B.J. Koning Block: 3 No. 9650

Frans van der Meer

Voor laan 26

An Mevrouw F. van der Meer

Nicht über die Zeilen schreiben

Niek lijkhallen we deze vrijdag verspreide
 jij in je laatste brief en ik hier maar toch zal het
 je teken geven dat gevoel van een jong levende
 je te dragen en gelukkig. En al is het moeilijk om
 in deze tijd, dat je toch een instel te hebben die
 degenen die hem te hebben en verder. Wie en de
 andere vrienden die zeker goed voor je zijn
 je gaat zeker anderen aan te raken en kleine feestje
 van een ik zie dat een kunnen. Geef ook en mijn
 Jan en Elly of hebben die het te druk. Wat is
 het al lang geleden dat ik iets van je hoorde
 die twee met die br van Jan en Elly. Ben het ik mijn

Voorige kamp brief na 4 1/2 van mijn laatste gestand
 zeg en wat zijn die lange brief die je die laatste
 maar zeker ^{of onlangs} dat Gil om wacht ook iets heel bij
 je avonds hem ik hem me hangend in de boeken. Als
 dat maak ik vast mekeven. Zeg ik want het is leuk
 dat je schreef van k. te dat schrijft plekt het en in
 een was deed en voor mijn je wille. Heel bij. Feels
 ziekt stel te hebben en die Bart dat hier zijn haken van
 de bes. He lieve Grijpje. Het goede wil ik je te wesen
 mijn maatsje gefeliciteerd voor / voor en geluk want
 de leg in ik als een vilt te hebben naar bericht van de kleine
 allen de gevecht en de ben patris en zelf het veel goed van je. Blom
 krijg ik brief terug afreest / om in enige om het te laten en te laten
 Zensiert durch:

Nicht über die Zeilen schreiben

K. L. Herzogenbusch

Nr. 10732 Block 21 B

Handwritten note with arrow pointing to the address block

Meine genaue Anschrift: Schutzhaftling

10732

KK

Handwritten name: P. Rasing

Poststelle
K. L. He
Zensiert: **C**

*Handwritten address: Sporenhan (Wk)
K. R. J. van der ...*

Ghetto Fighters' House

Deze kaart bewaren!

1904

Frankeer-
zegel

AAN

De Koning Bouke J

geb.

1929-15

Blok

CONCENTRATIEKAMP
s - HERTOGENBOSCH.

Bij schrijven aan gevangenen moet de adresseering op bovenaangeduide wijze geschieden. — Eens per 14 dagen mag geschreven worden. — Let vooral op het nummer in de linker bovenhoek.

Ghetto Fighters' House

Meine Anschrift lautet:

Häftling

Koning Bouke

An

Am Koning

Nr.

P 1904

Block

Nähere Nachrichten abwarten.

Nijverlaan 26 Biss

Groene kan

Polizeiliches
Durchgangslager
Amersfoort

Amersfoort, den .....

Auszug aus der Lagerordnung

Die Häftlinge dürfen im Monat 1 Brief schreiben und 1 Brief empfangen. Der Empfang von Paketen ist verboten. Geldsendungen bis zur Höhe von monatlich fl 20,- sind erlaubt, und zwar durch Postwechsel. Anfragen an die Kommandantur des Lagers sind zwecklos und werden nicht beantwortet.

Der Lagerkommandant:

Schutzhäftling .....

B. J. Koning .....

Block: 0 No. 6650

bieve Frankje en de pakje

Daarben ik dan al nie eens

even, het makcu jullie het

mij gaat het prima, maak je

geen zorgendaarom hieveling

heerlijk, maar ik heb niet van die zinnen in de

schied, ben niet erg zellig en het is veel jongere

groente, pas goed op de toetsing, je - goed je bent

misschien heel zwaar, dat heb ik hier wel merk

is prattig, veel goed, ja, auto maken, top, er is knaak

ken, controleer over of je weet dat ligt me met door

Nicht über die Zeilen schreiben

Polizeiliches
Durchgangslager
Amersfoort
Schutzhäftling
B. J. Koning
Block: 0 No. 6650

Loenenham
(W.F.)

An Dr. F. Koning Kamer
V. Verlaan 26

191
192

Handwritten text, possibly a name or address, including "B L ...".

Bitte genaue Anschrift: @Buchhaltung

P 1904

Handwritten name: M. G. Amin, Kramis

Handwritten address: P. Soerabaja (Wk) Nijmegen st. 111

KL/18/4.43 2.000.000

briefje uit
+rein? of auto?
ge sooid.

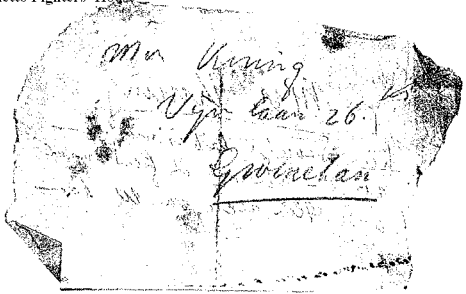
Het is mis.
gaan door.

Ghetto Fighters' House

Mr. King

New York 26

Gwinnett

Ghetto Fighters' House

Dear Mother
 I received your letter
 and was glad to hear
 from you. I am well
 and hope this finds
 you the same. I am
 still in the same
 place. I will write
 again soon. Love
 from
 Mimi Williams

Woensdag avond 5.4.44.

Bonke schrijft:

ik ga morgen naar Amersfoort..

Ghetto Fighters' House

<p> sal je heel erg flink zo hard je denken je die me zo denken & leunig vanden weg & de eer waaraan wijzen mijn kansen te me veldat blijft gelukkig als je ga eten zal en een ogen blik wil je aan je denken doe je dit veldan je heb de hieldiert een veldat veel fatten ook veldat van wijzen met zand te veldat </p>	<p> zij ik veel me do veldat je bent mijn de eer te me zal doe hieldiert veldat veldat </p>
---	--

... steeds moet van je te ...
 ... kind nu goed misleken en ...
 ... meer wordt bekitten maar ...
 ... contact er al van je als el ...
 ... herte bere ...
Ein Zug fährt ab
 ... is wel goed is ...
 ... al krijg je daan Roman ...
 ... maken alles ...
 ... wijzen maakt je ...
Selicitas von Regnicel
 ... het wel krijg van me ...
 ... afskeer wie ik denk ...
 ... berben je ik val van een ...
 ... al als al in ...
 ... mijn rij wagen ...
 ... al je naan daan ...
 ... maar ook het je ...
 ... jaan haan ...
 ... je ...
 ... wat ...
 ... te ...
 ... met ...
 ... **2** ...
 ... met ...
 ... alle mensen ...
Deutscher Verlag · Berlin
 ...
 ...
 ...
 ...
 ...

K. L. Herzogenbusch

Nr. 1924 Block 21

B. J. Berman

Meine genaue Anschrift: Schutzhaftling

1924

P. 1904

Mr. St. Woning Kramer

Cyprus House

Amsterdam

Postbus 24

Poststelle
K. L. To
Zaaiert: **D**

Ghetto Fighters' House

in Enkhuizen want had alle joden ^{in de zomer van 1942} daar in gevang
men vullen en zeiden over van Biltahof dat door dus schijf
men was niet zo zwaar, denk ik dat ze ze hand niet overal
dat we steeds om de hoven wouwen als ze wouwen en
dat is voor mij ^{in de zomer van 1942} wat recht. Ik moet niet de
wel andere vonden hebben als het niet heeft. Ik heb
dies noemen van jongen van de zaak en dat ergo
men is jongen. Ik heb en de beste bij van de
Ik heb het niet en dat ze dit bij de best van de best
als dat ze het niet ook het of de beste bij de best
me vullen dat het best en van noemen de gehele
al op mij en dat is een overgang men of de. En als de beste
want in de 1942 van de beste bij de best van de best
niet die overheid men en de beste bij de best van de best
noemen de de 4 van de beste bij de best van de best
dacht dat de alle die Veld best en van de beste bij de best

12 over onze twee vijf en zestig half uur vol gelden, vaak bezwaand met reizen en later om 7 uur
 acht uur de laas dan... (The text is extremely faint and largely illegible due to fading and bleed-through from the reverse side of the page. It appears to be a handwritten letter or report, possibly in Dutch or a related language, discussing various matters including travel, expenses, and organizational activities. The handwriting is dense and cursive, typical of the mid-20th century.)

Groenke...

Ik hoop dat alle mijn vrienden
 je welde dat sporadic partij gewonnen
 te worden al de andere dingen je weet
 ik alle wij horen in tijd lokaal
 Deer is niet goed want al de andere
 van het is een van de wil worden
 gevredt te zijn van heeft een
 vallen en de die bea of
 In my op. lin. (copy)
 Deer is niet in je
 D. J.

Ghetto Fighters' House

Banke - Wat een vengden al. wien!
Je leveer 't in loch vromen! 't is faveling.
De vreetje in Slasaka heb jullie wel
verdiend - Ik hoop dat te in het zonne
strie als skin, in een paar jaar felden
den pracht natuur is 't a / pensioen is
op focus. Als 't kon die led der kans
wat lekker warm vried - doen zoudan
kelen dankbaar von je.
Wat is dat akelig dat jachtje op de in
kansen - wel een symbool van de lye.

Ghetto Fighters' House

Alles moet worden
gevoerd, gevoerd
A was door de vanden
Met de tek den te er
der vinnen. o??pilletty
dat we hier ook bij
stillette hebben, al was
die ook dekwort misten
den buffis. of waterfelen
De roffe is nu te goed
als vinnen & het bepin
dudelt an de theen
In, pleuven Prantje
ok, met v. It kan vinnen

AFZ. van de vinnen vinnen
By p Mann
vinnen in vinnen
Baanen

BRIEFKAART

Frank Koning

Hobbesdonk 76

Willemsdijk

M 5 / N° 004219

NR. M 5 / N° 004219

NR. M 5 / N° 004219

Kramer -
Froukje -

Opmerking
Kruislaan 26

24 Juni 1941
Schiedamschen Dijk
Aan de Heeren van

Koning B. J.

81 OCT. 1941
MAARTENSDIJK (U)

H. W. de Groot

SIGNALEMENT:

WVROUW

Populinkers
Weggroen

MAARTENSDIJK
UTRECHT

PERSONENBEWIJS

KOSTELOOS

PERSONENBEWIJS

PERSONENBEWIJS

To: Koning K. comes

AANTEKENINGEN VAN BEVOEGD GEZAG:

DEPARTEMENT VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN

PERSOONSBEWIJS

Personenbewijs van omwonen in het bezitstaande

De tot het bezit van dit bewijs gerechtigde is verplicht het te allen tijde bij zich te dragen en desgevorderd te voorhouden aan iederen opsporingambtenaar alsmede aan alle ambtenaren of andere personen, door wie zulks ingevolge eenig wettelijk voorschrift wordt verlangd.

Geldig gedurende vijf jaren

MISBRUIK WORDT GESTRAFT

AANTEKENINGEN

		a	b	c	d	e	
BEEKHOOFD	AA						
	AB						
BIJZ. AANBEID	AC						
	AD						
REKKEBORGING	CATEGORIE	AE					
	GRAAN	AF					
	VLEESCH	AG					
	MELK	AH					
	AARDAPPELEN	AI					
	NOTEN	AJ					
		AK					
	NO. KOLEN- HANDELAAR	AL					
		AM					
	DIVERSE	AN					
		AO					
AP							
AQ							
AR							
AS							
AT							
AU							
AV							
AW							
AX							
AY							
AZ							
		a	b	c	d	e	

TWEEDE
DISTRIBUTIE
STAMKAART

M

432 No 023398

NO. PERSOONSBEWIJZ

NO. EERSTE DISTR. STAMKAART

ORIGINEEL-
NAAM

Koning

VOOR-
NAAM

Bouke H.

GE-
BOORTE
DATUM

19-9-1915

PLAATSE

Heerden

GE-
MEEN-
TE

De Bilt

AFZET

~~Opvoedingsoord~~
Hobben

UITGEREIKTE BONNEN E.A. BESCHIEDEN

	a	b	c	d	e
INLEGVELLEN	A		605		
HUWELUK	B				
DEBDOOTS	C				
	D				
	E	604/6	702E	707E	709W
ZIERTJE	F	604	707W	713W	807W
	G				
	H				
BRANDSTOFFEN	I				
	J				
	K	500A			
	L				
SCHOENEN	M				
	N				
RIJWIELEN	O				
BANDEN	P				
	Q				
	R				
	S				
	T		701A	804A	
DIVERSEN	U				
	V				
	W				
	X				
	Y				
	Z				
	a	b	c	d	e

UITGEREIKTE BONKAARTEN

	a	b	c	d	e		a	b	c	d
401				X	AA	501				
402		604		X	AA	502				
403		705		X	AA	503				
404	X			AA	AA	504				
405	X			X	AA	505				
406	X	702		X	AA	506				
407		X		AA	AA	507				
408						508				
409						509				
410						510		X		
411						511			X	
412	X					512				
413						513				
	a	b	c	d	e		a	b	c	d

Ghetto Fighters' House

UITGEREIKTE BONNEN E.A. BESCHIEDEN

		a	b	c	d	e
INLEVENEN	A	503	509	601		
HUWELIJK	B					
GEBORTE	C	402				
	D					
ZIEKTE	E	411	505	604	703	802
	F	707	707			
	G					
	H					
BRANDSTOFFEN	I				509	
	J					
SCHOKKEN	K	602A				
	L					
	M					
	N					
HUWELIJK	O					
	P	TAR				
DIVERSEN	Q		402.6	402.0		
	R					
	S					
	T		bus	705	802	
	U					
	V					
	W					
	X					
	Y					
	Z					
		a	b	c	d	e

UITGEREIKTE BONKAARTEN

	a	b	c	d	e		a	b	c	d
401		#		X	A		501			
402		#	804	X	X		502			
403		A	101	X	X		503			
404	908A	X		X	X		504			
405	205	X		X	X		505			
406	908	X		X	X		506			
407		X		X	C		507			
408	X						508	X		
409	X						509	X		
410	X						510	X	510	
411	X						511	B		604
412							512			
413							513			
		a	b	c	d	e		a	b	c

Ghetto Fighters' House

B Y King,

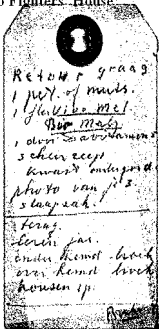
B 3-9

This is Beverly

Thompson &

et. al.

Ghetto Fighters' House

RETORT graag

1 pak. of muis.

1 fl. Vibo mel.

Bio Matz

1 oven savitamon

3 chin cept

kwant ondergoed

photo van je 3

slaapzak.

---

teraz.

leren jas.

andere kleding broek

over kleding broek

housen op.

De laatste tijd hebben familieleden van gevangenen getracht langs verboden weg brieven het kamp binnen te smokkelen.

In vele gevallen werd daarbij gebruik gemaakt van de pakketten die aan de gevangenen worden gestuurd. Gebakken in brood, in jam-potten in omhulsels, tussen het verpakkingsmateriaal werden verboden brieven en berichten gevonden.

Ik verzoek jullie nu op deze niet toegestane wijze geen brieven te sturen. Bij de censuur werden deze brieven toch gevonden, waardoor ik nu straf wordt blootgesteld. Straf heeft verlanging van mijn gevangenschap tengevolge en bovendien krijgt ieder, die langs verboden weg berichten het kamp in of uit smokkelt, zes maanden Postsperrre.

Tenslotte moet er rekening meegehouden worden, dat het verboden is klederen in pakketten te sturen.

Ghetto Fighters' House

BUREAU EVACUEERINGS & REPATRIERINGSZAKEN M.G.
Afdeeling Informatie.

Bij onze dienst kwam heden het bericht binnen omtrent de bevrijding van :

- - - - Bouwke Koning, geb. 19.9.15 te Akkrum - -

Hij bevindt zich thans in: - Brussel op weg naar Nederland

~~Onderzocht~~genwoordige verblijfplaats kan ik U niets berichten.

~~Ook het~~ tijdstip van zijn terugkeer naar ons land is thans nog niets met zekerheid te zeggen.

AAN: Fam. Koning, Groenekam, Vijverlaan 26

- - - - -
S-Br-E.R.328.

A.E.F. D.P. REGISTRATION RECORD

(1) REGISTRATION No.

M 015 000 694 H

Original Duplicate

For coding purposes

A B C D E F G H I J

Koning *Bouke*

(2) Family Name *Koning* Other Given Names *Bouke* (3) Sex M. Single Married F. Widowed Divorced (4) Marital Status *NED*

(5) Claimed Nationality *NED*

(6) Birthdate *19-9-15* Birthplace *Okkrum* Province Country (7) Religion (Optional) (8) Number of Accompanying Family Members:

(9) Number of Dependents: (10) Full Name of Father (11) Full Maiden Name of Mother

(12) DESIRED DESTINATION *Groenekan Utrecht* (13) LAST PERMANENT RESIDENCE OR RESIDENCE JANUARY 1, 1938. *Groenekan, Nijmegen 26*

City or Village Province Country City or Village Province Country

(14) Usual Trade, Occupation or Profession (15) Performed in What Kind of Establishment (16) Other Trades or Occupations

(18) Do You Claim to be a Prisoner of War? Yes No

(17) Languages Spoken in Order of Fluency a. b. c. (19) Amount and Kind of Currency in your Possession

(20) Signature of Registrant: *[Signature]* (21) Signature of Registrar: *[Signature]* Date: *27/6-45* Assembly Center No.

(22) Destination or Reception Center: *PO Box Breda*

(23) Code for Issue

Name or Number										City or Village		Province		Country															
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28		
X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X

(24) REMARKS *Pravensbrink*

H

MEDICAL CLEARANCE CERTIFICATE

1st		2nd		1	2	1	2	1	2
D. D. Y.		M. M. M. M.		HEAT.		OTHER			
(25) Dates of Disinfection				Types					
(26) PHYSICAL CONDITION ON ARRIVAL				(27) IMMUNIZATION RECORD					
L.	M.	C. D.	D.	Type	Dose	Date	Initials		
☒	☐	☐	☐	T (Epid)	1.				
REMARKS					2.				
					3.				
				D.	1.				
					2.				
				T. T. (Tab.)	1.				
					2.				
					3.				
				O.					
				S.	Date	Initials	Reaction		
				Vacc.			I.	V.	VA.
Arrival Medical Inspection --:				Read.					
				(28) Final Medical Inspection --:					
Date				Date					
Medical Examiner				M. R.					
(29) MOVEMENT AUTHORIZATION OR VISA				(30) RECEPTION CENTER RECORD					

Temporary
identity
certificate
issued--:

Supplementary Record

EVACUATIEDIENST BREDA

CENTRALE REGISTRATIE

EN INSPECTIE

POSTWIJLAAT 33 - KALKEN 30

Number

Date

Signature of Authority

- GRENSBEWAKING -

DOORLAATPOST

B R E D A

bonnen kaart
31 juli 1949.

---

ook een kaart
van de Stichting
1940-1945.

BON- KAART KB 909		BONKAART KB 909 INGAANDE 31 JULI 1949									
Algemeen 524	Algemeen 525	Algemeen 546	Algemeen 547	Algemeen 548	Algemeen 549	Algemeen 552	Algemeen 553	VLEES 542	VLEES 541	Aardappelen 38	Aardappelen 37
Algemeen 524	Algemeen 525	Algemeen 526	Algemeen 527	Algemeen 528	Algemeen 529	Algemeen 532	Algemeen 533	VLEES 522	VLEES 521	Aardappelen 38	Aardappelen 37
Algemeen 524	Algemeen 525	Algemeen 526	Algemeen 527	Algemeen 528	Algemeen 529	Algemeen 512	Algemeen 513	VLEES 502	VLEES 501	-1945	STICHTING 1940-1945
BROOD 37A(0)	BROOD 38A(0)	BROOD 39A(0)	BROOD 40A(0)	ALGEMEEN 413	Algemeen 489	Algemeen 492	Algemeen 493	VLEES 482	VLEES 481	ERDAM	GIRONUMMER 194045
BROOD 37A(0)	BROOD 38A(0)	Algemeen 466	Algemeen 467	Algemeen 468	Algemeen 469	Algemeen 472	Algemeen 473	VLEES 462	VLEES 461		
BROOD 37A(0)	Algemeen 445	Algemeen 446	Algemeen 447	Algemeen 448	Algemeen 449	Algemeen 452	Algemeen 453	VLEES 442	VLEES 441		
Algemeen 404	Algemeen 425	Algemeen 426	Algemeen 427	Algemeen 428	Algemeen 429	Algemeen 432	Algemeen 433	VLEES 422	VLEES 421		
Algemeen 404	Algemeen 405	Algemeen 406	Algemeen 407	Algemeen 408	Algemeen 409	Algemeen 412	Algemeen 413	VLEES 402	VLEES 401		
Algemeen 404	Algemeen en 385	38	Algemeen 387	Algemeen 388	Algemeen 389	Algemeen 392	Algemeen 393	VLEES 401	38	37	
385	Algemeen 385	Algemeen 387	Algemeen 387	388	389	392	393	VLEES 381	382	37	

4
 Vrienden uit de illegaliteit

Bauke Koning en zijn vrouw

door hun „kinderen” in Israël ontvangen

... en als wij elkaar nooit zullen overzien, laat dan het werk, dat wij samen mochten doen, jullie je loven lang als een heilige steen bijlijven. God zegene jullie allen.

(Uit de nagelaten, uit het kamp Vught gesmokkelde, brieven van Joop Westeroord, in augustus 1944 geïnterviewd.)

Op 16 augustus 1942, donderdagmorgen vroeg, begon de onderduik van het Jeugdalijs-huis te Loosdrecht. Op vrijdagmiddag was de „evacuatie” van achttienjarige kinderen en van twaalf chaloetisten en leiders, zestig jonge mensen in totaal, voltooid.

Geen van de kinderen hoefde alleen op pad, noch behoefden de Joodse leiders hen te begeleiden. Stuk voor stuk werden zij afgehaald door niet-Joodse vrienden en aldus ontrokken aan de schennende hand van de bezetter.

Toen deze dan ook, volgens de plan-noot, op zondag 20 augustus 1942 wilde toeloozen, vond hij het huis leeg. Slechts Flip de hond, kwam de heulsknechten blijfend tegemoet...

DIT was de eerste grootse verrichting van de groep van Joop Westeroord, Bauke Koning, Frans Gerritsen en anderen, die in zandzakken waren gekomen met de groep der chaloetisten.

Het waren de chaloetisten, die volgens Abel J. Herzberg in zijn „Kroniek der Jodenvervolgving”, onder de Joden in Nederland de enige groep vormden, die tot een georganiseerde illegaliteit kwam. Een groep ook, die door haar ideologie en idealen een samenhang en karaktervastheid vertoonde, die zelfs de Duitsers in de kampen heeft geïnspireerd.

Geen enkele groep onder de Joden in Nederland heeft recht op meer algemene en onverdeelde waardering dan zij”, schrijft Herzberg onder meer.

bij Bidel in Noord Brabant, waar hij één van zijn jongens over de grens bracht, op het eerste stuk van de weg naar Spanje. Toen begon zijn lidensweg, die op het politiebureau van Eindhoven aanving en leidde door de kampen van Amersfoort en Vught, naar Gross Rosen in Polen en het kamp Dora in de Harz, om te eindigen met de beruchte evacuatie van West naar Oost en van Oost naar West. De geallieerden begonnen in het Westen en de Russen in het Oosten op te rukken en de Duitsers dreven hun uitgeteerde evange-nen als vee voor zich uit van kamp naar kamp in de laatste moordende oorlogswinter.

De bevrijding kwam voor Bauke, ernstig geknakt maar niet gebroken, in het vroege

Zij hebben, onder tegenwerking van de officiële instanties, de juiste weg gezien en zij zijn hun vrienden voorgestaan op deze weg, daarbij steun biedend aan de jongeren en inspiratie aan de wankelevoeligen.

Goed is het ook om van hen, die tot de „instanties” behoorden, de naam te noemen van haar, die in tegenstelling tot vele van haar collega's uit de offitie H-chamen, al heel vroeg de waarde van de zich ontwikkelende illegaliteit heeft ingezien. Erica Blüth, thans in Herzlia, heeft de chaloetisten volledig bijgestaan, ook met de raad en daad, waarover zij krachtens haar officiële middelen kon beschikken.

ning: „onze kinderen van toen zijn nu onze vrienden. Wij zijn gelukkig, dat wij nu zien kunnen hoe uitstekend zij zich ontwikkeld hebben en hoe zij als vrije mensen door het leven gaan.”

DE gasten hebben zich aan de feestelijke tafels gezet. Menachem Finkhof geeft een sijn en het samenzijn wordt geopend met muziek van piano en fluit. Daarna spreekt Menachem eerst in het Hebreeuws de vele kinderen toe, die door de trotse ouders meegenomen zijn om hen nog een keer aan Bauke- en Vrouwkje te kunnen tonen.

„Na twaalf jaar gescheiden te zijn geweest, voelen wij ons rijk thans Bauke en Vrouwkje in ons midden te hebben”, begint Harry Ascher zijn korte toespraak. „Wij, die de grootste afbraak en vernietiging hebben meegemaakt, hebben ook het voorrecht dit Israël te zien verrijzen. Nu wij Bauke en Vrouwkje opnieuw hebben gesproken, thans in ons midden, hebben wij gezien, hoe ook zij dit ervaren. Jullie houding, Bauke en Vrouwkje, was het uitvloeisel van een ongekend gevoel voor recht. Sta mij toe één herinnering op te halen: nadat jij, Bauke, weer was vrijgelaten nadat je de eerste keer was gepakt, kwam je onmiddellijk naar ons onderduikcentrum op de Wisenckade in Amsterdam. Daar zei ik tegen je: en nu maar wat kalmer aan, hé? En wat was je antwoord? Maar dat gaat toch niet, we moesten toch verder.

Bauke en Vrouwkje, jullie hulp, jullie vriendschap, jullie redding hebben zoveel voor ons betekend, dat het voor ons alleen een zeer grote voldoening is, jullie thans hier bij ons te hebben mogen ontvangen.”

„Het is nu vijftien jaar geleden,” zo vangt vervolgens Menachem Finkhof aan, „dat de menschen, die nu hier zijn, niet minder dan jullie directe verantwoordelijkheid werden. Wij waren toen allemaal zeer jong, maar jullie hadden al een gezin. En nu de meesten van ons zelf zo ver zijn, dat zij de verantwoordelijkheid dragen voor vrouw en kinderen, of voor man en kinderen, nu eerst beginnen wij te beseffen, wat jullie toen op je genomen hebt. Er is een vraag, waarop geen antwoord bestaat, maar die ik toch noemen wil. Ik vraag mij wel eens af, nu wij zelf de verantwoordelijkheid dragen, die jullie toen al te dragen hadden, of wij in die omstandigheden ook zo gehandeld zouden hebben. En dat wij thans onze gezinnen, ons werk, ons land aan jullie kunnen laten zien, is voor ons een reden tot diepe verheugenis.

Natuurlijk, denk ik verstand aan de vrienden uit de illegaliteit en aan de vrienden uit onze tijd, die er niet meer zijn, in de eerste plaats uiteraard aan onze

waar men vernoocht de leiders dezer. Joodse illegaliteit zonder Joop en Bauke en Frans. Zonder ook de tientallen onderduikers en de verzorgers der identiteitspapieren en de vindingrijke leveranciers der levensmiddelenkaarten.

TN de aanvang heeft Joop Westerweel, die later aan de 'Werkplaats' van Kees Boeke te Bilthoven, wekelang rondgereed om vrienden en bekenden eerst en een steeds wijdere kring later, te overtuigen van wat hij nu als menselijke plicht pyreeneelde.

Vele teleurstellingen ondervond hij daarbij, de teleurstellingen, die niemand die bij enige vorm van illegale arbeid was betrokken, bespeken konden terugkeren. Men verbaasde zich over de houding van de vrienden. Temidden van het grote werk van de onderbrenging van steeds nieuwe onderduikers uit de groep der chaloetisten en van de constante eis van hun verzorging, kwamen de plannen op tot het vinden van vegen om een zo groot mogelijk aantal hunnen naar de vrijheid te brengen. De comités werden uitgebreid, tot over de grenzen. Het risico werd dienoverkomstig groter.

Na een tocht dwars door België en Frankrijk tot aan de voer der Pyreneeën, tot waar hij één der groepen chaloetisten had begeleid tot aan de grenspost der vrijheid, werd hij bij zijn terugkeer gepakt. In het kamp Vught werd hij aan de ernstigste folteringen, waarover de Duitsers beschikten, onderworpen. In één van zijn brieven, uit het kamp gesmeekd, komt de eenvoudige zin voor: „Julie weten, dat ik niemand verraden zal“. Als een heilige heeft hij dit simpele woord van grote droevigheid gezegd.

En uit één van zijn laatste brieven glanzen de woorden, die hierboven staan. Op 31 augustus 1944 kwam het einde voor een Duits vuurpeloton. Zijn aandenken zij tot zegen.

BAUKE KONING, toen tuinbouwleraar aan de school van Kees Boeke, bleef de eerste eveneens tot diep in de avond die aan de kant der vervolgden plaatsomde om het onrecht te bestrijden, waartegen zijn gehele natuur in opstand kwam.

Samen met zijn vrouw 'Wrouwke, maakten zij hun huis in Groenekan, waar zij toen woonden, tot een centrum van actie en tot een vluchthaven, waar ieder van de vogelvrijen die op drift raakte, kon sarnklopen, op ieder uur van de dag, maar ook van de nacht.

Twee keer is Bauke gepakt. De eerste keer liep het goed af en werd hij na zes weken bittere ervaringen vrijgelaten. Welke ervaringen de Friese boerenzoon niet beleeten het hem tot plicht geworden werk onmiddellijk op volle kracht te hervatten. Tot hij weer werd gepakt. Op de grens

Malchau bij Ravensbrück, zwaar ziek werd hij via Brussel gerepatriëerd. Tien jaar heeft Bauke nodig gehad om er weer bovenop te komen. Eerst eind 1955, tien en een half jaar na mei 1945, werd hij volledig genezen verklaard.

Tijdens zijn ziekte en hersteld werd het weliswaar duidelijk, dat hij niet meer tot zijn oorspronkelijke arbeid in land- en tuinbouw zou kunnen terugkeren. Men zijn grote wilskracht wterp hij zich op een nieuw vak. Geholpen o.s. door collega's van de vroegere „Werkplaats“ begon hij zich op zijn ziekte voor het onderwerpen te bekwaamen en met al zijn geestkracht en geestdrift behaalde hij de Onderwijzersakte eerst en de Hoofddakte daarna.

Thans staat meneer Koning voor de klas in Bilthoven, waar leerlingen die hun ouden hem op handen dragen.

Niet minder dienigt geliefd te worden van de geestkracht van zijn vrouw. Toen Bauke was gepakt, voerde 'Wrouwke hun illegale huis verder, met de zorgen voor een gezin in oorlogstijd. Toen Bauke in Vught zat, werd hun jongste zoon geboren.

HET LIJKT goed om thans ook eens de namen te noemen van de leiders der Joodse Illegaliteit, die de zantig van Loosdrecht lieten onderduiken en een groot deel van hen, met de vele anderen, die daaraan onderdoken, de oorlog door hebben kunnen helpen. En die voorts de groep van tachtig hebben helpen organiseren, die over de Pyreneeën Spanje bereikten en in volle oorlogstijd naar het toenmalige Palestina kwamen, niet alleen als vluchtelingen, maar vooral ook als chaloetisten.

Schuscho Simon had reeds zeer jong in Nazi-Duitsland met de Duitse praktijken kennis gemaakt. Hij was het, niet dan Hollanders zijn vrienden die tegen opende voor de gevaren, waaraan de Hollanders maar moeilijk konden geloven. Zijn optreden gaf de krachtigste aansporing voor de organisieren van het onderduikwerk der chaloetisten. Eens sprekende over de nazit-praktijken, zei hij: als ik ooit in het nauw kom, zullen ze mij nooit levend in handen krijgen.

Ook hij werd gepakt, terwijl hij onderweg was voor de uitvoering van één van zijn taken. Ook hij heeft niemand verraden: in de gevangenis te Breda heeft hij zich aan dit gevaar en aan de hem te goed bekende praktijken onttrokken. Zichrono Iwraets.

Zonder verder iemand tekort te willen doen van hen, die de taken op zich namen, mogen hier genoemd worden: Menscha Pinkhof en vrouw Mirjam, thans in Haifa, en Harry Asscher en zijn vrouw Channa, thans in kibboets Jawa.

A jaar nadat het begonnen was met de inopzante onderduik, in augustus 1942, van de zantig van Loosdrecht, gelukte het een lang gekoesterd plan tot uitvoering te brengen.

Lotte Ziesel, voor vijftien jaar één van de kinderen van Loosdrecht, en haar man, een van de Spanje-reizigers van toen, worden thans in de welvarende moeujw Beth Jitschak, in het centrum van het land, bij Netanja. Lange tijd reeds liepen zij met een plan rond en loen zij de financiering gevonden hadden, in het voorjaar van 1937, schreven zij aan Bauke en 'Wrouwke, die wilden met de onderduikers de Joudgaldis te Jeruzalem deed het hare en de scheepvaartmaatschappij „Zim“ bood een reductie aan. En zo stapten Bauke en 'Wrouwke op de trein en reisden door België en Frankrijk, thans op hun eigen naam en met in hun paspoort het visum van de staat Israël, wiens gewaardeerde gasten zij zouden zijn. Toen de boot aankwam, stonden alle kinderen van Israël op de wach, niet op een geheime plaats van samenkomst, maar op de vrije kade van Haifa.

Het gehele land hebben zij bereisd, van Dan tot Elat. Met oprechte vreugde hebben zij de prestatien van de Joodse opbouw gezien. In vele kibboetsim en moesjaviem, in de steden ook, werden zij ontvangen en onthaald door „hun kinderen“ van toen, thans volwassen mannen. Met trots en dankbaarheid fouden allen Bauke en 'Wrouwke hun huizen, hun arbeid en vooral hun kinderen.

En op woensdagmiddag 21 augustus was de eerste reisin. Alle vrienden in Israël waren door Lotte Ziesel bliugendig om naar Beth Jitschak te komen en om Bauke en 'Wrouwke nog een keer te ontmoeten voorwill zij naar Nederland terugkerden.

TERWILL het Beth Am van Beth Jitschak, waar de tafels feestelijk gedekt zijn, vol loopt met de vrienden, die van heinde en weg gekomen zijn om afscheid van Bauke en 'Wrouwke te nemen, vind ik gelegenheid om enkele woorden met hen te wisselen.

„Wij staan versteld van dit land en vooral van de energie en de vitaliteit, die de mensen hier tonen“, zegt Bauke Koning. „Misfchien begrijpt u, dat ik als Friese boerenzoon een speciaal oog heb voor de landbouw. En als ik dan zie, wat men hier heeft bereikt met het land, waarvoor iedere vierkante meter voestijf was, dan ben ik diep onder de indruk. Ook vandaag nog zie je gebieden vol met steden en daarvan maken ze hier bouwland. Het zijn harde omstandigheden, maar als men de mensen hier ziet, dan weet ik dat ze gelukkig zijn, gelukkig en vitaal.“

„En over „zijn kinderen“ zegt Bauke Ko-

ning: „Het is als of het ziele van kinderen in stille uren enkele ogenblikken in jullie onze gevallen vrienden te herdenken.“

„Een diepe stilte legt zich over de volle zaal, het is als of zelfs de kinderen beestfen wacht er in hun ouders omgant. Dan klinkt zach en stem op, die twee brieven van Joop Westerweel voorleest, geschreeven tijdens de duistere nacht van het kamp. Brieven van geloof en van moed, brieven die — ik schroom niet het neer te schrijven — iets heiligs hebben gekregen.“

EN dan staat Bauke Koning op om de volgende loespraak te houden:

„Mijn eerste en sterkste indruk van Israël kreeg ik reeds op de eerste dag van ons verblijf, in Haifa. Wij kwamen langer en nieuw gebouwd, waarvan de portiere geheel gereed was en ook al in gebruik genomen. Het was mij opviel was, dat op verschillende plaatsen van het dak de betonijers nog uitstakten en ik dacht: wat dwaas, dat men dat niet afgevoert heeft. Maar een paar dagen later zag ik hetzelfde in Netanja, in Tel Aviv en nog op andere plaatsen. En toen realiseerde ik me ineens, dat dit beeld typerend is voor Israël. Het huis is nog niet geheel af, maar men moet er toch reeds in wonen en werken. Misschien ook ontbrak het geld om het huis meteen geheel af te bouwen. Men heeft gebouwd, maar gaat straks verder met bouwen. Door ditzelke uitstekende betonijers eentier heeft men contact met de toekomst. Dat is Israël. Van dit land, waar zo gebouwd wordt, zijn wij diep onder de indruk geraakt. Wat is beter dan te leven in een wereld die in opbouw is. Als het huis is opgemakht heeft men niets meer te doen. Het is een vroezicht hier te leven. De ongunstige omstandigheden, met zijn stenen en zijn hilt, dwingen bewonderend af. Het woord onmogelijk schijnt in het Iwrietwoordenboek niet voor te komen. Want jullie beginnen er toch aan en jullie maken er iets van ook.“

(Vervolg op pagina hiernaast)

„Wij staan versteld van dit land en vooral van de energie en de vitaliteit, die de mensen hier tonen“, zegt Bauke Koning. „Misfchien begrijpt u, dat ik als Friese boerenzoon een speciaal oog heb voor de landbouw. En als ik dan zie, wat men hier heeft bereikt met het land, waarvoor iedere vierkante meter voestijf was, dan ben ik diep onder de indruk. Ook vandaag nog zie je gebieden vol met steden en daarvan maken ze hier bouwland. Het zijn harde omstandigheden, maar als men de mensen hier ziet, dan weet ik dat ze gelukkig zijn, gelukkig en vitaal.“

En over „zijn kinderen“ zegt Bauke Ko-

F. van HORN
152, 154, 156, 158, 160, 162, 164, 166, 168, 170, 172, 174, 176, 178, 180, 182, 184, 186, 188, 190, 192, 194, 196, 198, 200, 202, 204, 206, 208, 210, 212, 214, 216, 218, 220, 222, 224, 226, 228, 230, 232, 234, 236, 238, 240, 242, 244, 246, 248, 250, 252, 254, 256, 258, 260, 262, 264, 266, 268, 270, 272, 274, 276, 278, 280, 282, 284, 286, 288, 290, 292, 294, 296, 298, 300, 302, 304, 306, 308, 310, 312, 314, 316, 318, 320, 322, 324, 326, 328, 330, 332, 334, 336, 338, 340, 342, 344, 346, 348, 350, 352, 354, 356, 358, 360, 362, 364, 366, 368, 370, 372, 374, 376, 378, 380, 382, 384, 386, 388, 390, 392, 394, 396, 398, 400, 402, 404, 406, 408, 410, 412, 414, 416, 418, 420, 422, 424, 426, 428, 430, 432, 434, 436, 438, 440, 442, 444, 446, 448, 450, 452, 454, 456, 458, 460, 462, 464, 466, 468, 470, 472, 474, 476, 478, 480, 482, 484, 486, 488, 490, 492, 494, 496, 498, 500, 502, 504, 506, 508, 510, 512, 514, 516, 518, 520, 522, 524, 526, 528, 530, 532, 534, 536, 538, 540, 542, 544, 546, 548, 550, 552, 554, 556, 558, 560, 562, 564, 566, 568, 570, 572, 574, 576, 578, 580, 582, 584, 586, 588, 590, 592, 594, 596, 598, 600, 602, 604, 606, 608, 610, 612, 614, 616, 618, 620, 622, 624, 626, 628, 630, 632, 634, 636, 638, 640, 642, 644, 646, 648, 650, 652, 654, 656, 658, 660, 662, 664, 666, 668, 670, 672, 674, 676, 678, 680, 682, 684, 686, 688, 690, 692, 694, 696, 698, 700, 702, 704, 706, 708, 710, 712, 714, 716, 718, 720, 722, 724, 726, 728, 730, 732, 734, 736, 738, 740, 742, 744, 746, 748, 750, 752, 754, 756, 758, 760, 762, 764, 766, 768, 770, 772, 774, 776, 778, 780, 782, 784, 786, 788, 790, 792, 794, 796, 798, 800, 802, 804, 806, 808, 810, 812, 814, 816, 818, 820, 822, 824, 826, 828, 830, 832, 834, 836, 838, 840, 842, 844, 846, 848, 850, 852, 854, 856, 858, 860, 862, 864, 866, 868, 870, 872, 874, 876, 878, 880, 882, 884, 886, 888, 890, 892, 894, 896, 898, 900, 902, 904, 906, 908, 910, 912, 914, 916, 918, 920, 922, 924, 926, 928, 930, 932, 934, 936, 938, 940, 942, 944, 946, 948, 950, 952, 954, 956, 958, 960, 962, 964, 966, 968, 970, 972, 974, 976, 978, 980, 982, 984, 986, 988, 990, 992, 994, 996, 998, 1000

went haar gaechte cliënte eent
voorspoedig nieuwwar

Ghetto Fighters' House

...ang in ...
te Meppel aan de bekomen verwon-
dingen bezweken.

NIJEHORNE. Verleden week slaagde te Utrecht bij de examens voor hoofdonderwijzer de heer B. Koning te Bilthoven, afkomstig uit Nijehorne.

De heer Koning, die tijdens de bezetting een actief aandeel had in het ondergrondse werk, geraakte daarbij in Duitse gevangenschap. Na de bevrijding bleek hij door de behandeling in de concentratiekampen zo te hebben geleden, dat de medicus hem lichamelijk ongeschikt verklaarden voor verdere arbeid. Zes jaar lang is hij bedlegerig geweest. Maar tijdens zijn ziekte begon hij aan de onderwijzerstudie, zeker geen eenvoudige opgave voor iemand die slechts lagere-schoolopleiding had genoten en van beroep tuinman was. Hij is thans gezond verklaard en smaakte het genoegen nu op zijn 36ste jaar de hoofdtoets te behalen.

Een staaltje van geestelijke energie, dat zeker vermelding verdient en een gelukwens waard is.

SCHOOLLEERST. EN VOLKSSPELEN.

bewezen, dat Juni), evenals elke andere warme dag, niet de minste invloed op het weerverloop heeft. Wel komt zo ongeveer na de eerste helft van Juni niet zo vaak meer een koude invallende noorden- tot noordwestelijke wind voor, zodat het algemene weertype, ook bij minder warm weer, in het laatste deel van Juni een meer zomers karakter krijgt.

Tenslotte zij nog opgemerkt, dat het weer in het midden van de week (rond de langste dag) een sterk toenemend - onweersachtig karakter kreeg, tengevolge van naar onze omgeving opdringende onweersstoringen boven Frankrijk.

Tussen de buien is het weer zwoel, welk weertype ons al aan het honds-dagenweer doet denken.

(Nadruk verboden)

Vor

De PSEUDO Spionne

Oorspronkelijke
Nederlandse
roman

door

P. J. v. GELDER

Eindelijk scheen Récocet het eens te zijn met zichzelf. Hij bukte zich naar de theekan, en begon haar glas vol te schenken. „Als spionne begin je me wel te bevallen,” sprak hij, „tenslotte had ik je toch eindelijk kunnen treffen.”

te wete
er bij. E
te ken
aardigh
had zij
deed ze
Uite
thee.
herin
ste
tas
de
feis
neg
erg
E
ver
da
s

Publiciteit

Datum 1951 of later -
geen betrek gegeven.

Krantenartikelen -

- 1) B. Koning geboren te Nijehorne; slechts lagere
 'scharloopleiding; tuinman;
 ; actief in verzet; Duitse gevangenschap
 6 jaren bedlegerig vanwege behandeling in
 concentratiekampen - in die tijd studeerde voor
 hofpractische onderwijs; geslaagd voor examen - 36
 jaar oud.
- 2) B.J. Koning van Bithoven geslaagd voor
 onderwijses; concentratiekampen in Duitsland
 en Polen; na bevrijding in ziekenhuis aanzaak,
 daarna in Utrecht. Alleen lagere school;
 tuinderovak; gedwongen riekte werkte 2 jaren
 voor onderwijsersexamen; nu geslaagd.

DE HEERENVEENSE KOERIER

PROCLAMATIE.

Leve het Vaderland!
Nederland herrijkt.
De bevrijding is begonnen.

Landgenooten!

Er hangt leve af van uw rustige, ordelijke en eendrachtige houding in de komende dagen. Werkt allen mede dezen een ordelijk verloop te geven. Gehoorzaamlijkt de bevelen van het geallieerde Opperbevel, waarmee de regering een nader bekend te maken regeling getroffen heeft. Luistert naar de aanwijzingen van uw Nederlandsch militair gezag, dat krachtens die regeling onder leiding en verantwoordelijkheid der Nederlandsche regering, zijn taak in overleg met het geallieerde Opperbevel vervult.

In het vertrouwen, dat U spoedig uitvoerig bericht kan worden, wil ik U thans reeds mededeelen, dat regelingen zijn getroffen, geheel in overeenstemming met onze democratische beginselen, waarbij onmiddellijk en tot den tijd, dat de welingevoerde verkiezingen zullen zijn gehouden, tijdelijke vertegenwoordigingen in staat en provincie en gemeente kunnen optreden.

Ik en mijn verantwoordelijke staatsgenooten hopen spoedig weer op vaderlandschen bodem te zijn ten eende de leiding van 's lands zaken weer op te nemen.

Het Kabinet stelt zich voor, bij terugkomst zijn ontslag te vragen, waarna ik ten spoedigste opdracht tot samenslijping van een nieuw ministerie zal geven.

w. g. WILHELMINA.

TER INLEIDING

Nu de bevrijding een feit is geworden kan ook de Ned. pers weer eijlike en openhartig en vooral waarheidsgetrouw haar werk van opvoeding en voorlichting hervatten. Dat daarbij geen plaats is voor die redacteurs, die gewillig en gezweel alles geschikt hebben wat hen door de Duitse bezetters werd opgedragen, spreekt vanzelf. Zo zal ook de redactie van het Nieuwsblad van Friesland grondig gerei-

verd moeten worden, daar ook deze jarenlang haar gehele medewerking aan de Duitse propaganda heeft gegeven onder leiding nog wel van een landverrader zoals Steenaart.

In afwachting van nadere regelingen, en van andere wel trouw gebleven mensen, is de reactie overgenomen door het tot nu toe illegale blad „De Koerier“, bij vele lezers wel bekend. Daarbij zal gebruik gemaakt worden van persen enz. en tevens van de verspreidingsorganisatie van „Nieuwsblad van Friesland“, en alleen in dit opzicht kan „De Heerenveense Koerier“, dan ook een voorzetting van de Hepekma genoemd worden. Abonnés enz. worden echter zoner dan men indrukkelijk uiting geeft het tegendeel te wensen, automatisch overgenomen en ontvangen in het vervolg dan ook „De Heerenveense Koerier“. We hopen dan dat tot volle tevredenheid van onze lezers onze taak mogen uitvoeren en mogen bijdragen tot een juiste, objectieve voorlichting van ons volk.

Door de N.B.S. is tot waarmede burgemeester van Heerenveen benoemd de heer E. de Haan uit Heerenveen. De heer De Haan is langen tijd gepijeld geweest, en is nu de teverschieting van inspecteur Wolters ondergedoken, naar hij door de Duitsers als repressiële gezocht werd. Voor den oorlog heeft hij als raadslid ook reeds de gemeente geleid. Het is een gezellige keuze geweest en we helen onze tijdelijke burgemeester van harte welkom.

HEERENVEEN BEVRIJD.

Langzaam maar zeker zagen we reeds enkele weken de bevrijdende legers onze woonplaats naderen. En hoe dichterbij de legers naderbij kwamen, des te groter werd de spanning. Dit werd nog vererpt door Dondersdagmiddag patrolerende tanks reeds in Miltam waren doorgedrongen en velen de bevrijding bijna een feit waanden. De daaropvolgende Vrijdag vergoed dan ook heel wat van onze zenuwen, daar er van geall. troepen niets was te merken, en ze

verder af scheeren dan ook. Daarbij kwam nog het springen der bruggen en het nemen van de verschillende andere voorzorgsmaatregelen door de D.L. en we meenden dat er nog hard gevochten, zou moeten worden alere de bevrijding een feit zou zijn. En zo werd het Zaterdag, en de berichten, die de postiers der Canadezen meldden noemde plaatsen, die steeds dichterbij lagen, terwijl nu ook van verschillende kanten het schieten duidelijk te horen was.

Ten tegen den avond nog geen troepen in de plaats waren doorgedrongen, leek alles er op dat er opnieuw een dag van spanning bij zou komen. Maar plooieling kondigde een luid geroep de bewoners ten W. van de Hooibouwing aan, dat het toch eindelijk waar zou worden, en dat nu ook Heerenveen aan de beurt kwam om bevrijd te worden. Wel werd nog bijld geverst, voordat de Canadezen over de vernielde bruggen zouden zijn doorgelaten. Zonder moogen het daglicht aanbreekt, waren de bruggen weer neergehaald en in geen velden en wegen meer Duitsers te bekennen.

Heerenveen was bevrijd!

Na korte tijd begonnen reeds lange stromen geallieerde materieel bij ons te rijden en was o.e. bevrijding deklaard.

En nu zouden we de stemming in de plaats willen beschrijven, doch hier moeten we wel bekennen, dat we daarop niet in staat zijn. De grote blijdschap en opwachting, die op aller gezichten was te lezen, het entousiasme, waarmee de doorrekkende luepen werden toetrijcht, het is onbeschrijflijk. Er gebeurden dingen, die we nu de vijf jaren bezetting zijn onmogelijk waren gaan beschouwen, overal Oranje, vele oude bekende dokan plooieling op, joden liepen vrij op straat, landverraders werden gearresteerd. „De Koerier“ werd openlijk op straat verkocht, kortom, we dachten dat we-droonden, zoo vreemd en onwennig was alles. Maar Gode zij dank, het was nuchtere werkelijkheid en langzaamrand dreng de volke, betekenis tot ons door. VRIJHEID, wat een rooij genoege te waargenomen goed, wanneer men nog de drukkebrede last van vijf jaar bezetting voelt. Maar wat een verpliching legt het ons ook op. Nu moeten we zelf plichtsbetst doen, wat anders onder de druk van dreigementen werd gedaan.

Laten we tonen, die vrijheid waard te zijn en ons rustig en ordelijk gedragen, in gehoorzaamheid aan de uitgegeven verordeningen en voorschriften.

Dankbaarheid vervult ons, wanneer we bedenken, hoe weinig slachtoffers er zijn gevallen en hoe weinig er verhoudingsgewijs is verwoest. En des te dieper is daardoor het medeleven met de nabestaanden van hen die hun leven gaven, S. v. d. Laan, B. v. Ens en J. Kras. Grote woede en verachting komt bij ons op, als we denken aan de lalle moord op v. Ens en v. d. Laan, v. d. Laan die werd doorgeschooten nadat de D.L. reeds de wille vlaggen hadden verlood. Bouwe v. Ens, die vreselijk mishandeld en daarna doorgeschooten en in het land neergesmeten werd.

Sieger, Bouwe en Jan, jullie gaafte je leven voor de bevrijding van ons land. Wij zullen je niet vergeten en zullen trachten jullie waarde te zijn, door ons in volle overgave en met opofferingsgezindheid te werpen op de taak van wederopbouw en herstel. Ook wij willen onzen plicht doen, zoals jullie het deden.

En zo stormen de gevoelens op ons af, we voelen het ene ogenblik tranen opkomen, terwijl het volgend ogenblik de blijdschap over de bevrijding het weer wint. Het is er een overweldigend gevoel, dat ons gedurende ons gehele verdere leven bij zal blijven.

En zo moeten we weer het leven in, een lalle en ons algemeen, maar ook lalle verward. We zullen nu als vijf Nederlanders ons land moeten herbouwen en moeten trachten zo spoedig mogelijk tot normale toestanden terug te keeren. En alleen tezamen en ieder persoonlijk nemen we ons voor om datsoort kan vermogen bij te dragen.

J. S.

FRONTNIEUWS.

Hoewel „De Koerier“ getracht heeft om zoveel mogelijk de mensen op de hoogte te houden van hetgeen er aan de fronten en in de verdere geallieerde wereld geschiedt, zullen er toch zeer velen zijn, die eie kijk op de situatie aan het front in het Westen hebben verloren. We zullen ons dan ook vandaag voornamelijk beperken tot het geven van den toestand zoals die vanmorgen, 16 April, volgens de radiobERICHTEN was aan de verschillende fronten.

De strijd in ons land.

Een juiste kijk krijgt men nog niet op de toestand in Nederland. Vooral de laatste dagen hebben de Canadese legers snelle vooruitgang gemaakt, en heeft de overzichtslijst der berichtgeving dan ook

veel te wensen overgelaten. Het staat evenwel vast, dat ten Oosten van het IJsselmeer en de IJsel, vrijwel het gehele gebied is bevrijd op enkele D.L. weerstandsnesten na. In Friesland is gister Leeuwarden en zander tegenstand genomen, waarna via het bevrijde Dokkum de Wadenoaze bij Ternaard werd bereikt. De D.L. troepen in het Westen van ons land kunnen dus nog slechts over zee ontsnappen.

Nadst vrijwel geheel Drente was gezuiverd, inbegrepen de hoofdplaats Assen, trokken de Canadezen naar Groningen op en bereikten voorbij deze stad de Dollard. In Groningen zelf wordt hard gevochten in het centrum der stad; het kanaal dat om dit centrum heen loopt is echter reeds overvloedig.

Zwolle is nu ook geheel gezuiverd, doch werd gister nog door D.L. artillerie beschoten.

De beide bruggehoofden ten W. van de IJsel zijn weer verhoer uitgebrand, waarbij tot in Apeldoorn werd doorgedrongen en Arnhem geheel werd bevrijd. Ook de verlossing van het Westen van het land begint dus in zicht te komen, hoewel de vijand hier verbeten tegenstand biedt.

Westelijk front.

Wanneer we hier het verloop van de frontlijn aangeven, dan zien we de Canadezen ten N. van Meppen op ongeveer 30 km. van Emden staan. Dan loopt het front ten O. van Meppen naar het Zuiden, even ten N. van Osabrück, om dan langs de Hunte tot Daimenhorst ten W. van Bremen te lopen. In deze sector bleeden de D.L. nog krachtige tegenstand, en dedden een tegenaanval ingezet. Van een punt ten Z. van Bremen loopt de frontlijn langs de Weser, langs de Aller om bij Celte naar het Oosten te buigen naar de Elbe; hier het veroverde Stendal. Het front volgt nu de Elbe, waar in Maagdenburg wordt gevochten en ten Zuiden van deze stad over de Elbe een bruggehoofd werd gevormd. Verder loopt de frontlijn dan naar de W.-rand van Halle via het veroverde Köthen, en vandaar over Leuna, Weißenfels en Zella, Jena, Koburg, Bayreuth, Bamberg naar Ochsenfurt ten Z. van Würzburg. Nu buigt de frontlijn weer naar het W. om bij een punt ten O. van Heideberg de Neckar te bereiken.

Tot een punt ten Z. van Baden-Baden snakt hier het te Franse leger langs de Neckar en de Enz. Ons rest nog te vermelden dat in het omsingelde Ruhrgebied de Duitse troepen nu in tweeën gesplitst zijn.

De steden Dortmund, Essen, Gelsenkirchen, Duisburg, Wuppertal en Bochum zijn reeds in geallieerde handen. Groot zijn de stagen die de laatste weken aan D. zijn toegebracht en de desorganiseerte neemt nu steeds toe. Een leger dat in veertien dagen tijds 535.000 man aan gevangenen verloren, gaat z'n totale vernieling tegenover.

Ook hier is vorige week een nieuw geall. offensief ingezet en reeds is het leger aan de Oostkant de rivier Silaro getrokken. Massa Lombardo, Imola en Fusignano zijn reeds bezet. Aan de Westkant zijn Massa en Carrara veroverd en trekken de Am. op naar Spezzia.

Oostfront.

Na de volledige verovering van Weenen, rukken de Russische legers aan beide zijden van de Donau naar het W. op. Ten Z. van deze rivier werd Traisen overschreden en St. Pölten veroverd. Ten N. van Weenen werd nu Floridsdorf geheel gezeurd en Korneuburg veroverd.

Luchtfrent.

Op de steeds kleiner wordende rest van Duitsland duren de bombardementen voort. De laatste dagen werd Potsdam zwaar aangevallen, verder allerlei militaire doelen in Midden Duitsland tussen de fronten spoorwegcentra, die nu zowel vlak achter het Oostfront en het Westfront liggen.

Een woord van ernstig vermaan.

Nu de bevrijding van de gemeente door de geallieerde legers een feit is geworden, moge ik tot de ingezetenen een woord van ernstig vermaan richten.

Uw bijdschap is ook de mijne. Brengt uw bijdschap echter slechts op gepaste wijze tot uitdrukking. Vergeet niet, dat een groot deel van ons volk nog aan zware beproevingen bloot staat.

Voorts doe ik een ernstig beroep op U om de voorschriften, welke door of vanwege de geallieerde militaire autoriteiten worden uitgevaardigd, strikt na te leven.

Juis nu en vooral nu wordt van U gehoorzaamheid en ordelicvendheid verlangd. De geallieerde

bevelhebbers geven geen voorschriften om de bevolking in haar vrijheid te beknotten, maar omdat deze in het belang zijn van de oorlogvoering. Bedenkt dit wel! Meent U niet, dat U thans de straat op elk tijdstip kunt betreden en kunt gebruiken op de wijze, zoals U dat wenscht. Werk door gezagsgetrouwheid mede aan de zaak der vrijheid.

De politie en de N.B.S. hebben instructie om ten strengste op naleving van de voorschriften toe te zien. Heerenveen, 15 April 1945.

De waarnemende Burgemeester
E. DE HAAN.

Verbod verblijft in open lucht.

De waarnemend Burgemeester van HEERENVEEN maakt in opdracht van den Geallieerden Militairen Commandant het volgende bekend:

Het verblijft in de open lucht is VERBODEN van:

15 Lm. 30 April tusschen 22. — en 7.00 u.	
1 Lm. 15 Mei	22.15 • 6.30 •
16 Lm. 31 Mei	22.45 • 6.00 •
1 Lm. 15 Juni	23. — • 5.45 •

Gebruik rijwielen op hoofdwegen.

De wnd. burgemeester van HEERENVEEN maakt in opdracht van den Geallieerden Militairen Commandant bekend, dat het ten strengste verboden is zich met rijwielen op de hoofdwegen te bevinden.

Dit verbod geldt voor Zondag 15 en voor Maandag 16 April 1945.

Verblijf hoeken van straten, enz.

De wnd. burgemeester van HEERENVEEN maakt in opdracht van den Geallieerden Militairen Commandant bekend, dat het VERBODEN is zich op te houden op hoeken van straten, bij bruggen en op den rijweg, en

dat de orders van de politie en de (Nederlandsche) (Binnenlandsche) (Strijdkrachten) STIPT MOETEN WORDEN OPGEVOLGD.

De wnd. burgemeester voornoemd,
E. DE HAAN.

MILITAIR GEZAG.

Waarschuwing.

Alle goederen welke deel uitmaken van de legervoorraden, behoren tot de uitsluiting van de geallieerde of Nederlandse strijdkrachten of van overheidswege aan een militair zijn verstrekt, zijn eigendom van een geallieerden staat of den Staat der Nederlanden.

Tot legervoorraden behoren mede: voorwerpen en onderdelen daarvan, wapens en munitie, kleding, levensmiddelen, dekens, bedrading, die niet anderszins is geen militair bevoegd om enig dergelijk goed weg te geven of te verwijderen.

De burger, die dergelijke goederen onbevoegd wegneemt of zich op andere wijze toegenet, maakt zich schuldig aan diefstal en kan worden gestraft ingevolge artikel 310 of artikel 311 van het Wetboek van Strafrecht.

De burger, die dergelijke goederen koopt, huurt verhuurt in pand neemt als geschenk aanvaardt, uit winstbejag verkoopt, verhuurt, in pand geeft, vervoert, bewaart of verbergt, maakt zich schuldig aan heling en kan worden gestraft ingevolge artikel 416 of artikel 417 van het Wetboek van Strafrecht.

Rijdt niet mee op legerauto's, want zij veroorzakt daardoor vertraging in het militaire verkeer en brengt de chauffeurs in moeilijkheden, die strafbaar zijn indien zij U veroorloven.

Niet fotografeeren in militaire zone.

Het publiek wordt er op gewezen, dat ingevolge de Verordening Bescherming Krijgsbrulagen (Verordening van den Chef van den Staf Militair Gezag no. 10) het strafbaar is om foto's te nemen of teekeningen te maken van militaire objecten, van welken aard ook.

OPENBARE BEKENDMAKING.

Verdultering. Ingevoige de Verordening van den Chef van den Staf Militair Gezag, getiteld „Wijziging Verduisteringsverordening“, zijn de bestaande bepalingen op het gebied van de verdultering met eenige wijzigingen gehandhaafd.

Hierbij wordt bepaald, dat dagelijks moet worden verdulterd van een half uur na zonsondergang tot een halfuur voor zonsopgang.

Overtrading van het bij of krachtens genoemde verordening bepaalde is strafbaar.

Bekendmaking aan het Nederlandse Volk.

De Koninklijke Nederlandsche Regeering brengt het volgende ter kennis van het Nederlandsche Volk:

I.

Al naarmate het gebied van het Koninkrijk der Nederlanden van den vijand wordt bevestigd, wordt, volgens de voorschriften van het Besluit op den Bijzonderen Staat van Beleg, dit gebied verklaard zich te bevinden in bijzonderen staat van beleg en onder Militair Gezag.

Het besluit op den Bijzonderen Staat van Beleg zal zoo spoedig mogelijk gepubliceerd worden in alle bevestigde gemeenten. Zoo spoedig als de uit- en inwendige veiligheid van den Staat dit toelaat, zal de Bijzondere Staat van Beleg eindigen wat betreft het geheele Rijk in Europa of een gedeelte daarvan.

II.

Het is van het hoogste belang, dat de militaire operaties, die reeds de bevrijding van een gedeelte van ons land tengevolge hebben gehad, door de Geallieerden worden voortgezet met alle te hunner beschikking staande middelen totdat de vijand volkomen verlagen is en verdreven uit het gehele Rijk in Europa.

Naast het in werking treden van den Bijzonderen Staat van Beleg, heeft Nederland, teneinde de militaire operaties op Nederlandsch grondgebied op alle mogelijke wijzen te bevorderen, overeenkomsten gesloten met Groot-Brittannië en de Verenigde Staten van Amerika.

De voornaamste bepalingen van deze overeenkomsten zijn

Ten eerste: de getroffen overeenkomsten tusschen op geenerlei wijze aan de soevereiniteit van de Nederlandsche Regeering.

Ten tweede: Generaal Dwight D. Eisenhower, in zijn hoedanigheid van Opperbevelhebber van de Geallieerde strijdkrachten, zal in gebieden waar militaire operaties ondernomen worden in zette beschikken over de volledige bevoegdheid om al zulke maatregelen te treffen, militaire zoowel als administratieve, welke de militaire toestand mócht gebiedten.

Ten derde: Niettegenstaande deze bevoegdheid van den Opperbevelhebber van de Geallieerde strijdkrachten is het niet te verwachten, dat hij daarvan gebruik zal behoeven te maken om in te grijpen in Uw

publiek of persoonlijk optreden. Integendeel. Behalve in zoverre als militaire overwegingen en de handhaving van de orde zulks zullen noodig maken, zullen regelingen worden getroffen door de Nederlandse militaire en burgerlijke autoriteiten.

(Slot volgt.)

† Heden overleed plotseling voor eer van zijn Vaderland, op de Kavelstreek bij Heerenveen, onze geliefde Zoon en Broeder

JAN H. KRUIS,

in den ouderdom van 41 jaar.

Linnjebêrd, 14 April 1945.

Wed. H. KRUIS en Kinderen.

De plechtige gezongen Uittwaaf is bepaald op Dinsdag 17 April, 's morgens 10 uur (off. tijd). Daarna de begrafenis op het R.K. kerkhof aldaar.

** Tijdens het vervullen van zijn plicht als Nederlander werd van ons weggerukt onze geliefde Man en Vader

SIEGER VAN DER LAAN;

op de leeftijd van 38 jaar.

Als ik omringd door tegenspoed, Bezwijnen moet,

Schenkt Gij mij 't Leven.

Heerenveen, 14 April 1945.

Mr. Haabe Binnertstraat 49.

De diepbedroefden,

B. v. d. LAAN—FRÉDERIKS en Kinderen.

De teraardbestelling is bepaald op Woensdag 18 April, na de rouwdienst des namiddags te 2 uur in de Geref. Kerk te Heerenveen.

** Op Vrijdag 13 April bracht het offer van zijn leven, voor de bevrijding van ons land en de strijd voor Waardheid en Recht, onze strijdmakker

BOUWE VAN ENS.

Zijn standvastigheid blijft ons ten voorbeeld.

De begrafenis zal plaats hebben te Nijehorne op Dinsdag 17 April, des namiddags 1 uur vanaf Café Schreth.

Zijn Kameraden.

Verantw. Red. J. Spiekhouw - Heerenveen

1.

R

1960-'64.

24/5/64

Beeth mirjam

Waarom je niet heeft willen aantalen vragen en me jessende
 ramint Israel die existense zijn uit de gesprekken met jou e.o.
 te vroeg me niet te antwoorden. Of dat mogelijk is niet is
 nog niet en of γ belangrijk is common. Dat zal id het posten.
 a. Waarn a pers om bij Beeth. Is denk omdat Joop hier meen had
 die hij vertrouwde en die hem inlichtingen konde geven om de
 bevestiging op dat moment.

Waarom zij samen. Joop ging volgens mij niet graag alleen.
 had nog behoefte aan gemeenschapsgevoel iets anders nemen en
 een gesprekspartner en tegenspreker.

Dat hij de groen daag Beeth lang vinkfabriek kwam om
 een paar duitsen soldaat op een jute achterloop. Is veldt van
 niet om te gaen metten lang te gaen of iets anders Joop deelt
 dat het zou gaen. Is veldt bij een huis veldt bekende van
 Joop moorden met de meisjes. Joop was veldt polsbrongt
 binnen om date de meisjes te halen. Joop kwam niet te rug
 d.v.i p. kwam Is. om uit huis leken Joop sat te al
 met. Die D. soldaten hebben, de veldt is de jute gebracht
 en om in γ ong gebracht. Heel gemakkelijk opgehoort.
Beeth tante wach van ons. Is nu niet in dat dit is γ boelje
 hoort. Is zou me veldt dat we niet beter geweest hebben.
 Enfin overal maakt men fouten.

Van a but verloor zijn we onder het veldt huis geresolte
 Beething en marechausse. Gemakkelijk om veldt te brengen
 niets gedaan. Het gesprek hebben we daarmee met γ af

3.

om teent andere arrestatie enz. dat wett ik niet meer
 verantwoordelijk is dat te over weg zenden. Ik roer er niet meer
 in. om teent D. en vertoel me ik niet misschien Frans J.
 of Jan Jans.

C. Wie heeft gedichtte van prop. uit de groenjes. Ik weet ik
 niet en ook niet waar deze te vinden zijn.

Ik heb een klein gedichtje op een kaartje men dat het van
 prop. is en staat met onder ik kan ook aangeschreeven zijn maar
 de hand schrift lijkt op dat van prop. Ik denk dat je met
 jouk tegen een vout de eervaring heeft me bij uitzet som-
 mering julest, dat stakke vout el niet lang heren bij de
 eigenaar omdat er altijd avond te don is mijnen je hebt vout
 van prop, misschien vout je deze kleinste vout lang. Ik
 heb vout tyt er een foto copie van te laten maken, onder deed
 ik dat. Dat was de allen. Ik hoop dat je ik leren kan.

Wilt vout of de kaart hier opgekleerd was. Dat vout
 me vout vout, men er zijn menen die van hunne harte
 dat ik allen vout. vout vout bij vout groep. Daarom is

de vout of er iets van julle vout planne vout vout.
 mijnen ik is om te laten. vout vout vout vout vout.
 Ik vout er vout van, als of er vout andere vout in de vout
 vout vout dan vout vout vout vout vout vout.

Ik vout, - ga men bed. Ik heb vout vout vout vout vout vout
 ik te vout vout van vout vout vout vout vout vout.

vout vout vout vout vout vout vout vout vout vout vout.
 bij de vout vout vout vout vout vout vout vout vout vout vout.

39: '40 - '40-'41 Ik vout er vout vout vout vout vout vout
 vout vout.

4.

school loop.

mingen good menschen - de kinderen e id loop
my man steeds op het veld, wie e loc.?

Booy

↑ Boud.	1:1 29
------------	-----------

mit ungluck.

52

2.

andere dag eindhoeren. Nog éénmaal Josp gezien tijdens verhoor bij S.D. Dat was 't laatste afscheid van Josp. J. v. d. zeg ik nog maar eens, dat het zo zo moest gaan. Dat Josp zulle worte moest doen tenwijl andere jonge knoels vrouwen zich onledig hielden met verhuizingen, bonnen uitreiken enz. Wat zijn we stons geweest Josp niet te sparen voor leiding geven, etc.

B. Over Heuk Brussel.

Deze stille bescheiden man leerde ik in Vught kennen. We bleven bij elkaar Vught → vele duitse kampen, Ht Gross Rosen (Pollen), daar stierf Heuk van honger en ellende, wel kammen, verpaupend. Dan, slapen, we, ates, we pu werkten, we. Ik verloor de beste vriend van mijn leven. Een man zo trouw als geen tweede.

Eens bij strafappell, er was kritisch, geroepen over etens - - door capo's enz., kreeg iedere kende rij (iedere rij 5 man.) 20 slagen op 2de achterste wur over gebogen. Tegees een hek of bed. Zelf tellen, telde mis, op nieuw befinnen. Heuk was een tierde rij, ik er naast. We zagen het aankomen. Hij kon het niet meer hebben, dat wist ik, bluf heb ik niet heen gewisseld. Ik had nog een beetje blees op mijn achterste. Telde echter 3 x verkeerd, kreeg 45 slagen. 14 dagen niet zitten, of liggen, een, danu bechadigd, was resultaat, plus 100 mijn zokken bevuild en een schoon goed. Maar Heuk heeft nog meer geleden. Dat is een vrachtherel, door het Herrenvolk vermoord. 'e moest nooit weer in die land gekomen zijn. Was beter nog een zin duit spreken.

3.

Over Heikes verdere arrestatie enz. dat weet ik niet meer.
 Waarschijnlijk is dat Teven weg gezonken. Ik hoor er niet
 meer in. Over kaart R. en Norbert weet ik niet, misschien
 Frans G. of Jan Smit.

C. wie heeft je lichten van Josp uit de gevangenis. Ik weet
 't niet en ook niet waaraan te vinden, 25m.

Ik heb een klein gedicht op een kaart, maar dat het
 van Josp is, er staat niets onder. 't kan ook over geschreven
 zijn, maar 't handschrift lijkt op dat van Josp. Ik
 stuur het je met grote tegenzin want de ervaring heeft
 me bij iedere samenwerking geleerd, dat stukken veel
 al niet terugkeren bij de eigenaar omdat 'er altijd
 zo veel te doen is. Mijjam, je hield veel van Josp, misschien
 stuur je deze kleinood wel terug. Ik heb een tijd er een
 foto copie van ^{latten} te werken, anders deed ik dat. Dat was dan
 alles. Ik hoop dat je 't lezen kan.

Wil schreef of de hemel hier op geklaard was. Dat zullen we
 wel zien, maar er zijn mensen die zo kunnen baten dat
 't alles verland. Zulke zitten bij onze groep. Daarom is 't
 de vraag of er iets van jullie mooie plannen terecht komt.
 Mijjam 't is om te huilen. Van 'n scheet een donderslag
 maken. 'k Snap er niets van, alsof er nooit andere
 dingen in de wereld bestaan hebben dan waar men zich
 nu zo druk over maakt.

Ik stop en ga naar bed, ik heb een zeer drukke tijd gehad en
 nuf. Ik ben hoofd geworden van een heel aardige school in
 de Bilt, waar jij en ik samen kennis maakten op de
 tuinbouw cursus, bij de heer vd. Hoek enz. Jij mocht 't twee
 jaar niet meer bezoeken. ³⁹⁻⁴⁰⁻⁴¹ 't was ^{aan 'n} heel leuk en nufal
 lew aan denken als ik door de school loop.

4.

wie

en

en

wie

2. dat weet ik niet meer.
 3. jezenken. Ik voer eruit
 weet ik niet, misschien

in de gevangenis. Ik weet
 de kinderen, 25m.
 ik weet, maar dat het
 was, + dan ook over geschreven
 staat op dat een Jozep. Ik
 die want ik er van ingeefte
 of geleerd, dat stukken veel
 en was omdat is altijd
 de helder van, Jozep, misschien
 4. Ik heb geen tijd en een
 deed ik dat. Dat was dan
 ben.

op je kind was. Dat zullen we
 die zo kunnen hater dat
 bij onze groep. Daarom is 't
 voor plannen krecht komt.
 en scheet een donderslag
 en, a Jozep er nooit andere
 hebben dan was men zich

de een, zeer drukke tijd gehad en
 een heel aardige school in
 de mens maakte op de
 t. Hrub en z. Jij mocht 't twee
 - 46 - 47. De meest er wofal
 2. Schied loop.

4.

misjam gaet menachen en de kinderen
 en ik hoop, wij maar steeds op tot ziens, was
 en hoe?

Draag,

je Bonke.

met overlezen.

B.

24/5 '64.

Beste Minsjan,
zoals je weet heeft Willie een aantal vragen aan me
gezonden vanuit Israël die ontstaan zijn uit de
gesprekken met Jon L.A. De vraagme suel te antwoorden.
Of dat mogelijk is weet ik nu nog niet en of 't belangrijk is
even min. Toch zal ik het proberen.

- a. Waarom de greus over bij Budel. Ik denk omdat
Joop hier meussen had die hij vertrouwde en die
hem inlichtingen konden geven over de bewaking
op dat moment.

Waarom wij samen. Joop ging volgens mij niet graag
alleen, had forse behoefte aan, gemeenschappelijke iets
cinderen en aan een gesprekspartner en tevens
geraad.

Vlak bij de greus dorp Budel langs zinkfabriek kwam ons
een paar Duitse soldaten, op de fiets achter op. Ik stelde
voor niet over te gaan maar terug te gaan of iets anders.

Joop dacht dat het zou gaan. Ik wachtte bij een huis
waar bekend van Joop woonden, met de meisjes.

Joop zou eerst poels hoofft meemen om dan de meisjes
te halen. Joop kwam niet terug, d.v.i.p. kwam SS. ons
uit huis halen. Joop zat toen al vast. Die D. soldaten hebben
de zaak in de gaten gekregen en ons in 't oof gehouden. Heel female-
lijkt op selest. Dille tauter, wisk van ons. Ik zie niet in dat
dit in 't bekeje komt. Zou me schamen dat we niet beter geweest
hebben. Enfin, overal maakt men fouten.

Na een kort verblijf zijn we onder het nachtelijk op selest.
Bewaking een mare chaussee. Gemakkelijk ons zeep te brengen.
mits gedaan, veel gepraat hebben we daarmee wat 't af

Vele hart groeten voor alle vrienden
in Holland, die niet aamzestig handen
zijn bij de inschrijvingen van de me-
daille aan Douches en Frauckje.

6.9.87 YAD VESHEM

Pincha Cohen-Jahob	Mordecai
Chanan Florstein	Adina Kuchba
Mosje Kony	Baruch Por
Ludie Goldwein	Java Mandel
Metta	Miriam Margalit de Nicos
Benjamin Jureks	de broer en
Hanna Jurek	zusje van ESRA JUREVICZ
Shulamit K. Jurek	Abraham Koen (Koenicki)
(sophie Nubbaum)	Evelyn Jurek
Chaja Benjamin (Waterman)	Tova Bennehale
Shalom Weiss	of El Goren (ster)
	HANNA IZELAKI
Esther Rose David	Asscher (Koen) David
Yehonatan David	Channah Asscher
Fingard Kaminer	Abraham David
Mirjam Pinkhof	Lilli Siegel
Hilja Tal - Italicke	

Dear Friends,

Ophemert 021/093.

Last summer Froukje was many times very tired en had a lot of pain in her back. She thought there is something wrong with her hip, so we have gone to the doctor who has given her a new hip some year ago. He made x-rays but all was good with the hip, then he made x-rays of her backbone and discovered arthritus on some disks. He could not do something on it only to give her medicines to take the pain away a little bit. But she got a lot of medicines against high bloodpressure, so she decided to wait a little bit, that was in october, but in november it got worse with the pain so we have gone again to the doctor he could not do something and has given her very strong painkillers and she has to go twice later three times to the masseur to make her back muscles a little bit loose. But it was on Friday 15 jan. she has gone to the masseur, she walks to, it is only a quarter of a mile the weather was very nice she walks a little farther and came home and took a little rest, than she should get up and could not walk she had so much pain in her legs from the knees to the toes, she could not walk only with a lot of pain. But the other day it was a little better, but the night it was terrible. So on to monday morning, the doctor came and send her to the hospital, he thought there is a nerve wrong. They made a lot of x-rays and scans. They found a narrowing in three disks. So the orthopaedic surgeon decided to help her with surgery dangerous, but the only way. She has always so much pain. So Tuesday they made her ready for the surgery, but after they get blood samples they have gone to Froukje and said they could not do the surgery the blood test said there was something wrong with her blood. Yesterday they had the most of the result and we had a talk with the doctor, she has the Kahler disease. That means a lot of pain in the bones, very very tired, fever and you need many times blood, the disease takes the marrow out of the bones, they can not cure it only sometimes they stop it some time, but not many times. This week they will make x-rays and scans to see if there are tumours in the bones, if so they will do irradiation. But you know now there is no voyage to the States any more. This disease makes holes in the bones, the patients have brittle bones, if they can stop the process, but Froukje is seventy eight and they can not do much with her.

So dear friends we had a very good time in your country, we met and got many friends, but the end is there. We have the age that we can expect that it comes, but it is very hard to see and feel it. Thank you for the good times we had with you. Perhaps I will write again how things go.

By, by. Bouke.

Lieve Vriend(in),

Ik heb bovenstaande brief aan onze kennissen in de USA gestuurd, we zouden 10 maart weer drie maanden naar onze camper. Dat alles gaat niet meer door. De ziekte van Froukje is zeer ernstig. Of ik nog ooit in Israël kom is ook de vraag, daarom zend ik deze brief ook naar jullie. Mijn rechter hand heeft een sterke tremor, ik kan niet meer schrijven, op de machine gaat het nog wel met moeite. Voor jullie het zelfde, veel goeds en dank voor onze vriendschap. Het beste en sterkte met jullie land.

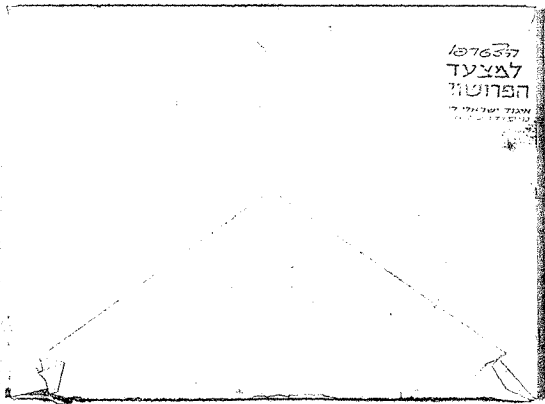
De groeten Bouke Koning.

Ghetto Fighters' House

107637
למצעד
הפרוטות

בניין ישראל
בירושלים

Ghetto Fighters' House

PER LUCHTPOST
PAR AVION
P 579 PTT

Mr. M. Pinsky
Downs hill 11,
Achusa.
Haifa.
Israel.

Holland.

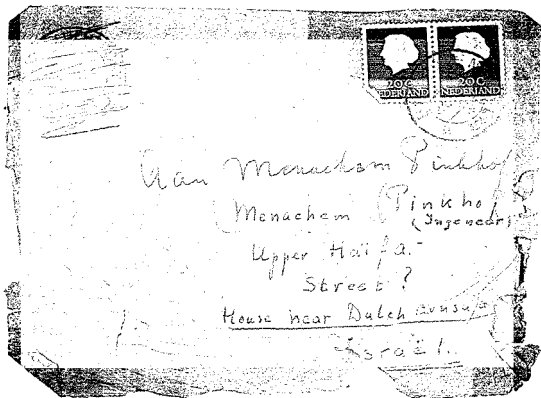
D. J. KONING

Hilversum 35

LIJNDIJK - Tel. 4214

Ged. 12-1-68

Ghetto Fighters' House

Van Menachem Pinkhof

Menachem Pinkhof
(Ingenieur)

Upper Haifa -
Street?

House near Dutch Consulate

Israel.

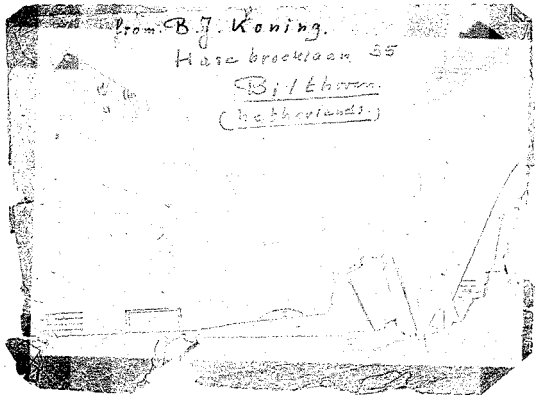
Ghetto Fighters' House

From B. J. Koning.

Hasebroeklaan 55

B. J. Koning.

(Netherlands.)

Ghetto Fighters' House

F. Domela Nieuwenhuis

Ghetto Fighters' House

2 inschrift

inschrift

Stijnman

Mr.

Uitg: "De Roede Bibliotheek", Amsterdam.

354

AAN Ponke Koning
Rijksmerkinstelling
Veenhuizen

Uit alle getoonde belangstelling is ons
gebleken dat Heit voor velen een
bijzonder iemand is geweest.

Wij danken u voor uw aanwezigheid
tijdens de crematie, voor de bloemen,
brieven en telefoontjes.

Wij hebben dit zeer op prijs gesteld.

Bart en Ingrid
Vita en Bill
Jan en Marjon
Leo en Doortje
Tineke en Benny

Klein- en achterkleinkinderen

Boxtel, juni 1998

Ghetto Fighters' House

The number of reactions I have received has shown me that many people found it a privilege to have known Froukje.

All the cards, letters and telegrams have been put in an album allowing me to read them whenever I like.

The number of people attending the cremation was overwhelming. This is all very comforting during these hard times, when I am not sure how to carry on.

Also on behalf of the children, fosterchildren and grandchildren, thank you for your support.

Bouke Koning

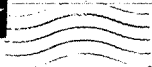

Ghetto F

Mrs Ch Rachamim
Moshava Kinneret
15105 Israël

Ghetto Fighters' House

Mrs M Penthof
Downhill 11 Achusa
Haifa 34345
Israël

Uit het grote aantal reacties is mij gebleken, dat velen het een voorrecht vinden Froukje gekend te hebben.

Ik heb al de kaarten, brieven en telegrammen in een album geplakt, zodat ik ze rustig kan bekijken.

Het aantal bezoekers tijdens de crematieplechtigheid was heel groot.

Dat alles is een steun in deze zware tijd, waarvan ik nog niet weet, hoe het verder moet.

Mede namens de kinderen, pleegkinderen en kleinkinderen dank ik U voor Uw steun.

Bouke Koning

Liebe dierbare Bouke!

Hoe ~~kan~~ er aan jullie samen zijn ooit een einde komen. Het is niet te vatten. Ik wil jou achter blijven als een verscheurd half mens. Dat je de kracht mag hebben om je kinderen en kleinkinderen om verder te gaan; de vader - opa die zo recht door zee het goede in de mensen hoop houdt.

~~Bouke~~, Frankeje blijft in mijn herinnering en in mijn hart de Frankeje die ik leerde kennen in de moeilijkste tijden en ook, veel later, in goede omstandigheden. Wat een zeges dat ook het laatste blijft voortbestaan in onze hopen en harten.

Je heb veel, heel veel, om kracht uit te putten om nog een klein stukje verder te gaan.

met mijn welgemeende goedewensen voor kinderen ^{en familie} en kleinkinderen ^{en kleinkinderen} van ~~veel~~ veel lief ~~van~~ van
 Een sterke hand en ~~ambelst~~ ^{ambelst}

je mijn jansen.

Aan Mvr.M.Pinkhof-Waterman.
Downhill 11,Achusa,
Haifa.34345.ISRAEL.

Ghetto Fighters' House

Dear Friends,

This is to inform you that my dearest Froukje passed away Saturday the 20th of May 1995. She will be cremated on Friday the 26th of May

Bouke Koning

* 19 september 1915

† 24 april 1998

Bouke Jouke Koning

sinds 20 mei 1995 weduwnaar van Froukje Kramer

is na een vol leven aan zijn laatste reis begonnen.

Lieve Heit, bedankt voor alles!

Kinderen
Pleegkinderen
Kleinkinderen
Achterkleinkinderen

Correspondentie-adres:

Jan Koning
Lierenbout 48
5283 AT Boxtel
tel: 0411-683990

De crematieplechtigheid zal plaatsvinden woensdag 29 april om 15.00 uur
in het Crematorium "Daelwijck", Aula I, Floridadreef 1 te
Utrecht-Overvecht.

Gelegenheid tot condoleren na de plechtigheid.

Mijn lieve Froukje is overleden omringd door haar dierbaren die haar in het ziekenhuis de laatste drie dagen bijgestaan hebben

Schoterland, 14 juni 1914

Tiel, 20 mei 1995

Bouke Koning
Bart en Ingrid
Vita en Bill
Jan en Marjon
Leo en Doortje
Tineke en Benny
en kleinkinderen

Correspondentie-adres:
Jonathanstraat 5
4061 AS Ophemert

De crematie zal plaatsvinden vrijdag 26 mei om 12.00 uur in het Crematorium "Den en Rust", Frans Halslaan 23 te Bilthoven.

Gelegenheid tot condoleren in het Crematorium.

LIEVE FROUKJE EN AANWEZIGEN.

DIT IS DENK IK DE ZWAARSTE OPDRACHT, DIE IK TE VERVULLEN
HEB, MAAR IK ZAL HET PROBEREN. FROUKJE, JE VROEG ME EEN TIJDJE
GELEDEN OF IK IETS WILDE ZEGGEN BIJ DE LAATSTE BIJEENKOMST
MET JOU IN ONS MIDDEN. IK VIND DAT HEEL MOEILIJK EN LUKT
HET NIET DAN GAAT EEN VAN ONZE KINDEREN HET WEL VOORLEZEN
ALS AFSCHIED.

WE WAREN ZEVENTIEN EN ACHTTIEN JAAR TOEN WE ELKAAR VOOR
HET EERST ONTMOETTEN OP HET IJS BIJ EEN HARDE OOSTEN WIND
WAAR WE TEGEN IN MOESTEN SCHAATSEN. JIJ MET JE VRIENDIN
EN IK ALLEEN OP WEG NAAR HUIS. JULLIE HAAKTEN IN EN IK
BRACHT JULLIE THUIS, EEN PAAR KILOMETER VERDER DAN WAAR
IK WOONDE. ZO ZIJN WE DOOR GEGAAN, VAAK TEGENWIND. HET
BEGON AL TOEN WE BESLOTEN GEEN MILITAIRE DIENST TE DOEN,
WAARVOOR JE IN DIE TIJD ZWAARDER GESTRAFT WERD DAN MENIG
MISDADIGER NU ZIJN PORTIE KRIJGT.

WE TROUWDEN HEEL JONG EN DE BUURT DACHT ER HET ZIJNE VAN.
WE BOUWDEN EEN NESTJE EN ZAGEN DE BUI VAN HET FASCISME
AL AANKOMEN. JIJ WAS HEEL PRINCIPIEEL EN VOCHT VOOR RECHT
EN VERDRAAGZAAMHEID. VIA VRIENDEN UIT DE
DIENSTWIJGERINGSTIJD KWAMEN WE BIJ DE WERKPLAATS VAN KEES
EN BETTY BOEKE. ER WAS GEEN GELD MAAR DAT SPEELDE TOEN
GEEN GROTE ROL. WE PROBEERDEN TOEN AL TE REDDEN UIT
DUITSLAND WAT TE REDDEN WAS. EN ZO KWAMEN WE IN HET
ILLEGALE WERK TOEN DE OORLOG UITBRAK.

HOE KAN IK MIJN KINDEREN NOG IN DE OGEN KIJKEN ALS ZE
LATER VRAGEN WAT DEED JE ER TEGEN ZEI JE ZO VAAK.

IK WERD VERRADEN EN OPGEPAKT MET LOTTY, EEN GEVLUCHT JOODS
MEISJE WAARVAN DE FAMILIE AL DEELS VERMOORD WAS. ZES WEKEN
LATER LIETEN ZE ME VRIJ. ZE HADDEN ME KAAL GEKNIPT EN ER
WAS VEEL WERK TE DOEN. ZET EEN HOED OP ZEI JE. DE ANDERE
DAG WAS IK AL WEER IN AMSTERDAM. ZELF HAD JE HET DRUK
MET HET HALEN EN BRENGEN VAN VERVOLGDEN. SOMS LAGEN ER
ZEVEN IN EEN RIJ OP DE VLOER. ZE KUNNEN ER ALTIJD BIJ ZEI
JE DAN,

ALS WE ZE MAAR UIT DE HANDEN VAN DIE MISDADIGERS KUNNEN
HOUDEN. WEER WERD IK, NU MET JOOP WESTERWEEL, BIJ DE GRENS
GEPAKT.

DAT WERD EEN LANGE LIJDENSWEG. HEEL ERG ZIEK KWAM IK TERUG.
JE FIETSTE STAD EN LAND AF OM MIJ TE VINDEN. ER BRAK EEN
MOEILIJKE TIJD AAN. JE HAD GEEN HUIS EN DE KINDEREN WAREN
VERSPREID ONDERGEBRACHT. FINANCIIEEL WAS HET OOK HEEL
MOEILIK VOOR JE. MAAR ER KWAM HULP VAN DORPEN UIT AMERIKA
DIE ONS ADOPTEERDEN EN VERZORGDEN. DE ZON KWAM WEER TE
VOORSCHIJN. UIT ISRAEL KWAMEN STEEDS MEER BRIEVEN EN HULP.
IK BLEEF LANG ZIEK EN DAN MOET JE NIET IN WEKEN OF MAANDEN
DENKEN MAAR IN JAREN. ZELF HIELD JE STAND, MAAR WEL MET
DE NODIGE MANKEMENTEN.

JE LAG VAAK IN EEN ZIEKENHUIS, MAAR KRABELDE ER STEEDS
WEER BOVENOP.

DE EERSTE KEER DAT WE NAAR ISRAEL GINGEN WAS OP HUN
UITNODIGING EN KOSTEN. HET WAS EEN GROOT FEEST, JE ZAG AL
DIE MENSEN WEER, DIE JE UIT MOORDENAARSHANDEN HAD KUNNEN
REDDEN. JE WAS ZO GELUKKIG.

WE ZIJN NOG VELE KEREN TERUG GEWEEST EN STEEDS WAS ER DIE
VOLDOENING. HET WAREN TOCH EEN BEETJE JOUW KINDEREN. WE
MERKEN HET NU WEER HOE VAAK ER GEBELD WORDT EN HOE BEZORGD
ZE ZIJN SINDS JE DE ZIEKTE VAN KAHLER KREEG.

EN TOEN WE NIET MEER KONDEN REIZEN HEEFT MEN HET OMGEDRAAID
EN IS MEN HIER IN DE BUURT IN HOTELS GEGAAN.

WE HEBBEN SAMEN VEEL STRIJD TEGEN ONRECHT GELEVERD, VEEL
STRIJD OOK TEGEN ZIEKTE, DIE ONS STEEDS WEER OVERKWAM,
MAAR WE OVERWONNEN HET TOCH WEER. DAT WE NU Zouden VERLIEZEN
WISTEN WE, MAAR WE STELDEN HET UIT. ACHT EN VIJFTIG JAAR
HEBBEN WE SAMEN GEWOOND EN VOOR ELKAAR GEZORGD. NU ZIJN
WE VOOR LAATST BIJ ELKAAR EN NEMEN AFSCHIED.

DAG LIEVE FROUKJE VAN MIJ. DAT ZEI IK ZO VAAK EN BIJNA
ELKE OCHTEND KREEG JE EEN KLEIN BRIEFJE BIJ JE ONTBIJT
OP JE BED. ALS ER NIETS BIJ WAS VOND JE HET KAAL. DIT IS
DE LAATSTE BRIEF DIE IK JE SCHRIJF. DAG LIEVERT. DIT LAATSTE
WOORD "LIEVERT" HEB JE VRIJDAG NOG EEN KEER GEZEGD, DANK
JE WEL HOOR.

JE BOUKE.

Ghetto Fighters' House

Georgio. L. P. P. P. P.
het verzetswerk nuttig

een landloperskolonie

Ghetto Fighters' House

Ghetto Fighters' House

mei 1990.

Bonke + Frankeje kaming.

117.

PHILIP + JET RUMKE

652/34/12

Jon Smith, Bank Koning, Wronke K. David Ben Chelid

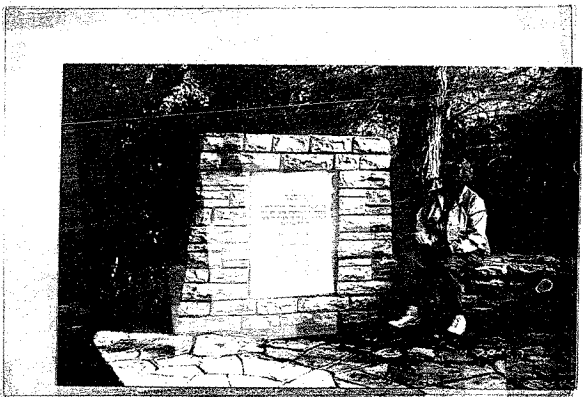
117 30-34- /117/34/1

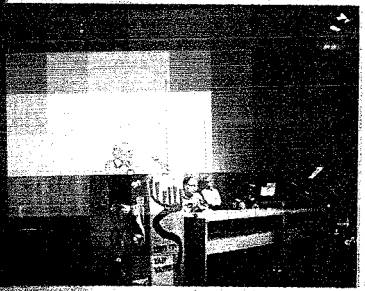
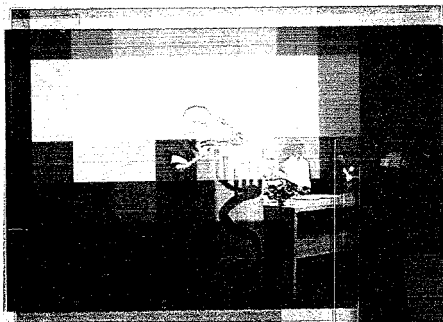
FROUKSE KOMING

015217

1330

117

23.10.1984
BAUKE AND MIRJAM
SPEAKING ABOUT
JODD WESTERWEEL - JAD WELNEM
40 א דגל א י' דגל

Banks Kinnery

7-2

652/34/13

